

**T.C.
KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ VE HALKIN İNANÇ TURİZMİNE BAKIŞI
AÇISINDAN KARAMAN**

Hazırlayan

Tuba ŞAHİNER

İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. H. Bahadır AKIN

KARAMAN – 2012

**İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ VE HALKIN İNANÇ TURİZMİNE
BAKIŞI AÇISINDAN KARAMAN**

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 12 / 04 / 2012

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan: Prof. Dr. H. Bahadır AKIN

Üye: Doç. Dr. Nihat IŞIK

Üye: Doç. Dr. Ercan OKTAY

İmzası
N. 28
✱

Bu tez, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 29/ 03/ 2012 tarih ve 08/59 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdür V. : Prof. Dr. Kemal ESENGÜN

ÖNSÖZ

“İnanç Turizmi Potansiyeli ve Halkın İnanç Turizmine Bakışı Açısından Karaman” başlıklı bu tez çalışması, Karaman özelinde bu alanla ilgili ilk çalışma olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma boyunca verdiği bilgi ve destekten dolayı tez danışmanım Sayın Prof. Dr. H. Bahadır Akın’a teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışması esnasında kendisiyle röportaj yapma imkânı bulduğum Karaman Valisi Sayın Süleyman Kahraman ve Karaman Belediye Başkanı Sayın Dr. Kamil Uğurlu’ya da teşekkürlerimi arz ederim. Aynı zamanda çalışmamı sürdürebilmem için destek ve emeğini esirgemeyen canım anneme ve her zaman bilgi ve tecrübelerinden istifade ettiğim sevgili babama çok teşekkür ederim.

ÖZET

Turizmin ülkelerin ekonomilerindeki yeri ve önemi gün geçtikçe artmaktadır. Kıyı turizmi haricindeki turizm çeşitlerine olan ilginin artması, ülkelerin turizm çeşitlendirmesi yapmasını sağlamıştır.

Karaman'da turizm ve inanç turizmini konu edinen bu yüksek lisans tezi çalışması ülke turizmine önemli katkılar yapabilecek olan inanç turizminin kıymet ve değerini belirlemek, bu konuda önemli bir potansiyele sahip olan Karaman'ın gün yüzüne çıkarılmamış bu kıymetinden, nasıl yararlanabileceğine dair önerilerde bulunmak ve yerel halkın konu hakkındaki düşüncelerini tespit etmek hedeflenmiştir.

Araştırmanın dayandığı kavramsal temelleri ortaya koymak için öncelikle turizm ve inanç turizmi konularında literatür taraması yapılmıştır. Ardından Karaman'ın tarihi, sosyal, turistik gibi özellikleri hakkında bilgi verilmiş olup Karaman'daki inanç turizmine konu olan varlıklara değinilmiştir. Ayrıca Karaman il merkezinde yaşayan yerel halkın konuya bakış açılarını tespit etmek için bir anket çalışması uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda Karaman'da inanç turizmi konusunda neler yapılabileceğine değinilmiş, yerel halkın inanç turizmi konusuna olumlu baktıkları ve inanç turizmini destekledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, İnanç Turizmi, Karaman

Abstract

The place and the importance of tourism in countries' economies grows day by day. The increase in concern towards tourism types other than coastal tourism, provided countries to make variations in tourism.

With this post graduate study on tourism in Karaman and belief tourism, it is aimed to determine the value and worth of belief tourism which will contribute to country's tourism, and to make suggestions on how to take advantage of the value of Karaman that has an important potential on this subject which hasn't come to the light. And it is aimed to determine the considerations of people living in here.

To set forth the notional root that the research based on, first of all literature review has been done on tourism and belief tourism. Then, information has been given about historical, social, touristic, and similar features of Karaman, and values subject to belief tourism in Karaman has been mentioned. Also a survey study has been performed in order to determine the point of view of people living in Karaman city center towards the subject.

At the end of the research, what can be done in Karaman about belief tourism has been mentioned, and the result has been reached that local community look positively on belief tourism subject and support belief tourism.

Keywords: Tourism, Religious Tourism, Karaman

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
KISALTMALAR	ix
TABLolar LİSTESİ	x
GİRİŞ	1
Literatür Özeti	3
I. BÖLÜM.....	7
I.1. TURİZM	7
I.1.1. Turizm Kavramı	7
I.1.2. Turizmin Tarihi Gelişimi	8
I.1.3. Turizm Çeşitleri	10
I.1.3.1. Katılanların Amaçlarına Göre Turizm	10
I.1.3.1.1. Kongre Turizmi	10
I.1.3.1.2. Kültür Turizmi	11
I.1.3.1.3. İnanç Turizmi	11
I.1.3.1.4. Deniz Turizmi	12
I.1.3.1.5. Sağlık Turizmi.....	12
I.1.3.1.6. Spor Turizmi	12
I.1.3.1.6.1. Av Turizmi	12
I.1.3.1.6.2. Dağ ve Kış Turizmi	13
I.1.3.1.7. Dinlenme Turizmi	13
I.1.3.2.Katılanların Sayısına Göre Turizm	13
I.1.3.2.1. Bireysel Turizm.....	13
I.1.3.2.2. Kitle Turizmi	13
I.1.3.2.3. Grup Turizmi.....	14

I.1.3.3. Katılanların Yaşlarına Göre Turizm.....	14
I.1.3.3.1. Gençlik Turizmi	14
I.1.3.3.2. Yetişkin Turizmi	14
I.1.3.3.3. Üçüncü Yaş Turizmi	14
I.1.3.4. Katılanların Gelir Düzeyine Göre Turizm	15
I.1.3.4.1. Sosyal Turizm	15
I.1.3.4.2. Lüks Turizm	15
I.1.3.5. Ziyaret Edilen Yere Göre Turizm	16
I.1.3.5.1. İç Turizm.....	16
I.1.3.5.2. Dış Turizm	16
II. BÖLÜM.....	17
II.1. DİNLERDE SEYAHAT.....	17
II.1.1. Yahudilikte Seyahat.....	18
II.1.1.1. Yahudi Dininin Türkiye’deki Başlıca Çekim Merkezleri.....	19
II.1.2. Hıristiyanlıkta Seyahat.....	19
II.1.2.1.Hıristiyanlık Dininin Türkiye’deki Başlıca Çekim Merkezleri	21
II.1.3. İslamiyet’te Seyahat.....	23
III. BÖLÜM	26
III.1. İNANÇ TURİZMİ.....	26
III.1.1. İnanç Kavramı	26
III.1.2. İnanç ve Turizm İlişkisi.....	26
III.1.3. İnanç Turizminin Tanımı.....	27
III.1.4. İnanç Turizmine Katılma Nedenleri.....	28
III.2. Dünyada İnanç Turizmi.....	29
III.3. Türkiye’de İnanç Turizmi.....	31
IV. BÖLÜM	34
IV.1. KARAMAN	34
IV.1.1. Coğrafik Özellikleri.....	34

IV.1.2. Tarihi Özellikleri	35
IV.1.3. Sosyal Özellikleri	37
IV.1.4. Ekonomik Özellikleri	37
IV.1.5. Turistik Özellikleri	38
IV.2. Karaman'da İnanç Turizmi	40
IV.2.1. Karaman'da İnanç Turizmine Konu Olan Varlıklar	41
IV.2.1.1. Binbir Kilise Ören Yeri (Madensehri)	41
IV.2.1.2. Derbe Ören Yeri	41
IV.2.1.3. Mahalaç Kilisesi	42
IV.2.1.4. Değle Ören Yeri	42
IV.2.1.5. Çeşmeli Kilise	43
IV.2.1.6. Kızıl Kilise	43
IV.2.1.7. Manazan Mağaraları	43
IV.2.1.8. Philedelphia Ören Yeri	43
IV.2.1.9. Dereköy Fisandon Kilisesi (Camisi)	44
IV.2.1.10. İbrala (Yeşildere) Kilisesi (Camisi)	44
IV.2.1.11. Mader-i Mevlana (Aktekke) Camii	44
IV.2.1.12. Yunus Emre Camii	45
IV.2.1.12. İmaret Camii	45
IV.2.1.13. Dikbasan Camii	46
IV.2.1.14. Araboğlu Camii	46
IV.2.1.15. Hacı Beyler Camii	46
IV.2.1.16. Karabaş Veli Külliyesi	46
IV.2.1.17. Yeni Minare Camii	47
IV.2.1.18. Nuh Paşa Camii	47
IV.2.1.19. Akçaşehir Camii	47
IV.2.1.20. Yollarbaşı Ulu Camii	47
IV.2.1.21. Kazımkarabekir Büyük Camii	47

IV.2.1.22. Ermenek Ulu Camii.....	48
IV.2.1.23. Hatuniye Medresesi.....	48
IV.2.1.24. Tol Medrese.....	48
IV.2.1.25. Cambazkadı Türbesi.....	48
IV.2.1.26. Demirgömlek Türbesi	49
IV.2.1.27. Kaya Halil Türbesi	49
IV.2.1.28. İbrahim Bey Türbesi.....	49
IV.2.1.29. Kızlar Türbesi.....	49
IV.2.1.30. Karaman Bey Türbesi.....	49
IV.3. Karaman’da Yerel Halkın İnanç Turizmine Olan İlgilerini Belirlemeye Yönelik Araştırma..	50
IV.3.1. Araştırmanın Amacı.....	50
IV.3.2. Araştırmanın Yöntemi.....	51
IV.3.3. Verilerin Kodlanması, Düzenlenmesi ve Analizi.....	52
IV.3.4. Araştırmaya Katılanlar Hakkında Genel Bilgiler.....	53
IV.3.4.1. Karaman Halkının Turizmin Ekonomik Boyutuna İlişkin Beklentileri	57
IV.3.4.2. Karaman Halkının Turizmin Sosyal ve Kültürel Boyutuna İlişkin Beklentileri	58
IV.3.4.3. Karaman Halkının İnanç Turizmine Bakışına İlişkin Beklentileri....	59
IV.3.4.4. Hipotezler ve Testleri	60
IV.3.5. Araştırmanın İkinci Bölümü: Karaman’da Turizm ve İnanç Turizmine Yönelik Turistlerin Bakışına İlişkin Anket Çalışması	66
IV.3.5.1. Araştırmaya Katılan Ziyaretçilerin Demografik Özellikleri	66
IV.3.5.2. Araştırmaya Katılan Ziyaretçilerin Karaman ile İlgili Seyahat Özellikleri.....	68
IV.3.5.3. Araştırmaya Katılan Ziyaretçilerin Karaman Ziyareti Sırasındaki Tatmin Düzeyleri.....	71
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	77
KAYNAKÇA	82

EKLER..... 92

KISALTMALAR

MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
vs	Vesaire
OECD	İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
H.Ş	Hadisi Şerif
Hz.	Hazreti
as	Aleyhisselam
sav	Sallallahü aleyhi vesellem

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Geliş Amaçlarına Göre Çıkış Yapan Yabancılar (2001- 2008)

Tablo 2. Yıllara Göre Gelen Turist Sayısı (2000- 2010)

Tablo 3. 1. I. Ankete Katılanların Demografik Özellikleri

Tablo 3. 2. I. Ankete Katılan Halkın Mesleklerine Göre Dağılımı

Tablo 3. 3. I. Ankete Katılan Halkın Siyasi Görüşüne Göre Dağılımı

Tablo 3. 4. I. Ankete Katılan Halkın Karaman'da İkamet Etme Süresi

Tablo 3.5.1. Yurtdışı Turistik Amaçlı Gezi

Tablo 3.5.2. Türkiye Turistik Amaçlı Gezi

Tablo3.6. İnanç Turizmi Eserlerini Ziyaret

Tablo 4. 1. Faktör Analizi I

Tablo 4. 2. Faktör Analizi II

Tablo 4. 3. Faktör Analizi III

Tablo 5. 1. II. Ankete Katılanların Demografik Özellikleri

Tablo 5. 2. II. Ankete Katılanların Meslek Dağılımları

Tablo 5.3.1. II. Ankete Katılanların Karaman İle İlgili Seyahat Özellikleri

Tablo 5.3.2.II. Ankete Katılanların Karaman İle İlgili Seyahat Özellikleri II

Tablo 5.3.3. Araştırmaya Katılan Ziyaretçilerin Karaman Ziyareti Sırasındaki

Tatmin Düzeyleri

Tablo 5.3.4. Tatmin Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırması

Tablo 5.3.5. Tatmin Düzeylerinin Eğitim Gruplarına Göre Karşılaştırılması

Tablo 5.3.6. Tatmin Düzeylerinin Ziyaret Yerlerine Göre Karşılaştırılması

GİRİŞ

Turizm kavramı, konuya ve konuyla ilgilenenlerin bakış açılarına göre tanımının değiştiği bir kavramdır. Turizm, insanların sürekli ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışında, yerleşmemek ve ekonomik anlamda gelir elde etmemek şartıyla, dinlenme, eğlenme, merak, spor, sağlık, kültür, deneyim kazanma, akrabalarını ziyaret etme, kongre ve seminerlere katılma, dini ibadetlerini yerine getirme gibi kişisel nedenlerle, kişisel ya da toplu olarak yaptıkları seyahatlerdir (Sargın,2006: 2).

İlk çağlardan beri insanlar çeşitli sebeplerle seyahat etmişlerdir. Günümüzde teknolojinin gelişmesi, kişi başına düşen gelirin artması ve buna paralel olarak insanların isteklerinin değişmesi ve artması gibi unsurlar turizme farklı bir boyut kazandırmıştır.

Turizmin ülke ekonomisindeki yeri ve önemi gün geçtikçe artmaktadır. Kıyı turizmi haricindeki turizm çeşitlerine olan ilginin artması, ülkelerin turizm çeşitlendirmesi yapmasını sağlamıştır. Bunlar arasında; kongre, kültür, inanç, deniz, sağlık, spor vb. sayılabilir.

Son yıllarda önemi hızla artan ve ülkelerin tanıtımında önemli katkısı olan turizm çeşitlerinden biri de inanç turizmidir. İnanç turizmi genel olarak şu şekilde tanımlanabilir. “İnsanların devamlı ikâmet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışında inanç çekim merkezlerine dini inançlarını tatmin etmek amacıyla yaptıkları ve bu seyahatleri sırasında genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür.” (Çelik, 2008: 23).

Ülkemiz, özel konumundan dolayı stratejik bir öneme sahipken bunun yanı sıra inanç turizmi açısından da zengin bir kültüre sahiptir. Ne var ki, bu zenginlik istenilen

seviyede gün yüzüne çıkarılamamış, gereği kadar değerlendirilememiştir. Halbu ki zengin kültür varlığı ekonominin de lokomotifi olacak değerdedir.

Ülkemizde başta İstanbul Eyüp Sultan olmak üzere, Ankara Hacı Bayram, Konya Mevlâna Türbesi, Şanlı Urfa Halilürrahman Camii ve Balıklı Göl, Siirt Veysel Karani Türbesi, Van'da Akdamar Kilisesi, Trabzon Sümela Manastırı, Ege Bölgesinde Efes, Meryem Ana Kilisesi gibi her yöremizde inanç turizmini temsil eden çok değerli eserler ve kültürel mirasımız vardır. Karaman özelinde ise, Hz. Mevlâna'nın annesinin medfun olduğu Aktekke Camii (Mader-i Mevlâna), Yunus Emre Türbesi, Karadağ/Binbir Kilise, Derbe, Hatuniye Medresesi gibi çok kıymetli turizm ve kültürel değerler bulunmaktadır.

Çalışmanın amacı, ülke turizmine önemli katkılar yapabilecek olan inanç turizminin kıymet ve değerini belirlemek ve bu konuda önemli bir potansiyele sahip olan Karaman'ın gün yüzüne çıkarılamamış bu kıymetinden nasıl yararlanabileceğine dair önerilerde bulunmak ve yerel halkın konu hakkındaki düşüncelerini tespit etmektir. Bu amaçla genel olarak şu sorular cevaplandırılmaya çalışılmıştır:

İnanç turizmi nedir ve ülkemizde inanç turizminin durumu nasıldır?

İnanç turizminin özellikleri nelerdir ve ülkemizdeki inanç turizm merkezleri nerelerdir?

Karaman'da inanç turizmine konu olan varlıklar nelerdir?

Karaman halkının turizme ve inanç turizmine olan bakış açısı nasıldır?

Karaman'a gelen yerli ve yabancı turistlerin Karaman'daki turizm ve inanç turizmine yönelik bakış açısı nasıldır?

Çalışmada, inanç turizmi kavramından bahsedildikten sonra Karaman'da bulunan inanç turizmine konu olan varlıklar da kısaca anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın, zengin kültürel varlığımız ile Karaman'ın sahip olduğu inanç turizmi potansiyelini kullanma düzeyinin ortaya konması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Literatür Özeti

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde konunun hem yerli hem de yabancı araştırmacılarca ele alındığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede Bingöl, (2007) Anadolu'nun üç büyük dine ev sahipliği yapması sebebiyle ülkemizde üç dine (Hıristiyanlık, Musevilik, İslamiyet) ait birçok eserin olduğuna değinerek bu eserleri bölgeler bazında tanıtmıştır. Eserler ziyaretçilere, bölgenin tarihi, kültürü ve dini yaşantısı hakkında önemli ipuçları vermektedir. Bingöl, Karaman ilinin Hıristiyan âlemince önem arz edecek yerlerden birisi olduğunu vurgulayarak Derbe, Değle, Binbir Kilise, Madenşehri gibi yerlerde ilk Hıristiyanların yaşadığından bahsetmektedir.

Shuo, Ryan ve Liu (2008), dini amaçla seyahat eden hacıların ziyaret ettiği bölgelerin diğer bölgeler gibi çok boyutlu olduğunu, hem dindar ziyaretçilerin hem de genel anlamda turistlerin ihtiyaçlarını karşılamak gerektiğini belirtmektedirler. Çelik (2008), inanç kavramının turizm ile ilişkisi ve dinlerin Türkiye'deki çekim merkezleri üzerinde durmuştur. Ayrıca Diyarbakır'ı inanç turizmi açısından değerlendirmiş ve yerel halkın kültür ve inanç turizmine olan ilgilerini belirlemeye yönelik bir araştırma yapmıştır.

Yine Collins (2010), hac yolculuklarının sosyal, politik ve kültürel etkilerinden söz eder. Makalede son yıllarda yapılan araştırmaların nasıl post-modernizme doğru kaydığı anlatılmaktadır. Cohen (1984) ise, turizm literatürünün sosyolojik ve antropolojik yapısını incelemiştir. Araştırmada turist güdülenmeleri, tutumları, reaksiyon ve rolleri, turistler ve yerel halkın ilişki ve tutumları, turizm sisteminin yapısı ve turizmin sosyo- ekonomik ve sosyo- kültürel etkisi gibi konular ele alınmıştır.

Dearden (1991), Kuzey Tayland'ın kabileleri arasında doğa yürüyüşü trendlerinin sürekli gelişim halinde olduğunu vurgulamaktadır. Turizmin doğru kullanıldığında değişimleri olumlu yöne çevirebileceğinden ve çevresel sorunları minimuma indirebileceğinden bahsetmektedir.

İnanç turizmi ile ilgili bir diğer çalışmada da Şaman (2009), Mersin'i inanç turizmi açısından incelemiş, Mersin'de inanç turizminin sorunlarına, güçlü- zayıf yönlerine değinmiştir. Ayrıca Mersin'de inanç turizmine katılanların seyahatleri sırasındaki memnuniyet düzeyleri araştırılmıştır. Yazgan ve Kanadalı (2012), ise çalışmalarında Ağrı ilinin kırsal turizm potansiyelini araştırmışlardır. Özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından alternatif turizm türlerinden olan kırsal turizm, Ağrı ili açısından değerlendirilmiştir. Ağrı'da kırsal turizmin arz kaynakları ele alınmış ve var olan kırsal turizm potansiyelinden yeterince faydalanılmadığı ortaya çıkmıştır.

Maccannell (2002), dünyada en geniş ekonomik sektör olduğu söylenen turizmin merkezindeki ekonomik olmayan ilişkileri ele almıştır ve ego temelli tüketimin sürekliliği üzerinde durmuştur. Koç ve Altınay (2007) ise, Türkiye'ye gelen turistlerin aylık harcamasının, pazarın segmentine olan katkısını inceleyen bir çalışma yapmıştır. Türkiye'ye gelen turistlerin mevsimsel varyasyonları ve pazarın ekonomisine katkısı incelenmiştir.

Liu (2005), Malezya'nın kırsal kesiminde planlama ve uygulamada ortaya çıkan durumları incelemiştir. Aynı zamanda kırsal turizmi güçlendiren politik geçmişi inceleyerek kırsal kesim halkının turizme dâhil olmasını engelleyen faktörler ve Kedah eyaletinden üç örnek durum üzerinde durulmuştur. Nance (2007) ise, kolaylaştırılmış erişim modelinde bölgesel halkın ve turizmin nasıl birbirinden faydalandığını anlatmış ve Osmanlı İmparatorluğu'nda turizmin ne zaman gelişme gösterdiğinden bahsetmiştir.

Özdemir, (2012) Gökçeada'yı kırsal turizmin çekim merkezi haline getirebilecek faaliyetlere değinmektedir. Dilay da (2012), yapmış olduğu çalışmasında Hatuniye Medresesi'nin Karaman'ın tarihi ve kültürü açısından önemine değinmiştir.

Sezgin (1995), Hıristiyanlar ve Müslümanlar için kutsal mekânların, mabetlerin ziyaretinin dini açıdan önemine değinmiş ve Türkiye'de ziyaret edilmesi gereken bazı kutsal mekânlardan bahsetmiştir. Simpson (1999), Prag şehrini ziyaret edenler ve yerli halkın ilgisi

ile ilgili çalışmasında, şehrin tarihi merkezine ilişkin algılamalar üzerine turizmin etkilerini keşfetmeye yönelik bir araştırmadan bahsetmektedir. Yerlilerin ve ziyaretçilerin görüşlerine göre turizmin olumsuz etkisinin farkındalığını ortaya çıkarmıştır.

Sharpley ve Jepson (2011), kırsal turizmi ile manevi haz alma arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Göller yöresindeki turistlerin deneyimlerinden yola çıkarak manevi rahatlamada turizmin yerinin belirleyiciliğini araştırmıştır. Karakaş (2012) ise, kırsal turizmi Eğil ilçesi bakımından ele almıştır. Eğil'in inanç turizmi açısından önemine de değinen Karakaş, tanıtımın yetersizliği nedeniyle ilçenin inanç turizmi açısından yeterli ilgiyi göremediğini ifade etmektedir.

Yine Yavuzaslanoğlu ve Yavuz, (2012) Karaman'ın tarımsal zenginliğinin turizme kazandırılmasının önemine değinmiş ve şehrin fiziki, sosyal ve tarımsal profilini irdelemiştir. Dikici ve Sağır (2012) ise, inanç turizminin toplum üzerindeki etkilerini incelemiştir. Antalya'nın Demre ilçesindeki vatandaşlarla yapılan mülakatlar sonucu inanç turizmi hakkında halkın bakışı belirlenmiştir. Özükan (2008) ise, bölgeler bazında ülkemizdeki inanç turizmine ait yapıları incelemiştir. Bu yapıların bölge ekonomisine dolayısıyla ülke ekonomisine katkılarından bahsedilmiştir. Özükan eserinde, İç Anadolu Bölgesi'nin eski yerleşim yerlerinden biri olan Karaman'ın İslam tasavvufu açısından önemine değinmiştir. Akteke Camii, Yunus Emre Camii ve Türbesi'nin Karamanoğulları Dönemi'nin değerli örneklerinden biri olduğunu ifade etmiştir.

Gür (2007) ise, Paleolitik dönemden Helen Uygarlığına, Roma Uygarlığından Bizans döneminin sonuna kadar uygarlıkları mimari, kültürel ve dini açıdan ele almış ve Anadolu'daki önemli antik kentler üzerinde durmuştur. Kaynak, (2004) dinlerin seyahatlerle ilişkisini incelemiş ve dinlerin Türkiye'deki başlıca çekim merkezlerine değinilmiştir. Karaman ve Sezgin, (2008) Karaman İl'inin swot analizini yapmışlar ve fırsatların

tehditlerden fazla olduğu görülmüştür. Karaman'ın turizm vizyonu ve misyonu ile turizmi geliştirebilmek için kısa ve uzun vadeli alınacak önlemlere değinilmektedir.

Yang ve Wall'un (2008), çalışmasında etnik turizmle ilişkili sosyo-kültürel konuları incelnmişlerdir. Çin'deki tanınan turistik bölgelerde gözleme dayalı araştırmalar hakkında bilgi vermektedirler. Cassia (1999), makalesinde bir şehrin maruz kaldığı politik ve kitlesel turizmden, turizm endüstrisinden ve endüstri mirasından bahsetmiştir.

I. BÖLÜM

I.1. TURİZM

I.1.1. Turizm Kavramı

Turizm kavramı geniş, karmaşık ve çok yönlü bir olaydır. Yazarların konuya bakış açılarına göre turizmle ilgili farklı tanımlar yapılmıştır.

Turizm kelimesinin kökeni Latince'de; dönmek, etrafını dolaşmak anlamına gelen tornus kökünden türetildiği bilinir (www.agri.ankara.edu.tr). Kelimenin anlamını ifade ederken hareket ve dönüş olayı dikkati çeken ilk kavramdır.

Sezgin (1995), turizmi en genel tanımıyla şöyle ifade eder. Devamlı olarak yaşanan yer dışında tüketici olarak tatil, dinlenme, eğlence, kültür vb. ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan seyahat ve geçici konaklama hareketleridir (Sezgin,1995: 4).

Monte Carlo Uluslararası Turizm Akademisinin düzenlediği “turizm tanımı” mükâfatını kazanan Meyer, turizm olayını, insan psikolojisinin bir göstergesi olarak ortaya çıkan yer değiştirme, değişiklik, kaçma, uzaklaşma isteği ile tanımlar (Bayer,1992: 4).

A. F. Norvel'in tanımı ise şöyledir. Sürekli olarak kalmak ve para kazanmaktan farklı bir amaç ile yabancı bir ülkeye giden ve geçici bir süre kalacağı bu yerde başka memlekette kazandığı parayı harcayan kimsedir (Evliyaoğlu, 1989: 49).

Bu tanımlara ek olarak OECD (İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) turizm komitesince kabul edilen ve (1937 tarihli) Birleşmiş Milletlerce belirtilen turist ve turizm tanımı şöyledir. Zevki için, tatil gayesiyle, ailevi, sıhhi vb. sebeplerle seyahat edenler, bilimsel, idari, diplomatik, dini, sportif vb. sebeplerle veya bu çeşit toplantılara katılmak amacıyla seyahat edenler, iş seyahati yapanlar, deniz gezileri yapanlardır (Bayer,1992: 4).

I.1.2. Turizmin Tarihi Gelişimi

İnsanlar ilk çağlardan beri yiyecek bulma, korunma gibi bazı gereksinimlerini karşılamak için hareket halindedirler. Bu yer değiştirme günümüz turizm anlayışıyla örtüşmese de turizm hareketinin başlangıcı sayılabilir. İlk çağlarda meraktan dolayı seyahat eden ilk insanların Herodot ve Pausanias olduğu bilinmektedir (Lanquar, 1991:7). Bu çağda insanları turizme yönelten sebeplerin başında din gelmektedir. Birçok insan kutsal saydıkları yerleri ziyaret etmek için yer değiştirir. M.Ö 3000 yıllarında Sümerler Eski Mısır'a piramit ve tapınakları görmek için gitmişlerdir.

Roma ve Yunan döneminde ise, seyahatlerin spor, zevk, sağlık ve ticari amaçlı olarak değiştiği görülmektedir. MÖ 700'lü yıllarda olimpiyat oyunlarının başlaması üzerine farklı şehirlerden oyunları izlemek ve oyunlara katılmak için seyahat edenler olmuştur (Tunç, Saç,1998: 11).

Hıristiyanlığın Roma İmparatorluğu döneminde baskı altında olmasına rağmen, havariler gizlice dini amaçlı geziler yapmışlardır. 313 yılında ise Bizans İmparatoru Konstantin "Milan Fermanı" ile Hıristiyanlığın serbest olduğunu ilan etmiştir (aksaraykülturturizm.gov.tr). Böylece Hıristiyanlığın yayılması için yapılan gezilerin sayısında büyük oranda artma olmuştur. Hıristiyanlık 4. yy.dan itibaren devletin resmi dini olmuştur. Dolayısıyla kiliseler artmış Hıristiyanlık faaliyetleri için dini seyahatler de artmıştır.

Orta Çağ Avrupa'sında ekonomi ve sosyal hayat Hıristiyanlığın etkisi altında kalmıştır. Din adamlarının psikolojik baskısı altında insanların kutsal yerleri ziyareti artmıştır. Hıristiyanların hacı olmak için seyahat ettikleri bir dönemdir Orta Çağ. İslamiyet'in de Hz. Ömer devrinden sonra hızla yayılması Müslümanların da seyahatlerini artırmıştır. Özellikle Kuzey Afrika ve Orta Doğu'ya seyahatler yapılmıştır. Müslümanlar için kutsal sayılan Mekke ve Medine gibi birçok yerleşim merkezlerine de ziyaretler yapılmıştır.

Orta Çağ'daki önemli gezginlerden birisi Venedik'ten Çin'e kadar yolculuk yapan Marco Polo'dur. Marco Polo'nun yolculuğu merak turizmine konu olmuştur. Vasco de Gama ve Evliya Çelebi de bu dönem gezginlerindedir (Sezgin,995: 19).

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethiyle başlayan Yeni Çağ'da, Bizanslı bilginler Romalılara Yunancayı öğretirler. Antik kültürle tanışan Romalılar antik eserlerle ilgilenmeye başlarlar. Eski eserlerin bilimsel olarak incelenmesinin ardından Rönesans doğar. Roma'daki antik eserleri görmek için birçok insan İtalya'ya gelir. Rönesans'ın etkisi diğer Avrupa ülkelerini de etkiler.

Yeni Çağ'da turizm faaliyetleri; bilim, teknik, sanat ve kültürün gelişmesiyle hareketlenmiştir. Avrupa'daki bu gelişmelerin yanında Anadolu'da da Osmanlı Devleti karayolları üzerine hanlar, kervansaraylar yaptırarak seyahatlerin güvenilir ve kolay olmasını sağlamıştır.

17.yy. Avrupa'sında seyahat; zengin, çalışmaya ihtiyacı olmayan insanın durumunu ifade etmekteydi. Alım gücü ve zamanı olan, statüsü yüksek kesime ayrılmıştı. Buharlı gemilerin kullanılması, otomobil sanayisindeki hızlı değişimler orta sınıfın turizm etkinliğine katılabilmesini sağlamıştır. 1841 yılı İngiltere'sinde Thomas Cook 750 kişilik bir grubu trenle bir kentten başka kente götürmüştür. Bu olayla ilk toplu seyahat başlamış oldu. Böylece Thomas Cook ilk tur operatörlüğünü başlatan kişi olarak tarihe geçmiştir. (Tunç ve Saç, 1998:12).

20 Haziran 1920'de Fransa'da Temsilciler Odası ücretli izin yasasını kabul eder. Bundan sonra çalışanlara farklı gözle bakılır ve maddi sıkıntı çekmeden 12 gün dinlenme ve istediğini yapma hakkı verilir (Lanquar, 1991: 15). Böylece insanlar birkaç günlüğüne arkadaş ve akrabalarını ziyaret etmeye başlarlar. Endüstrinin de gelişme göstermesiyle birlikte demiryollarının, otomobillerin kullanılması turizm faaliyetlerini arttırır. Eğitim ve zevk seyahatleri de bu dönemde artar.

1980 yılında Dünya Turizmi konulu Manila Bildirgesi yayımlanır. Bildirgeye göre turizmin sosyal bir olgu olduğu vurgulanır. Ayrıca işçilerin seyahat etmesini sağlayan ücretli izin hakkının verilmesinden bu yana elde ettiği çok yönlülük temeline dayanarak turistik olayın incelenmesi uygun ve gereklidir düşüncesi ortaya çıkar (Lanquar, 1991: 9).

Gerek Avrupa'daki gerek Anadolu topraklarındaki ilk çağlardan beri gelen bu hareketlilik turizm faaliyetlerinin gelişmesine neden olmuştur. Aynı zamanda ülkelerin turizmle ilgili politikalar yapmasını sağlamıştır.

I.1.3. Turizm Çeşitleri

Turizm kapsamlı ve birbiriyle yakın ilişki içinde birçok konudan oluştuğu için turizm çeşitleri artmıştır. Konumuz bakımından bu kavramları kısaca açıklamakta yarar bulunmaktadır.

I.1.3.1. Katılanların Amaçlarına Göre Turizm

İnsanlar, çeşitli amaçlarla turizm faaliyetine katılırlar. Ülkeler, turizm politikalarını bu talepler doğrultusunda çeşitlendirirler.

I.1.3.1.1. Kongre Turizmi

Kişilerin, uzmanlık gerektiren akademik alanlarda belirli bir konuda bilgi alışverişinde bulunmak amacıyla düzenledikleri turizm çeşididir (Tunç ve Saç, 1998: 17). Kongre turizmi genellikle gelişmiş şehir merkezlerinde ve sezon sonu dönemlerinde yoğunlukla yapılır.

I.1.3.1.2. Kültür Turizmi

İnsanların yaşadıkları yer dışındaki kültürleri tanımak, yeni bilgiler edinmek ve kültürel eserleri görmek için yaptıkları seyahatlerdir. Kültür turizminin amacı, insanların eski sanat eserlerini, tarihi yapıları görmek ve yöre halkının kültürünü incelemek istemeleridir. Dünya Turizm Örgütüne göre kültür turizmi kapsamında ele alınacak varlıklar, eğitim, sanat, kültür, festival turları, arkeolojik sit ve harabeler ve doğal güzelliklerin ziyaretleri gibi etkinliklerdir (Çelik, 2008).

Kültürel turizm birçok bilim insanı tarafından farklı tanımlanmıştır. Silberg'e göre kültürel turizm; bir toplumun, bölgenin veya grubun tarihsel, sanatsal, bilimsel veya yaşam tarzı ile tamamen veya kısmen motive olmuş yabancı bir ülkeden gelen kişilerin ziyaretidir. Swarbrooke'e göre ise, kültürel kaynaklar üzerine inşa edilmiş bir turizm türüdür (Günel ve diğ., 2009: 276).

I.1.3.1.3. İnanç Turizmi

Çeşitli dinlere mensup kişilerin, dini ihtiyaçlarını gerçekleştirmek amacıyla inanç çekim merkezlerine yaptıkları seyahatlerin turizm kavramı içerisinde değerlendirilmesine inanç turizmi denir (Sargın, 2006: 3).

İnsanlar inandığı dinin liderinin yaşadığı yeri görmek isterler (Sezgin, 1995: 9). Bu durum kutsal yerlerin, ibadethanelerin ziyaret edilmesine sebep olur. Dinlerin çoğunda, yılın belirli dönemlerinde toplu halde yapılan ibadetler vardır. Müslümanların Kurban Bayramı'nda Mekke'de yaptıkları hac ibadeti, Hinduların günahlarından arınmak için Ganj Nehri'ndeki toplu ibadetleri buna örnek olarak verilebilir.

İbadetlerin belirli mekânlarda yapılması kişileri o bölgeye çekmekte, dolayısıyla bu durum kutsal mekânlar için turizm açısından önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. İnanç turizmi açısından Türkiye birçok ülkeden daha avantajlıdır. Tek tanrılı dinlerin Asya'dan

doğması, Türkiye'nin jeopolitik konumundan dolayı kutsal yerlerin Anadolu'da yaygınlaşması Türkiye için bir avantajdır.

I.1.3.1.4. Deniz Turizmi

Kum, güneş ve deniz üçlüsünün oluşturduğu ve modası hiç geçmeyen bir turizm çeşididir.

I.1.3.1.5. Sağlık Turizmi

İnsanların sinirsel ve bedensel yorgunluklarını gidermek ve çeşitli rahatsızlıklarına fayda bulmak için katıldıkları turizm hareketleridir. İnsanlar, sıcak su, hamam, kaplıca ve bunları tamamlayan kür merkezlerini ve bazı tıbbi hizmetlerin sunulduğu sağlık merkezlerini bu amaçlarla ziyaret etmektedirler (Şaman, 2009: 5).

I.1.3.1.6. Spor Turizmi

İnsanların belirli bir sporu yapmak veya bu sportif faaliyetlerini izlemek amacıyla oluşturdukları turizm hareketidir. Bu sportif etkinlikler bölgesel, ulusal veya uluslararası olabilir. Özellikle günümüzde pek çok insanı uzak mesafelerden kendine çeken spor müsabakaları, düzenlendiği ülkelerde turizm faaliyetlerini büyük ölçüde etkiler. Ülkelerin kendi güzelliklerini dünyaya tanıtmak için spor turizmi önemli bir fırsattır. (Türkiye'de yapılan 2010 Erzurum Üniversiteler Arası Kış Olimpiyatları gibi)

I.1.3.1.6.1. Av Turizmi

İnsanların doğaya zarar vermeden, bilinçli olarak avlanma amacıyla yaptıkları etkinliklerdir. Av sezonunda, avlanma bölgelerinde özel dernekler tarafından düzenlenen programlardır (Tunç ve Saç, 1998: 26).

I.1.3.1.6.2. Dağ ve Kış Turizmi

Gezi, araştırma, yürüyüş, tırmanma, kış sporlarını kapsayan turizm türüdür. 2009 yılı itibariyle Türkiye’de Turizm Bakanlığı tarafından ilan edilen yirmi adet kış ve dağ turizm merkezi bulunmaktadır (Şaman, 2009: 7).

I.1.3.1.7. Dinlenme Turizmi

İnsanların bedenlen ve ruhen yorgunluklarını gidermek için doğa ve temiz bir ortamda dinlenmeleridir.

I.1.3.2.Katılanların Sayısına Göre Turizm

Katılımcı sayısına göre sınıflandırmada, turistin turizm aktivitesini kendi başına düzenlemesi yani tek tek turizme katılmasına bireysel, ortak bir takım niteliklere sahip olanlara grup, birbiriyle ilişkili olmayan büyük grupların gerçekleştirdiği turizme de kitle turizmi denmektedir (Ongun,2004: 17).

I.1.3.2.1. Bireysel Turizm

Küreselleşmeyle birlikte insanların yeni yerler görme isteği ve macera duygusu artmış ve dünyayı gezme isteği kaçınılmaz hale gelmiştir. Bireysel olarak turizme katılanlar genellikle genç ve maddi sıkıntısı olmayan kişilerdir (Oğuzsoy, 2008). Bireysel turizm günümüzde hızla gelişen ve en çok kabul gören turizm hareketidir (Saç ve Tunç, 1998).

I.1.3.2.2. Kitle Turizmi

İnsanların turizme kitleler halinde katılmalarıdır. Kitle turizmi, insanların, ucuz olması nedeniyle paket turları tercih etmeleriyle başlar. 1950’den sonra başlayan kitle turizminde grupların sürekliliği söz konusudur (Ongun, 2004: 17).

I.1.3.2.3. Grup Turizmi

İlgi alanları eş ya da benzer olan kişilerin turizme birlikte katılmalarından oluşur. Meslek odaları, öğrenci grupları, dernek üyeleri gibi belirli ortak özelliği olan gruplardır. Sayıları on bir ile on altı arasında değiştiği için kitle turizminden farklıdır. Katılımcı sayısı on altıyı geçerse bu turizm çeşidi kitle turizmi adını alır.

I.1.3.3. Katılanların Yaşlarına Göre Turizm

I.1.3.3.1. Gençlik Turizmi

Turistik faaliyetlere en fazla katılan yaş grubu on beş yirmi beş yaş arası gençlerdir. Turistik faaliyetlere bireysel olarak katılan gençler için genel turizmin aksine ekonomik, eğlenceli ve diğer gençlerle buluşacakları rahat bir ortam olması önemlidir. Gençlik turizmi için, gençlerin turistik faaliyetlere katılma oranları diğer turizm çeşidine göre daha yüksektir. Bu durum gençlerin psikolojik yapılarının eğlenceye, harekete, değişime daha açık olduğunun bir göstergesidir.

I.1.3.3.2. Yetişkin Turizmi

Orta yaş turizmi de denilen yetişkin turizmi yirmi beş ila altmış yaş arası kişilerin katıldıkları turizm çeşididir. Bu bireylerin genellikle aile ve iş hayatı gibi sorumlulukları vardır. Bu tür sorumluluklar bireylerin seyahat zamanını ve seyahat türünü etkilemektedir. Bu grubun turizm faaliyetleri genellikle yaz aylarında ve kendi akrabalarıyla tatil yapma şeklindedir.

I.1.3.3.3. Üçüncü Yaş Turizmi

Altmış yaş ve üzeri yaş grubundaki insanların katıldığı turizm çeşididir. Üçüncü yaş turizmi genellikle sorumlulukları azalan, emekli olan ve yeterli maddi imkâna sahip olan bireyler tarafından gerçekleştirilir. Özellikle mevsim dışı turizm olanakları ucuzluğu

nedeniyle bu kesim için çekici olmaktadır (Ongun, 2004: 20). Genellikle tercih ettikleri turizm çeşidi inanç, sağlık ve kültür turizmidir. Özellikle Avrupa ülkelerinde gelişen üçüncü yaş turizmi Türkiye’de de 1990’lı yıllarda uygulanmaya başlamıştır.

I.1.3.4. Katılanların Gelir Düzeyine Göre Turizm

İnsanlar sosyal yaşantılarına, ekonomik durumlarına uygun olarak turizme katılırlar. Bu turizm çeşidini sosyal ve lüks turizm diye iki başlık altında incelenebilir.

I.1.3.4.1. Sosyal Turizm

Ekonomik açıdan zayıf kitlelerin turizme katılmaları amacıyla gerçekleştirilen faaliyetler bütünüdür. Sosyal turizmin amacı, turizm faaliyetlerinin geniş halk kitlelerine ulaşmasını sağlamaktır. Dolayısıyla bu kesim için ülkeler zaman zaman bazı özel önlemler alırlar. Bunlardan birkaçı şöyle sıralanabilir. Tatil kredileri, özel seyahat ve tatil çekleri verme, taksitle tatil, ulaştırma araçlarında indirim. Sosyal turizmin gelişmesi yıllık ücretli izin hakkının verilmesiyle başlar. Türkiye’de yıllık ücretli izin hakkı 1960 yılında yürürlüğe girmiştir.

I.1.3.4.2. Lüks Turizm

Gelir düzeyi yüksek olan kişi veya grupların katıldığı turizm biçimidir. Bu kişilerin beklentileri yüksek olduğundan her türlü rahatlığa sahip tesisleri tercih ederler. Genellikle av turizmi golf turizmi bu grubun en fazla itibar ettiği turizm çeşitlerindedir. Bu kişiler çoğunlukla kendi özel ulaşım araçlarıyla seyahat ederler.

I.1.3.5. Ziyaret Edilen Yere Göre Turizm

I.1.3.5.1. İç Turizm

Bireylerin kendi ülke sınırları içerisinde turizm faaliyetlerine katılmalarına iç turizm denir. İç turizm, bireylerin ülkelerindeki turizm potansiyelini görmeleri ve tanımaları bakımından önemlidir. İç turizmin ülke ekonomisine döviz getirici etkisinin olmamasına rağmen, milli gelirin bölgeler arasında dengeli dağılımında önemli etkisi vardır (Oğuzsoy, 2008: 18). Ülke ekonomisi açısından dış turizm ile iç turizm birlikte değerlendirilmelidir. İç turizmin gelişmesi yurt dışı turizm harcamalarını azaltacağı için turizm politikalarının belirlenmesinde iç turizmin yeri oldukça önemlidir. İç turizm hareketlerinin artmasının, ülkenin dış turizminin de gelişmesine katkı sağlayacağı görülmektedir.

I.1.3.5.2. Dış Turizm

Bireylerin turizm çeşitlerinden bir veya birkaçı sebebiyle kendi ülkeleri dışında bir ülkeye seyahat etmelerine dış turizm denir (Oğuzsoy, 2008: 18). Dış turizmin özelliklerinden en önemlisi döviz getirici etkisinin olmasıdır. Dış turizm aktif ve pasif olmak üzere iki başlık altında incelenebilir. Aktif dış turizm, bir ülkeye gelen yabancı turistleri tanımlamak için kullanılır. Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde, ülke ekonomisine olumlu katkılar sağlar. Döviz akışını artırır. Bölgesel kalkınmayı hızlandırır. Sosyal açıdan değerlendirildiğinde ise, farklı kültürlerin öğrenilmesine, insanlarla ilişkilerin geliştirilmesine katkı sağlar.

II. BÖLÜM

II.1. DİNLERDE SEYAHAT

Kutsal yerler, bir toplumun dinî hayatının merkezi olan, insan hayatına yön veren ve anlam kazandıran yerlerdir. Kişinin dini ne olursa olsun, insan tabiatı böyle yerlere ihtiyaç duymuş ve kutsal duygusu başlangıçtan beri insan tecrübesinin bir parçası olagelmiştir. İnsan bu duyguyu mabette herhangi bir yerde olduğundan daha derin hisseder. Çünkü kutsal yerler ilahi âlemle dünyevi âlemin kesiştiği, Allah ile insanın bir nevi buluştuğu ve kişinin kendisini ilahi huzurda hissettiği yerlerdir.

Bir yerin kutsal kabul edilmesini şöyle söyleyebiliriz (Erbaş, 2002: 99).

a) Kutsal kabul edilen yerin Allah tarafından gösterilmesi: Bunun en güzel örneğini Süleyman Mabedi'nde görmekteyiz. Kudüs'te Süleyman Mabedi'nin yeri Hz. Davud'a melek vasıtasıyla gösterilmiştir. Kâbe'nin yeri Hz. İbrahim'e işaret edilmiş, Hz. Musa ile Hz. Allah'ın Turi Sina'da konuşması yine vahiy yoluyla bildirilmiştir.

b) Hz. Allah'ın o yerde gücünü izhar etmesi: Hz. Allah'ın Sina dağında Hz. Musa ile konuşmuş olması ve Kur'an-ı Kerim'e göre oraya tecellî etmesi. Bu sebeple burası Yahudilerce kutsal sayılmıştır.

c) Bir yerin insanlar tarafından kutsal sayılması: Herhangi bir önderin doğup büyüdüğü veya dinî faaliyet gösterdiği, şehit mezarlarının bulunduğu veya din büyüklerinin hatıra eşyalarının muhafaza edildiği bir yer kutsal sayılmıştır.

Çeşitli dinlerde bunun örneğine pek çok kez rastlamak mümkündür. Mekke, Medine ve Kudüs'ün Müslümanlar tarafından, Hindistan'da ise başta Benares olmak üzere pek çok hac ve ziyaret yerinin Hindular tarafından kutsal yerler olarak kabul edilmesi bunun en tipik örneklerindedir (Sargın, 2006: 3).

Hac yolculuklarının güçlü politik, ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri vardır. Hatta küresel ticaret ve sağlığı dahi etkiler. Kapsam ve ortamsal tesiri sebebiyle hac önemli bir konudur (Collins, 2010: 441).

II.1.1. Yahudilikte Seyahat

Kutsal kitaplardan ilki olan Tevrat, Hz. Musa'ya ve onun kavmi olan Yahudilere gönderilmiştir. Yahudilik İsrailoğullarının, İbranilerin ve Yahudilerin dinidir. Yahudilerin tarihi Hz. İbrahim'e (a.s) kadar uzanmaktadır (Kaynak, 2004: 48). Hz. İbrahim Babil'den Harran'a oradan da Kenan ülkesine hicret eder. Hz. İbrahim'in seyahati böylece başlamış olur.

Hz. Musa, Hz. İbrahim'in soyundan gelmektedir. Kendisine peygamberlik verilir ve halkı dine davet eder. Birçok sıkıntının ardından kavmi olan İsrailoğullarıyla birlikte Mısır'dan ayrılmak ister. Filistin'e yakın Sina çölünde ikamet ederler. Yahudiler birkaç kuşak boyunca dağlarda dağınık kabileler halinde yaşamışlardır.

Hz. Musa'dan sonra İsrailoğullarının başına Hz. Davut hem peygamber hem de hükümdar olarak gelmiştir. Davut (as) Kudüs'ü fetheder ve başkent yapar (www.islamiyet.gen.tr). Hz. Davut İsrailoğullarını kırk yıl yönetir (Tümer ve Küçük, 1988: 124). Kudüs'teki Süleyman tapınağını inşa etmeye başlar fakat tamamlayamadan vefat eder. Yerine oğlu Hz. Süleyman geçer. Hz. Davut'tan sonra Hz. Süleyman (M.Ö 970- 931) ülkeyi yönetir, ticareti geliştirir ve Filistin'i zenginleştirir (Kaynak, 2004: 55). Hz. Süleyman, Sur Kralı Hiram ve Mısır Firavunuyla dostluk kurar. Dolayısıyla iki ülke ile ticari ve kültürel münasebetler gelişir. O tarihten sonra Kudüs'te hem yabancı mallar satılmaya başlanır hem de yabancı hükümdarlar Hz. Süleyman'ı ziyarete gelirler. Tevrat'ta Hz. Süleyman'ın büyük bir deniz ticaret filosu kurduğu zikredilir (Tevrat, 1. Krallar, X. 22) Babası Hz. Davut zamanında inşasına başlanılan Süleyman Mabedi bu dönemde tamamlanır (Tümer ve Küçük, 1988: 124).

Süleyman Mabedi Yahudiler, Hıristiyanlar ve Müslümanlarca mukaddes sayılmaktadır. Bu mabedin bugün temel duvarlarından bir bölümü ayakta. Ağlama Duvarı olarak isimlendirilen kısım bu temeldir ve turistlerce ziyaret edilmektedir.

Hz. İbrahim ile başlayan Yahudi tarihi aslında seyahatlerin de başlama tarihidir. Hz. İbrahim'in Harran'dan başlayıp Mısır ve Filistin seyahati inanç turizmi açısından önemlidir. Peygamberlerin yaşadığı yerler inananları tarafından kutsal kabul edilmiş ve tarih boyunca ziyaret edilmiştir.

II.1.1.1. Yahudi Dininin Türkiye'deki Başlıca Çekim Merkezleri

Türkiye sınırları içerisindeki Yahudi dini çekim merkezleri, Türkiye'de yaşayan yaklaşık yirmi beş bin Yahudi nüfusu ilgilendirmekte ve etkilemektedir (www.wikipedia.org). Tevrat'ta Türkiye sınırları içinde olan birçok beldenin adı zikredilmiştir. Doğu Anadolu Bölgesinden akan iki akarsuyumuz olan Dicle ve Fırat nehirleri bu yerlerdendir. Tevrat'ta ismi geçtiği için Yahudiler için kutsal bir bölgedir. Harran da Yahudiler için önemli beldelerden birisidir. Hz. İbrahim'in Harran'da yaşamış olması her ne kadar günümüzde Harran'da Yahudi tarihinden eserler kalmamış olsa da buranın Yahudiler için önemini artırmaktadır. Bursa ve İstanbul'da da Yahudilere ait eserler bulunmaktadır.

II.1.2. Hıristiyanlıkta Seyahat

Hz. İsa Filistin topraklarında Yahudi toplumu arasında doğmuştur. Filistin Roma İmparatorluğu sınırlarında bulunuyordu. Hz. İsa insanlara dini tebliğ etmek için kendisine inananlarla birlikte seyahat etmiştir. Hz. İsa'dan sonra Hıristiyanlığı kabul eden (M.S. 34) Pavlus da seyahat ederek Hıristiyan misyonerliği yapmıştır. Pavlus İlkçağ Hıristiyanlarının en büyük misyoneri olarak uzun seyahatler yapar. Gezdiği her yerde küçük Hıristiyan toplulukları kurar, sonra başka bölgelere gider. Pavlus daha çok Yahudi olmayanları dine davet etmiş ve Yahudi kurallarının uygulanmasının gerekmediğini vurgulamıştır. Böylelikle

Yahudi olan Hıristiyanlarla Pavlusçu Hıristiyanlar arasında sorunlar ortaya çıkmıştır (Hurç, 2002: 368).

M.S. 49 yılında Kudüs'te ilk havariler toplantısı yapılır. Yunanistan'da birçok Hıristiyan cemaati meydana gelir. Hz. İsa'nın havarilerinden Petrus önce Kudüs'te sonra Antakya'da daha sonra da Roma'da kilisenin başı olarak kabul edilmiştir (Yalduz, 2003: 260).

Hıristiyanlığın yaygınlaşmasında Hıristiyan kaynaklarına göre gezici vaizlerin büyük rolü olmuştur. Hıristiyanlık ilerledikçe Hıristiyan merkezlerinin de önemi artmıştır. Özellikle Antakya ve İskenderiye'de İncil'in yazarlarından olan Markos'un kilisesi önemli merkezlerdendir. IV. yy' da Konstantin İstanbul'u Doğu Roma İmparatorluğunun başkenti yapınca, İstanbul'da da önemli kiliseler açmıştır (Aydın, 1995). Hıristiyanlık, Roma İmparatorunun (M.S. 313) yayınladığı Milan Fermanı ile halkın inançlarını serbestçe yaşayacağı bir din haline gelmiştir (Karakas, 2012: 15). M.S. 380 yılında Hıristiyanlığın devlet dini haline gelmesiyle dini mimaride büyük gelişmeler yaşanmıştır (Tümer ve Küçük, 1988: 141). Anadolu'da da birçok kilise ve manastır inşa edilir.

Hıristiyanlıkta ziyaretler üçüncü yy.' dan itibaren hızlanmıştır. Papazlar tarafından ilk zamanlar karşı çıkılrsa da destekleyenler de çoğunluktadır. Kutsal yerlerin ziyaretinin dini duyguları kuvvetlendireceği görüşü hâkimdir. İlk seyahat "bütün dünyaya gidin incili herkese va'z edin" cümlesine dayanarak başlar ve yaygınlaşır. Efes'te Gayus isimli Hıristiyan'ın Hıristiyanlığı öğretmek için seyahat eden kişilere sahip çıktığı ve yardım ettiği bilinir. (Aydın, 1995)

Hz. İsa'nın kişiliği, Hıristiyanlığın inanç esasları, İncillerin sayısı ve içeriği ve daha pek çok konuda ihtilafa düşen Hıristiyanlar, bu konulara çözüm aramak için konsil toplamışlardır. Fakat hiçbir konsil sonucunda ortak karara varılamamıştır (Aydın, 1995: 143).

Bu konsillerin sekiz tanesinin Türkiye sınırlarında yapılmış olması, ülkemiz inanç turizmi açısından oldukça önemlidir.

M.S. 325'te İznik'te ilk genel konsil toplanmıştır (Karakaş, 2012: 15). Konsil inanç, pratik ve sosyal hayatla ilgili problemleri çözmek üzere toplanan yüksek seviyeli din adamlarından oluşan toplantıya denilmiştir (www.belgeler.com/). Türkiye'de toplanan konsiller aşağıda verilmiştir:

M.S 381'de I. İstanbul Konsili toplanır.

M.S 431'de Efes'te Konsil toplanır.

M.S 451'de IV. genel Konsili Kadıköyde yapılır.

M.S 553'de II. İstanbul Konsili yapılır.

M.S 680'de III. İstanbul Konsili toplanır.

M.S 787'de II. İznik Konsili toplanır.

M.S 869'da IV. İstanbul Konsili toplanır (Kaynak, 2004: 77).

II.1.2.1.Hıristiyanlık Dininin Türkiye'deki Başlıca Çekim Merkezleri

Hıristiyanlığın gelişme alanlarından birisi ve en önemlisi Anadolu'dur. Hz. İsa zamanında kilise gibi bir ibadethane bulunmamaktadır. İlk Hıristiyanlar kendi anlayışlarına göre dine yön vermiş ve kiliseler, tapınaklar inşa ederek Anadolu'da yaşamışlardır. M.S. 325'te İznik'te ilk genel konsilin toplanması İznik'in günümüz Hıristiyanlarınca önemine işaret eder. İstanbul ve Efes konsillerinin toplanması da keza aynı öneme sahiptir.

Yeni Ahit'te Saint Pavlus'a ait mektuplar vardır. Pavlus'un mektupları genelde Roma, Korint, Galatya, Efes, Filipi, Kolose ve Selanik gibi bölge kiliselerine yazılmıştır. (www.ispartakulturturizm.gov.tr)

Petrus da Hz. İsa'nın havarilerindedir. M.S 64'te Roma'da öldürülür. Hz. İsa'nın halefi olarak kabul edilen ilk papadır. Petrus'un I. Mektubu Karadeniz, Ankara, Galatya, Kayseri ve Efes'teki Hıristiyanlara hitaben yazılmıştır.

Dört İncil'den birinin yazarı olan Yuhanna'nın birinci ve ikinci mektubu Efes'te (95-100 yıllarında) yazılmıştır. Yuhanna Efes bölgesindeki Hıristiyanların inançlarını düzeltmeye çalışıyordu. Hıristiyanlar sahte (apokrif) kabul ettikleri İncilleri toplamışlardır. Bunlar: Petrus'un işleri, Pavlus'un işleri, Andreas'ın işleri, Yuhanna'nın işleri, Tomas'ın işleri, Pavlus ve Tekle'nin işleridir (Aydın, 1995). Bu son eserin 160- 180 yılları arasında Batı Anadolu'da yazıldığı tahmin edilmektedir. Aydın (1995), Pavlus'un seyahatleri sırasında Tekle isimli Konya'da yaşayan bir kadının hayat hikâyesinden bahseder. Görüldüğü gibi Anadolu'nun birçok kenti Hıristiyanlar açısından oldukça önemlidir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, inanç turizmi projesi için Hıristiyan dinine ait envanter listesi hazırlamıştır. Hıristiyanlar için hac yeri kabul edilen bu mekânlar şu şekilde sıralanabilir:

St. Pierre Anıt Müzesi: Hatay Merkez

St. Paul Anıt Müzesi: İçel Tarsus

Meryem Ana Evi: İzmir Selçuk

St. Nicola Kilisesi: Antalya Demre

Laodikya Antik Kenti: Denizli- Pamukkale

Pisidia Antik Kenti: Isparta Yalvaç

Sard, Alaşehir, Akhisar Kiliseleri: Manisa

Ortodoks Kilisesi: Nevşehir- Derinkuyu (Dikici ve Sağır, 2012: 38).

II.1.3. İslamiyet'te Seyahat

İslam dini Hz. Allah tarafından Hz. Muhammed (a.s) vasıtasıyla tüm insanlığa gönderilen en son dindir. Hz. Muhammed (s.a.v) M.S 571 tarihinde Arabistan'ın Mekke şehrinde dünyaya gelmiş, 632 yılında da Medine'de vefat etmiştir. Haşimoğullarının Kureyş kabilesinden olup soyu Hz. İbrahim'e (a.s) kadar dayanmaktadır.

İslam dini, diğer ilahi dinlerde olduğu gibi belli bir zümreye değil bütün insanlığa hitap eder. İslam'ın esası insanların, dünyada ve ahirette mutlu olmalarını sağlamaktır. İslam dinine göre, bu mutluluğa ancak Kuran'ı Kerim ve peygamberlerin bildirdikleri doğrultusunda ulaşılır.

İslam'ın kutsal kitabı Kuran'ı Kerim, Hz. Muhammed (s.a.v)'e yirmi üç yılda vahiy yoluyla indirilmiştir. Kuran'ı Kerim 114 sure, 6666 ayet-i kerimeden oluşan, günümüze kadar yaklaşık 1400 yıldır hiç bozulmadan muhafaza edilen kutsal bir kitaptır. İslamiyet seyahat konusunda 1400 yıl önceden turizm olayının bugünkü şekliyle gelişmesini teşvik etmiştir. Bu durum ayetlerle belirtilmekte aynı zamanda hadisi şeriflerle de ifade edilmektedir. İslam dininde turizme en güzel örnek hac ibadetinin yerine getirilmesidir. Hac ibadeti her yıl bütün İslam dünyasında çok güçlü ve organize bir seyahat geleneğinin oluşmasını sağlamış, hem yolculuk hem de ağırlama ile ilgili kurum ve kurallarının gelişmesini sağlayarak, hacıların yedirilmesi, içirilmesi gibi hizmetler kurumsal bir yapıya kavuşturulmuştur. 2010 yılında Türkiye'den 100.000 ila 125.000 arasında Müslüman hacca gitmiştir (<http://tvarsivi.com>). Suudi Arabistan Hac Genel İstatistik Merkezi'nin açıklamasına göre, 989.789'u Suudi Arabistan'dan olmak üzere toplam 2.7 milyon kişi hac farizasını tamamlamıştır (<http://nethaberci.com/>). Hac farizasından başka birçok sebeple de seyahat teşvik edilmiştir.

Kuran'ı Kerim'de seyahat ya da yolculuk sefer kelimesiyle ifade edilmiştir. "Suyun yerin üstünde sürekli akması" anlamındaki seyahat, sözlüklerde de "yürüme, gitme,

ibadet edip yeryüzünde gezip dolaşma” şeklinde açıklanmıştır. Yolculuk eden kişiye de seyyah denilmektedir. Ayeti Kerimelerde “yeryüzünde gezip dolaşmazlar mı?” gibi soru veya “yeryüzünde gezip dolaşın” şeklindeki buyruklarla seyahat teşvik edilmiş, görülenlerden dersler çıkarılması istenmiştir.

İslam kültüründe ilim tahsil etmek, eğitim, ibadet, tarihi ve kültürel konularda bilgi toplamak maksadıyla seyahat etmek son derece önemlidir. Nitekim ilk Ayeti Kerime'nin “Oku” olması, bazı ayetlerde ilmin yüceltilmesi bilgi amaçlı seyahatlerin en önemli etkenlerini oluşturmuştur. Bilgi amaçlı seyahatler yapmayan hemen hemen hiçbir Müslüman âlim yok denilebilir. Pek çok âlim en önemli eserlerini seyahatleri esnasında yazmıştır. Mesela Gazali, İhya-u Ulumiddin adlı eserini on yıllık seyahati sırasında hazırlamıştır.

Kur'an-ı Kerim'in seyahate verdiği önemden bahsederken önemli bir konu da İslam Devleti bütçesinin harcama kalemlerinden birini yolcuların teşkil etmesidir (Canan, 25.01.2011).

Hz. Ömer'in idareciliği döneminde dahi yol ve konaklama tesisleri üzerinde durulmuş, yol boyunca hem yolcunun hem de bineğinin ihtiyaçları ve güvenliği sağlanmıştır. Bir Hadisi Şerif'de, “sefere çıkın ki sıhhat bulasınız, rızkınız arta” denilmiştir (resulullah.org). Bir başka hadisi şerif de, “Kim hacc yapmak isterse acele etsin. Çünkü olur ki insan hastalanır, (bineği) kaybolur, (gitmeye mani) bir iş zuhur eder.” (Canan, 2004: 381) Kur'an-ı Kerim'de de seyahatle ilgili birçok ayet vardır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir:

“De ki: Yeryüzünde dolaşın, sonra peygamberleri yalanlayanların sonunun nasıl olduğuna bakın.” (Enam, 6).

“De ki: Yeryüzünde gezip dolaşın da, Allah ilk baştan nasıl yaratmış bir bakın.” (Ankebut, 20).

“Sizden önce kanun olmuş bazı olaylar geçti. Onun için yeryüzünde dolaşın da, peygamberleri yalanlayanların sonunun nasıl olduğuna bir bakın.” (Ali İmran, 137).

“Biz senden önce de (peygamber olarak) çeşitli memleketlerden ancak kendilerine vahiy verdiğimiz erkekleri gönderdik. Yeryüzünde gezip dolaşmıyorlar mı ki, onlardan öncekilerin sonlarının nasıl olduğunu görsünler?” (Yusuf, 109).

“...yeryüzünde gezin de peygamberleri yalanlayanların sonunun nasıl olduğuna bakın.” (Nahl, 36).

“De ki: yeryüzünde gezip dolaşın da günahkârların sonlarının nasıl olduğuna bakın!” (Neml, 69).

“ Yeryüzünde gezip kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmadılar mı?...” (Rum, 9).

“ De ki: yeryüzünde gezin de bundan öncekilerin akıbetinin nasıl olduğuna bakın! Onların çoğu, müşrikti.” (Rum, 42).

“ Yeryüzünde yolculuğa çıktığınız zaman, kâfirlerin size bir kötülük yapmasından korkarsanız, namazı kısaltmanızda size bir günah yoktur.” (Nisa, 101).

“ Yeryüzünde gezmediler mi, kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna baksalar ya!...” (Muhammed, 10).

III. BÖLÜM

III.1. İNANÇ TURİZMİ

Üçüncü bölümde inanç kavramından, inanç turizminin tanımından ve dünyada ve Türkiye’de inanç turizminin durumundan bahsedilmiştir.

III.1.1. İnanç Kavramı

Arapça kökenli din kelimesi kanun, gidilen yol, mükâfat, hüküm, hesap anlamlarına gelir. Din geniş bir olgu olduğu için her bilim dalı kendi alanına göre dinin tarifini yapmıştır. Genel olarak din, inanış ve davranış şekilleriyle, insanlar arası ilişkileri düzenleyen ve insanların iyi işler yapmasını ve bir arada yaşamasını sağlayan genel kurallar bütünüdür şeklinde tanımlanabilir (Tümer ve Günay, 1997). Ömer Nasuhi Bilmen’e göre ise din, Yaraticının bir kanunudur ve birtakım hükümlerin insanoğluna vasıtalarla bildirilmesidir.

Din insanlar için önemli bir kavramdır ve insanoğlunun varlığının vazgeçilmez bir parçasıdır. İnsanlık tarihinde ne kadar eskiye gidilirse gidilsin dini inanışları olmayan toplumlara rastlanmamıştır. İlk insandan itibaren insanoğlu bir dine ait olma ihtiyacı hissetmiştir. Din kavramı, insanların yaşamlarına yön veren, emir ve telkinlerde bulunan geniş bir bölümü kapsamaktadır. Kısacası din, toplum hayatını önemli ölçüde etkileyen bir kavramdır.

III.1.2. İnanç ve Turizm İlişkisi

İnsanoğlu var olduğu günden beri hak veya batıl bir takım şeylere inanmıştır. İnsanlığın varoluş tarihinden günümüze kadar birçok değişik din ve inanç grupları çıkmıştır. Dinler inananlara belirli kurallar ve hükümler bildirmiştir. Bunlardan en önemlisi de seyahat faktörüdür. Hakiki, muharref (hak din iken sonradan asılları bozulan) ve batıl dinlerin hemen

hemen hepsinde dinin liderleri kutsal mekânların ziyaretine önem vermişlerdir. Bu durum insanları kitleler halinde kutsal mekânlara sürüklemiştir. Dolayısıyla bu kitlesel hareketler kutsal kabul edilen mekânların ekonomisini de canlandırmışlardır.

Dinin turizm üzerindeki etkisinin sosyal ve ekonomik boyutuyla incelenmesinde yarar vardır. Ekonomik açıdan inanç turizmi, turizm sektöründe önemli bir gelir kaynağıdır. Çünkü kişiler dini görevlerini ifa ederken harcamalarında daha serbest davranmaktadırlar. Bu durum ülkelerin ve işletmelerin turizm planlaması yaparken inanç turizmine daha fazla pay ayırmalarına neden olur. Sosyal açıdan düşünüldüğünde ise, aynı amaçla farklı milletten, kültürden turistlerin farklı dilleri konuşmalarına rağmen, inanç merkezlerini aynı duygu ve heyecanla ziyaret etmeleri toplumsal açıdan yakınlaşma sağlar ve kardeşlik duygusunu ön plana çıkarır.

III.1.3. İnanç Turizminin Tanımı

“Kutsal yerlerin çeşitli dinlere mensup turistler tarafından ziyaret edilmesinin yanı sıra, dini inançları tatmin amacıyla yapılan seyahatler inanç turizmi olarak tanımlanabilir.” (Tunç ve Saç, 1998: 24)

Kaya'nın tanımına göre inanç turizmi, insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışında inanç çekim merkezlerine dini inançlarını tatmin etmek maksadıyla yaptıkları ve bu seyahatleri sırasında genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür (Çelik, 2008:23).

Kutsal yerlerin bu dinlere mensup turistlerce ziyaret edilmesinin, turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi “inanç turizmi” olarak tanımlanmaktadır (Sargın, 2006:3).

İnanç turizminin tarihine bakıldığında bu kavramın hacılık ziyaretiyle başladığı ve ilk insandan itibaren süregeldiği bilinmektedir.

Kutsal yerler, bir toplumun dinî hayatının merkezi olan, insan hayatına yön veren ve anlam kazandıran yerlerdir. Kişinin dini inancı nasıl olursa olsun insanın yaradılışı kutsal yerlere ihtiyaç duymuştur. İnsan bu duyguyu mabedde herhangi bir yerde olduğundan daha yoğun hisseder. Çünkü kutsal yerler ilahi âlemlerle dünyevi âlemin kesiştiği, Tanrı ile insanın bir nevi buluştuğu ve kişinin kendisini huzurda hissettiği yerlerdir (Erbaş, 2002: 98). Wright'e (2007:9) göre, dini seyahat şu şekillerde tanımlanabilir:

- Bir İnanç Merkezine Seyahat (örneğin kutsal topraklara yapılan geziler)
- Dini Niyet Seyahati (örneğin Hıristiyanlık konferansı)
- Arkadaşlar ile Eğlence Seyahati (inanç amaçlı kurvaziye seyahatler) (Güzel, 2010: 90)

III.1.4. İnanç Turizmine Katılma Nedenleri

Kişilerin ilgi alanları gidecekleri ülkenin, bölgenin seçiminde ve hangi amaçla gidileceği konusunda etkili olmaktadır. Seyahat etme sebepleri çeşitlilik göstermekle birlikte dini amaçlı seyahatler özellikle son 30 yılda büyük gelişmeler göstermiştir. En büyük yükselme 90'lı yıllarda olmuştur. Dini Konferans Birliği Başkanına göre (Wright, 2007: 9) 1994'den 2006'ya kadar bu inanç pazarı 4.4 milyon katılımcıdan 14.7 milyon katılımcıya yükselmiştir (Güzel, 2010: 90).

Turistlerin inanç turizmine katılma nedenleri şu şekilde ifade edilebilir. Ruhsal bir rahatlama sağlayan inanç turizmi, turistler için hoş bir seyahatin yanı sıra, kültür, tarih ve dinlerine ait mirasların bugünün hayatını nasıl etkilediklerini görebilmelerine olanak verebilmektedir. Dini seyahat, insanların ruhsal, fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal her noktasına dokunmaktadır (<http://www.globusfaith.com/>). İnsanları inanç turizmine yönelten nedenler şu şekilde sıralanabilir:

- Hac ziyaretinin yerine getirilmesinin vereceği manevi rahatlık,

- İnsanların kendi dinlerine mensup kişilerle tanışma ve buluşma isteği,
- Dini vazifelerini yerine getirmek,
- İnsanların kendi dinlerine ait önemli merkezleri görme isteği,
- Günahlarından kurtulmak ve Allah'a isteklerini bildirmek isteği (Güzel, 2010:

90)

Psikolojik Sebepler ise;

- Dini arz kaynaklarının zenginliği,
- Dini gün ve bayramlar,
- Dini yayma faaliyetleri olarak sıralanabilir.

İnanç turizmini ortaya çıkaran etkenler dini yerleri ziyaret, kutsal yerleri ziyaret, dini toplantılara katılmak, dini törenlere katılmak, dini anıları ziyaret şeklindedir.

III.2. Dünyada İnanç Turizmi

Dünya turizminde yaşanan gelişmeler, turist tipinin ve beklentilerinin değişmesiyle birlikte farklı özelliklere sahip turistik beldeler ve turizm faaliyetleri gün geçtikçe daha çok tercih edilir olmuştur. Turistler, yeni ülke, bölge ararken, aynı zamanda o yörede farklı turizm türlerini de araştırmaktadırlar.

Günümüz şartları bu seyahatleri kolaylaştırdığı, ulaşım ve haberleşme teknolojileri ileri seviyeye ulaştığı ve özellikle Batı Avrupa ülkelerinde ve Amerika'da kişi başına düşen milli gelir yükseldiği için, inanç turizmi gittikçe daha geniş kitleleri ilgilendiren bir faaliyet olmuştur (Sargın, 2006: 4).

Toplum tarafından en iyi bilinen dini ve kültürel fenomenlerden biri olan Hac yolculuğu, Budizm, Hinduizm, İslam, Yahudilik ve Hristiyanlık gibi dünyanın en büyük dinlerinin önemli bir özelliğidir (Collins, 2010:440). Brahmanlıkta Benares; İslamiyet'te

Mekke ve Medine; Hıristiyanlıkta Kudüs, Roma ve Efes; Musevilikte yine Kudüs, kutsal mekânlar olarak en çok ziyaret edilen başlıca merkezlerdir. Özellikle İslam dininde, Kurban Bayramı'nda Mekke şehrinde yapılan ibadetler Suudi Arabistan'ın petrolden sonra hac gelirlerinden büyük kazanç sağlamasında etkili olmaktadır. Musevilerin Noel'de Kudüs'teki Ağlama Duvarı'nı ziyaret etmeleri, Hıristiyanların Vatikan'da Papa'nın yönetiminde 24 Aralık'tan itibaren bir hafta süren Noel ibadetleri, bu mekânların özellikle bu dönemlerde yoğun ziyaretçi akınına uğramasına sebep olmaktadır (Sargın, 2006: 3).

Dünya İnanç Turizmi Örgütü (World Religious Travel Association-WRTA) yalnızca Hıristiyanların katıldığı inanç turizminin üç yüz milyon turisti kapsayan bir pazar olduğunu bildirmektedir (Şaman, 2009: 17). Bu pazarın büyüklüğü ise yirmi milyar dolara ulaşmaktadır.

Dinsel yolculuk pazarı, Denver'da Üçüncü Yıllık Global Dünya İnanç Seyahati Sempozyumu (Kasım 2007) için toplanan 100 den fazla profesyonele göre, son iki yılda %70'lik bir oranla büyümektedir. İsrail inanç turizminde önde olan destinasyondur. İsrail'i İtalya, İngiltere, İrlanda, Mısır ve Yunanistan takip etmektedir. İnanç turizmine katılan grupların üçte biri grup şeklinde yolculuk yapmakta ve 8 ilâ 14 gün arasında konaklama yapmaktadır. Harcama oranları ise 1,500 ve 3,000 Dolar arasındadır (Güzel, 2010: 91).

Dünya turizm örgütü verilerine göre, küresel kriz nedeniyle dünya genelinde uluslararası turizm hareketlerinde bir düşüş olduğu gözlenmektedir. 2009 yılında tüm dünyadaki uluslararası turizm gelirleri 2008 yılına göre %4 oranında azalma göstermiştir (www.tourismlifeinturkey.com). Fakat dini amaçlı ziyaretlerde bir daralma olmadığı gözlemlendi. Bunun sebebi olarak da insanların dini seyahatleri bir lüks değil, gereklilik olarak görmesi gelmektedir. Araştırmalarda her dört kişiden birinin seyahatlerinde inanç merkezlerine ilgi duyduğu belirtilmektedir.

III.3. Türkiye’de İnanç Turizmi

Türkiye sadece jeolojik konumundan dolayı değil dinler tarihi bakımından da önemli bir mevkidedir. Prof. Dr. Annemarie Schimmel Türkiye’nin dinler tarihi bakımından önemi üzerinde durmuş ve “ Dünyada pek az ülkede en eski zamanlardan beri muhtelif ırklar ve bundan ötürü muhtelif dinlerin mümessilleri yaşamışlardır.” demiştir (Schimmel, 1955: 24).

1900’lü yılların başında ve ortasında, 1980’li yıllara kadar turizm denince insanların akıllarına tatil olgusu gelmekteydi. Tatilin anlamı ise, deniz turizmi kapsamında ve deniz, kum, güneş üçlüsünü içeren öğeler idi. Bu süreç yıllar içinde yavaş yavaş değişmiştir. Son 10 yıllık dönemde Türkiye’ye gelen turistlerin geliş amaçları incelendiğinde deniz-kum-güneş olarak bilinen tatil amaçlı gelenlerin oranında düşüşler olduğu gözlenirken diğer amaçlı gelenlerin oranlarının arttığı görülmektedir (Güzel, 2010: 88).

Türkiye’de dini amaçlı turizmin sayısal verilerine ulaşmak için ilk çalışmalar Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü’nün 1965 yılında düzenlediği bir anketle başlamıştır. 1983 yılında ise aynı kurumun iç turizm hareketlerine yönelik olarak “Hane Halkı Eğilim Anketi” ile seyahat edenlerin sayısının beş yüz binlerde kaldığı tahmin edilmiştir (www.bilesim.com.tr). Hindistan, Suudi Arabistan ve Yunanistan inanç turizminden en çok payı alan ülkeler. İnanç turizmi konusunda en çok turist gönderen ülkeler ise; Almanya, Kanada, Fransa, Yunanistan, Rusya, Gürcistan ve ABD’dir. İnanç turizmi amacıyla gelen turistlerin günlük harcamaları ise sadece elli dolardır. Yılda yaklaşık 300 milyon kişiye hizmet veren ve 18 milyar dolarlık bir bütçe içeren inanç turizmi, hızla büyüyen bir sanayidir (arsiv.ntvmsnbc.com).

2010 yılında Trabzon ve Van’daki ayinlerden toplamda yaklaşık üç buçuk milyon Euro’luk turizm geliri elde eden Türkiye, inanç turizmini geliştirmek için ülke genelindeki diğer önemli mekânların tanıtım faaliyetlerini gerçekleştirecektir (www.buyuyenturkiye.com).

Dünyanın ilk kilisesi olan St. Pierre'in bulunduğu Antakya, Aziz Paul'un doğum yeri olan Tarsus, Hz. İbrahim'e ev sahipliği yapan Harran, Süryanilerin merkezi kabul edilen Mardin Türkiye'nin inanç turizminde öne çıkan mekânlarıdır.

Türkiye'de "İnanç Turizmi" adı altında geniş kapsamlı faaliyetlerin gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar 1995 yılında başlamıştır. 1995-1998 yılları arasında çok sayıda tur operatörü, basın mensubu ve konu ile ilgili uzmanların katılımı ile "inanç Turizmi" turları düzenlenmiştir (Sargın, 2006: 5).

Pamukkale ve Denizli'de düzenlenen "2000'e Doğru İnanç Turizmi" Sempozyumları ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın katkıları ile 26.10.2002 tarihinde Kuşadası'nda gerçekleştirilen "I. İnanç Turizmi Günleri" sempozyumu ve 16-17.04.2004 tarihinde İzmir'de yapılan "II. İnanç Turizmi Günleri" sempozyumu bu konuyu gündeme taşıyan başlıca çalışmalardır. Bunlara ilave olarak yerel yönetimler ve üniversiteler dâhil olmak üzere çeşitli kuruluşların düzenledikleri benzer çalışmalarla konu kamuoyuna tanıtılmaya çalışılmıştır (Sargın, 2006: 5).

Türkiye'ye yönelik gerçekleştirilen kültürel turizm turlarında miras, şehir, inanç, arkeoloji, tarih ve savaş alanları turları düzenlenmektedir. 1986 ve 1993 yıllarında "Çıkış Yapan Yabancı Ziyaretçiler Anketi" ile ülkemize gelen yabancı ziyaretçilerin ziyaret amaçlarına göre tasnifi yapılmış ve dini amaçlı turizm ana başlık halinde ele alınmıştır.

Dünya inanç turizmi pazarı yaklaşık yirmi milyar dolar iken, Türkiye'nin bu pazardan aldığı pay yüzde beş civarındadır. İnanç turizmi için Türkiye'ye gelen turistlerin çekicilikleri daha çok A.B.D. ve Almanya pazarında ilgi bulmaktadır (Günel ve diğ., 2009: 282).

Türkiye'ye Rusya, ABD ve Avrupa ülkelerinden inanç turizmi için her yıl binlerce turist geliyor. Türkiye'nin amacı sadece Avrupa ve ABD gibi ülkelere değil İslam ülkelerinden de her yıl beş yüz bin turist getirmeyi başarmak olmalıdır.

Tablo1’de geliş amaçlarına göre çıkış yapan yabancıların oranı gösterilmektedir.

Dini amaçla ülkemize gelen yabancıların oranı 2001 de % 0.3 iken, daha sonra dalgalı bir seyir izleyerek 2007’de %0.6’ ya yükselmiş, 2008’de tekrar %4’e gerilemiştir. Yabancıların Türkiye’yi dinsel amaçla ziyaret etme oranları diğer amaçlar bakımından çok küçük oranlarda kalmaktadır. Bu durum ülkemizin dini açıdan çok iyi tanıtılmadığının bir göstergesidir denilebilir.

Tablo 1. Geliş Amaçlarına Göre Çıkış Yapan Yabancılar (2001- 2008)

Yıl/Geliş Amacı	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001
Gezi, Eğlence	48.0	47.3	44.3	48.3	47.8	49.7	49.5	46.4
Kültür	5.2	5.0	5.2	6.4	6.5	7.3	7.9	8.1
Sportif İlişkiler	1.2	1.3	0.9	1.2	1.2	1.1	1.0	1.1
Yakınları Ziyaret	9.1	9.0	7.6	7.2	6.1	6.1	7.6	7.0
Sağlık	0.6	0.7	0.8	0.8	0.8	0.8	0.6	0.9
Dini	0.4	0.6	0.5	0.5	0.4	0.4	0.5	0.3
Alışveriş	4.0	4.8	5.9	5.3	6.1	7.1	5.9	7.4
Toplantı, Konferans, Kurs, Seminer	2.4	2.9	2.3	2.0	1.9	2.2	1.8	2.1
Görev	2.2	2.5	5.3	4.2	4.7	5.3	4.4	4.4
Ticari ilişkiler, Fuar	3.5	3.8	3.9	3.0	3.7	3.2	2.9	4.5
Eğitim	0.6	0.6	0.5	0.4	0.7	0.5	1.5	-
Transit	0.9	0.2	1.7	2.0	1.0	1.8	2.0	2.7
Diğer	4.1	5.1	3.9	3.0	3.4	2.9	0.9	3.8
Berberinde Giden	17.8	16.4	14.8	15.7	15.8	11.4	13.5	11.3
Toplam	26.380	23.017	19.276	20.523	17.203	13.701	12.922	11.277

*Yabancı Turist Sayısı (x 1000 kişi)

Kaynak: C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 10, Sayı 2, 2009

IV. BÖLÜM

IV.1. KARAMAN

Dördüncü bölümde Karaman ilinin özelliklerinden bahsedilmiş, daha sonra Karaman'da inanç turizmi ve inanç turizmine konu olan varlıklar anlatılmıştır. Son olarak da yerel halkın inanç turizmine bakışına ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir.

IV.1.1. Coğrafi Özellikleri

İç Anadolu Bölgesi'nin Konya Bölümü'nde yer alan Karaman ilinin topraklarının büyük bir bölümü İç Anadolu Bölgesinde, bir bölümü de Akdeniz Bölgesinde yer almaktadır. Şehir batı, kuzeybatı, kuzey ve kuzeydoğudan Konya iliyle, doğu, güneydoğu ve güneyden Mersin iliyle, güneybatı ve batıdan ise Antalya iliyle çevrilidir.

Şehrin denizden yüksekliği 1033 m olup yüzölçümü 9393 km² dir. Karaman 36⁰ 28' ile 37⁰ 32' kuzey paralelleriyle 32⁰ 32' ile 34⁰ 07' doğu boylamlarında yer almaktadır. Şehrin kuzey bölümü düz olup güney kısmı dağlık ve tepeliktir. Kuzeybatısında Konya'nın Çumra, kuzeyinde Konya'nın Karapınar ve Ereğli, kuzeydoğusunda Konya'nın Halkapınar, doğusunda Mersin merkez ilçe, güneyinde Mersin'in Erdemli, Silifke, Mut, Gülnar, Bozyazı ve Anamur, güneybatısında Antalya'nın Gazipaşa ve Alanya, batısında Konya'nın Hadim, Taşkent ve Bozkır ilçeleri bulunmaktadır.

Karaman arazisinin üçte ikisi dağlıklı arazidir. İl merkezi ovada kurulmuştur. Sarıveliler ilçesinde bulunan Yunt Dağı, şehrin en yüksek dağdır ve yüksekliği 2327 metredir. 2271 metre yüksekliğinde olan Karadağ ise şehrin kuzeyinde bulunan sönmüş bir volkanik dağdır. İç Anadolu'yu Akdeniz'e bağlayan önemli geçitlerden Sertavul Geçidi Toroslar üzerindedir.

Karaman'ın güneyinde Göksu Nehri yer almaktadır. Nehrin Karaman sınırları içindeki uzunluğu 50- 60 km.dir. Kuzey bölgesinde ise Gödet Çayı ve Yeşildere Çayı şehrin önemli akarsularıdır.

Şehrin iklimi, kışları soğuk ve kar yağışlı, yazları ise sıcak ve kuraktır. Şehrin güney kısımları Akdeniz ikliminin etkisiyle iç kısımlara göre daha ılımandır. Karaman'ın topraklarının % 34'ünü çayır ve meralar, %21,2'sini ormanlar oluşturmaktadır.

IV.1.2. Tarihi Özellikleri

Karaman'ın tarihi eski çağlara kadar uzanır. Şehre ilk olarak kimlerin yerleştiği konusunda kesin bir bilgi olmamakla birlikte, M.Ö: 8000 yılından beri insanların bu şehirde yaşadığı bilinmektedir. Karaman kalesinin bulunduğu tepenin Neolitik dönem höyüğü olması Hititlerin bölgede yaşadığını göstermektedir.

Şehirde Hititlerden sonra Frigyalılar, Lidyalılar ve Persler hâkimiyet kurmuşlardır. Perslerden sonra Roma egemenliğine girmiştir Klasik dönemde Laranda olarak bilinen Karaman, Roma döneminde önemli bir ticaret merkezi olmuştur. M.S: 395 yılından itibaren Bizans İmparatorluğunun egemenliğine girmiştir. Bu dönemde Hıristiyanlığın önemli merkezlerinden biri olmuştur. Hıristiyanlar tarafından kutsal sayılan ve antik şehir olarak bilinen Derbe, Karaman'ın Ekinözü köyü civarındadır. Hıristiyanların kendilerine Hz. İsa'dan sonra dini lider olarak seçtikleri Michael Derbe'de yatmaktadır (Karaman Tarihi ve Kültürü VII, 2005).

Karaman MS 325-451 yılları arasında Roma konsül seçimlerine temsilci gönderebilecek kadar önemli bir merkez olmuştur. Roma imparatoru Traian döneminde de imar çalışmaları yapılarak yeni binalar inşa edilmiştir (Karaman Tarihi ve Kültürü VII, 2005).

Karaman, Selçukluların Anadolu'yu fethetmelerine kadar Bizanslıların elinde kalmıştır. Türklerin Anadolu'ya girmesiyle şehir Danişmendoğulları'nın hâkimiyetine girmiştir. M.S: 1165 yılında II. Kılıçaslan tarafından Selçuklu Devletine dâhil edilmiştir. III. Haçlı seferleri sırasında Alman İmparatoru Friedrich Barbarossa şehri işgal ettikten sonra, 1210'da Hospitalier tarikatının isteğiyle Klıkya Ermeni Kralı II. Leon tarafından şehir alınmıştır. Ancak 1216'da Selçuklu Sultanı İzzettin I. Keykavus şehri tekrar ele geçirmiştir. XIII. yüzyılda Moğollar tarafından işgal edilen şehir tekrar Selçukluların eline geçmiş ve hızla İslamlaşp Türkleşmişlerdir (Cengiz, 2009: 14).

Karaman, 1256 yılında II. İzzettin Keykavus ile IV. Kılıçaslan arasındaki taht mücadelesi sırasında Karaman Bey (1255-1263) tarafından kurulan Karamanoğulları Beyliği'ne geçmiştir. Osmanlı idaresine geçene kadar 18 bey tarafından yönetilmiştir. Karamanoğulları Beyliği Osmanlı Devleti hariç en uzun yaşayan en güçlü beyliktir.

Osmanlı Devleti ile Karamanoğulları ilişkileri ilk defa Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey (1361 1398) döneminde olmuştur. Bazı zamanlar iyi ilişkiler kurulsa da iki beylik arasında sık sık savaşlar olmuştur. İlk savaş, 1387'de I. Murat döneminde yapılmıştır. 1397'de Yıldırım Bayezit Karaman'ı almış fakat Ankara Savaşından sonra şehir tekrar Karamanoğulları'nın eline geçmiştir. 1419'da Memlûkluler şehri talan etmiş ancak Karamanoğulları Osmanlıların yardımıyla şehre tekrar hâkim olmuşlardır. Bu hâkimiyet Fatih'in 1471'de Veziriazam İshak Paşa komutasında Karaman'ı Osmanlı topraklarına kesin olarak katmasıyla son bulur. Osmanlı Karamanoğulları ilişkileri yaklaşık bir buçuk yüzyıl sürmüştür (Cengiz, 2009: 15).

Karaman'ın eski adı Lârende olarak bilinir. Selçuklular ve Karamanoğulları döneminde de bu isimle anılmıştır. Osmanlı döneminde ise Lârende isminin yanında Karaman da kullanılmaya başlanmıştır. 1863 yılında kabul edilen Vilayet Nizamnamesi uygulanmaya

başladıktan sonra Lârende ismi bırakılmış, Karaman ismi kullanılmıştır. Karaman 15 Haziran 1989 da 3578 sayılı kanun ile il olmuştur (www.karaman.gov.tr).

IV.1.3. Sosyal Özellikleri

Karaman'ın, 2009 yılı adrese dayalı nüfus sayımına göre toplam nüfusu 232.000'dir (wikipedia.org). Şehir merkezinde 64.456'sı kadın ve 62.736'sı erkek olmak üzere toplam 127.192 nüfus bulunmaktadır. Şehrin Türkiye nüfusuna oranı binde otuz ikidir. Nüfusun %58'ini genç nüfus, %10'unu ise 60 ve yukarı yaş grubu oluşturmaktadır (Karaman tarım master planı). Nüfusun 0-29 yaş grubunda erkek nüfusun fazla, 40 yaş üzerinde ise kadın nüfusun fazla olduğu bilinmektedir.

Karaman'da 6 yaşından büyüklerin %95.5'i okuma yazma bilmektedir. Cinsiyet dağılımını irdelenecek olursak, okuma yazma bilen 6 yaş üzeri erkeklerin oranı %98, kadınların ise %93'tür (Tapur, 2009: 47).

IV.1.4. Ekonomik Özellikleri

Karaman'da coğrafi şartlar itibariyle verimli tarım alanları mevcuttur. Tarım arazilerinin önemli bir kısmı şehir merkezinin kuzeyinde ve batısındaki Karaman ovası üzerinde yer almaktadır. Ülkemizde nüfus bakımından 65, gelişmişlik hızı sıralamasında 42, Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya katkısı bakımından 25. sırada yer alan Karaman kişi başına düşen 3.150 dolar tarımsal üretim değeri ile 2. sıra da bulunmaktadır (Yavuzaslanoğlu, Yavuz, 2012: 32). Karaman merkez ilçede 493.620 hektar arazinin %43'ü tarım arazilerine ayrılmıştır. Karaman'da ekilen tarım alanlarının %65,9'unu hububat oluşturmaktadır. Tahıl ürünleri içerisinde en fazla buğday üretimi yapılmaktadır. Buğdayın %84'ü makarna için üretilmektedir. Ayrıca arpa, yulaf ve çavdar da üretimi yapılan diğer ürünlerdir. Karaman'da

1960 yılından itibaren şeker pancarı üretimi de yapılmaktadır. Ayrıca nohut, fasulye, mercimek ve patates de en çok üretilen tarım ürünleridir. Karaman'da meyve üretimi açısından ilk sırayı elma alır. Üzüm ikinci sırayı alırken bunları armut ve vişne gibi meyveler izler.

Karaman'da arazinin %35'i çayır ve mera alanıdır. Bu oran hayvancılık için önemli bir potansiyel oluşturmuştur. Karaman tarımsal gayri safi hasıla değerinin %24'ünü hayvansal ürünlerden sağlamaktadır. Mera ve ahır hayvancılığı yapılmaktadır. Tarımla uğraşan çiftçilerin de hayvancılıkla ilgilenmeye başlamaları ikinci hayvancılık besi organize bölgesinin kurulmasını sağlamıştır. Bu amaçla dört yüze yakın proje yapılmıştır. Karaman, koyunu ile ünlü bir il'dir. Arıcılık ve tavukçuluk da gelişmiştir. Karaman'da 2008 verilerine göre toplam 19 tavuk işletmesi bulunmaktadır. Karaman'dan Türk Cumhuriyetleri'ne, Balkanlar'a ve Avrupa ülkelerine yumurta ihracatı yapılmaktadır (Tapur, 2009: 77).

Karaman'da orta ve küçük ölçekli işletmelerle büyük ölçekli sanayi tesisleri bulunmaktadır. Özellikle gıda sanayinde şehir adını ülke genelinde duyurmuştur. Bisküvi, un, bulgur ve yem sanayisinde büyük ölçüde üretim yapılmaktadır. Türkiye'nin bisküvi üretiminin üçte biri ve bulgur üretiminin beşte biri Karaman'dan sağlanmaktadır. Ambalaj sanayi gıdadan sonra istihdam alanı geniş ikinci sanayi koludur. Sanayi ve tarım ürünleri Afrika ülkeleri, AB ülkeleri, Ortadoğu, Kanada gibi ülkeler olmak üzere yüzü aşkın ülkeye ihraç edilmektedir (Tapur, 2009: 118).

IV.1.5. Turistik Özellikleri

Karaman, Paleolitik devirden itibaren insanların yaşadığı 10.000 yıllık geçmişi bulunan Orta Anadolu'nun eski yerleşim yerlerindedir. Tarihi geçmişi ve doğal güzellikleriyle önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Karaman ve çevresinin önemli beşeri

turizm varlıkları Pınarbaşı ve Canhasan höyükleri, ilk Hıristiyanlık, Roma, Bizans devri eserleri, Selçuklu ve Karamanoğulları devrine ait eserlerdir. Bunun yanında mesire alanları, akarsu vadileri Karaman'ın doğal güzelliklerini oluşturmaktadır. Ne var ki, Karaman sahip olduğu potansiyeli yeteri kadar değerlendirememiştir. Alternatif turizmin geliştirilmesi ve on iki aya yayılması gerekmektedir. İnanç ve kültür turizmi, kongre turizmi, spor turizmi Karaman'da yapılabilen turizm çeşitlerindedir. Ayrıca şehrin Konya, Mersin ve Antalya gibi turizm potansiyeli yüksek şehirlere sınırının olması Karaman açısından oldukça önemli bir avantajdır. Karaman'daki turizm potansiyelinin geliştirilmesiyle şehir ekonomisinin dolayısıyla ülke ekonomisinin gelişmesi söz konusudur.

Karaman'a gelen yabancı turist sayısı oldukça azdır. Karaman'ı ziyaret eden turistler daha çok yerli turistlerdir. 2010 yılında 40.721 yerli, 594 yabancı turist gelmiştir. Genellikle yaz mevsiminde turist yoğunluğu yaşanır. Özellikle yurt dışında yaşayan Karamanlıların şehre gelmesi şehir ekonomisini canlandırmaktadır.

Tablo.2 Yıllara Göre Gelen Turist Sayısı (2000-2010)

Gelen turist sayısı/ Yıllar	Yerli	Yabancı	Toplam
2000	12.009	314	12.323
2001	11.979	290	12.269
2002	13.558	190	13.748
2003	25.410	656	26.066
2004	30.265	549	30.814
2005	30.929	404	31.333
2006	36.641	632	37.269
2007	44.712	694	45.406
2008	39.996	568	40.564
2009	36.660	657	37.317
2010	40.721	594	41.315

*(www.karamankulturturizm.gov.tr)

Yıllar itibariyle Karaman'ın tanıtımı artmakta ve ekonomik faaliyetler hız kazanmaktadır. Fakat bu durum Karaman'ın turizmi açısından yeterli değildir. 2009 yılında Karaman Valiliği ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü öncülüğünde Turizm Platformu oluşturulmuştur.

IV.2. Karaman'da İnanç Turizmi

Karaman tarihi boyunca birçok medeniyetin egemenliği altında kalmış ve bu medeniyetler şehrin tarihi, mimari ve inanç yapısını etkileyecek çok sayıda eser bırakmışlardır. Günümüze kadar özellikleri himaye edilmiş önemli eserler Bizans, Karamanoğlu ve Osmanlı dönemi eserleridir.

Karaman'da tarihi ve kültürel bakımdan ve inanç turizmi açısından önemli olan pek çok eser mevcuttur. İncil'de adı geçen ve Hıristiyanlar için mukaddes olan Derbe Karaman'da yer almaktadır. Aziz Pavlus (asıl adı Saul'dur) M.S 47-49 ve 53'te Derbe'yi ziyaret etmiştir. Ayrıca Madenşehri Öreni, Değle Öreni, Karadağ'da bulunan Binbir Kilise ve Mahalaç Kilisesi ilk Hıristiyanların yaşadığı önemli mekanlardır.

Karaman, 12. yüzyıldan itibaren İslam dünyasının önemli isimlerinin gelip yerleştiği bir şehirdir. Belhli Sultanülulema Bahaüddin Veled, Semerkantlı Seyyid Şerefeddin önemli isimlerden bazılarıdır. İslam alemince önemli olan ve tüm dünyanın yakından tanıdığı Yunus Emre ile Hz. Mevlâna da burada yaşamışlardır (Bingöl, 2007: 460). Ayrıca Karaman'da Karabaş Veli Hz.leri de önemli isimlerden biridir.

Karaman Tr52 bölgesi turizm sektöründe durum tablosuna göre inanç turizmi potansiyeli yüksek fakat turizm faaliyeti orta seviyededir (www.tr52.org). 2008 yılında başlanılan ve Karaman Konya karayolu üzerinde faaliyete geçecek olan Mevlâna Sevgi Yolu Projesi ile Karaman inanç turizminin merkezi olacaktır. Bu proje çerçevesinde son yıllarda Hz. Mevlâna'nın Karaman'dan Konya'ya göç etmeleri temsili olarak canlandırılmaktadır.

Aktekke Camii önündeki kent meydanında sema gösterileri yapılmakta, Hz. Mevlâna'nın babası ve diğer yakınlarını temsilen sema heyeti ile beraber kalabalık bir grup Konya'ya doğru seyahatlerini devam ettirmektedirler. Bu proje ile Karaman'ın yalnız Aktekke Camii değil aynı zamanda Karadağ Binbir Kilise inanç merkezi de tanıtılmış olacaktır.

IV.2.1. Karaman'da İnanç Turizmine Konu Olan Varlıklar

IV.2.1.1. Binbir Kilise Ören Yeri (Madenşehir)

Karaman'ın yaklaşık 40 km. kuzeyinde volkanik bir dağ olan Karadağ'ın çevresinde kurulmuş yerleşim yeridir. IV. ve IX. yüzyıllar arasında Bizanslılar döneminde yapılmış birçok kilise, manastır, bazilika, mezarlık ve Latin haçı, serbest haç ve yonca gibi eserler bulunmaktadır (Bingöl, 2007: 466).

Bölgede çok sayıda kilise kalıntısı olduğu için Binbir Kilise denmiştir. Günümüzde bu bölgede Madenşehir Köyü bulunmaktadır. Bölge "Kentsel Sit Alanı" ilan edilmiştir.

IV.2.1.2. Derbe Ören Yeri

Hıristiyan misyonerlerin en etkili olan Aziz Pavlus'un 47- 49 ve 53 yıllarındaki yolculukları sırasında uğradıkları bölgelerden biri olan Derbe, günümüzde hacı olmak için Hıristiyanlarca ziyaret edilen gözde merkezlerdendir. İncil'de kutsal kabul edilen şehirlerden biri olan Derbe, piskoposluk merkezidir.

Aziz Pavlus yolculuğunu Barnabas adlı bir kişiyle sürdürmüştür. İlk yolculuğunda şu güzergahı takip etmiştir. Antakya-Samandağ-Salamis (Kıbrıs)- Patos (Kıbrıs)- Perge-Yalvaç- Konya- Litra- Derbe- Litra- Konya- Yalvaç- Perge- Antalya- Antakya. (Şaman, 2009: 34) Karaman'ın Ekinözü köyünün 3 km. kuzeyindedir. Derbe'de uzun uzun vaazlar veren Pavlus birçok taraftar bulmuştur.

Aziz Pavlus ikinci yolculuğunda şu rotayı takip etmiştir. Kudüs- Suriye- Kilikya (Adana-Mersin yöresi)- Derbe- Listra- Galatya (Ankara yöresi)- Fırigya (Eskişehir yöresi)- Misya (Bursa yöresi)- Truva- Truva'dan deniz yoluyla Neopolis- Filibe- Selanik- Veriye- Atina- Korint- Efes- Sezariye (Suriye)- Kudüs- Antakya (Şaman, 2009: 35). Bu yolculuğunda Aziz Pavlus, ilk yolculuğunda kendisine bağlananların durumunu kontrol etmiş ve Hz. İsa'nın öğretilerini yaymaya devam etmiştir.

Derbe Ören Yerinde bulunan Derbe Kilise'si dünya üzerinde ilk inşa edilen Hıristiyan kiliselerdendir. Bu kilise Efes'teki Meryem Ana Kilise'sinden 13 yıl önce yapılmıştır. Aziz Pavlus ve Barnabas'ın birlikte inşa ettiği kilisenin kalıntıları toprak altındadır (Bingöl, 2007: 468).

IV.2.1.3. Mahalaç Kilisesi

Karadağ'ın en yüksek noktası olan Mahalaç Tepe'sinde kesme taştan Latin haçı planlı bir kilise, kilisenin kuzeyinde serbest haç planlı bir mezar şapeli, kilisenin batısında manastır binası ve aralarındaki avluda da sarnıçlar bulunmaktadır. Bu yapılar taş dehlizler ile birbirine bağlanmıştır (*Karaman'da Kültür Turizmi ve Geliştirme stratejileri*, 2008: 19).

Mahalaç kilisesinin özelliği, üç taraftan beşik tonozlarla desteklenen ortadaki kare mekânın üzerinin bir kule şeklinde yükselmesi ve üstünün kubbe ile örtülmesidir. Günümüzde manastır binası tamamen yıkılmıştır.

IV.2.1.4. Değle Ören Yeri

Madenşehir'nin 4 km. batısında Karadağ'ın üst tepeleri üzerinde yer alır. Değle Aziz Pavlus'un yaşadığı yerlerden biridir. Bölgede Bizans Devri konut mimarisi ile karşılaşmaktadır. Değle Ören yerinde altı tane kilise bulunmaktadır.

Günümüzde yıkıntı halinde olan bu kiliseler erken Hıristiyanlık mimari özelliklerini yansıtır. Bizans Devrine ait kaya mezarları, mezar kapakları, piramidal örtülü oda

mezarlar ve sunak gibi çok sayıda tarihi eser yer almaktadır (*Karaman'da Kültür Turizmi ve Geliştirme stratejileri*, 2008: 19).

IV.2.1.5. Çeşmeli Kilise

Binbir kilisede bulunan küçük bazilikaların örneği olan Çeşmeli Kilise, Bizans devrine ait bir yapıdır. Uzunlamasına üç sahınlı kesme taşla inşa edilmiştir (Karaman ve Sezgin, 2008: 9). Bir dönem cezaevi olarak kullanılan kilise Karaman il merkezinde bulunmaktadır.

IV.2.1.6. Kızıl Kilise

Bizans döneminde önemli ibadet merkezlerinden biri olan kilise Yollarbaşı kasabasıdır. Günümüzde ise yıkıntı halinde bulunmaktadır (Türsab Ar-Ge Departmanı, 2006).

IV.2.1.7. Manazan Mağaraları

Dünyadaki ilk manastırlardan biri olan Manazan Mağaraları, Bizanslılar döneminde kayalar üzerinde insan eli ile oyulmuş yapılardır. Karaman'ın Yeşildere ve Taşkale kasabaları yolu üzerinde bulunan Manazan Mağaralarında birçok tünel ve yüzlerce oda vardır.

Üç katlı olan mağaranın giriş katında çok sayıda kaya mezarları vardır. Ölü meydanında birçok insan cesedi bulunmuştur. Bunlardan birisi de Karaman Müzesinde sergilenmektedir (Bingöl, 2007: 469).

IV.2.1.8. Philedelphia Ören Yeri

Karaman'ın yaklaşık 60 km batısında bulunan Akçaalan köyündedir. Kubbeli yer altı mezarları, kitabeler ve kabartma heykeller bulunmaktadır.

IV.2.1.9. Dereköy Fisandon Kilisesi (Camisi)

Yapım tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 9. ve 10. yüzyıllarda Bizans dönemine ait bir yapıdır. Kilise, İstanbul Bizans mimarisinin Yunan haçı biçimindeki klasik planına sahip olmakla birlikte, üst yapısının İstanbul mimarisinden farklı yapıldığı görülür (Karaman ve Sezgin, 2008: 9).

Ortasında bir kubbe bulunan yapı, yalnız taş kullanılarak yapılmıştır. Yapının dış yüzeyinde bazıları kör, bazılarının içlerinde pencereler olan dizi halinde kemeler vardır (Bingöl, 2007: 466).

Karaman'ın 7 km. güneyinde Dereköy köyü içerisinde bir kaya kitlesinin üzerine yapılmış olan kilise, 16. yüzyılda Karaman Beylerbeyi Sinan Paşa tarafından camiye dönüştürülmüştür.

IV.2.1.10. İbrala (Yeşildere) Kilisesi (Camisi)

1649'da Hacı Ali Ağa tarafından camiye dönüştürülen kilisenin duvarları yükseltilerek üstü çatı ile kapatılmıştır. Yapının asıl örtüsü bu çatının altında kalmıştır. Üç sahnalı yapının dış cephesi çok sadedir. Özensiz kesme taşlarla yapılmıştır. Apsisin ortasındaki ve sağ duvardaki ikiz pencereler içeriği aydınlatır. Dışarıdan görünmeyen kubbe dört büyük payeye oturur. Yan sahnalar uzunlamasına tonoz ile örtülüdür. Kilise dikdörtgen planlıdır (Karaman ve Sezgin, 2008: 9).

IV.2.1.11. Mader-i Mevlana (Aktekke) Camii

Büyük Türk Mutasavvıfı Mevlâna Celâleddin-i Rûmî 13. yüzyılın ilk yarısında Karaman'a gelmiş, burada evlenmiş ve yedi yıl kalmıştır.

H. 772, M. 1370 yılında Karamanoğlu Alâeddin Bey'in emri ile yapılan Aktekke caminde Mevlâna'nın annesi Mümine Hatun'un türbesi bulunmaktadır. Bu yüzden Maderi

Mevlâna Camii de denilmektedir. Camii çevresinde hamam, derviş hücreleri, mezarlığı, içerisindeki türbe ve mezarları ile bir külliye halindedir (Karaman ve Sezgin, 2008: 10).

Cami merkezi tek kubbeli, yüksek minareli bir yapıdır. Son cemaat yerini iki mermer sütun ve yan duvarlar üzerine dayanan üç kubbe örter. Giriş kapısının sağında ve solunda iki mihrap nişi vardır. Giriş kapısında mermer kemerin üzerine bir Mevlevi sikkesi işlenmiştir. Cami içerisinde sol tarafta Mevlâna'nın annesi, ağabeyi ve yakınlarına ait yirmi bir adet taştan yapılmış sandukalı mezar bulunmaktadır (Topal, 2007).

IV.2.1.12. Yunus Emre Camii

Karamanoğulları devrinde 13. yy da yapılan cami, kesme taştan merkezi kubbeli bir yapıdır. Kare planlı olan caminin önünde beş kubbeli bir son cemaat revakı bulunur.

Caminin kubbesine içten dört köşede yarımşar kubbeler ile geçilir. Merkezi kubbenin sağında iki kemer açıklıklı, dikdörtgen planlı zikir yeri, batı duvarı bitişiğinde de Yunus Emre'ye ait türbe bulunmaktadır (Topal, 2007).

IV.2.1.12. İmaret Camii

Kesme taştan, merkezi kubbeli, kapalı avlulu iki katlı bir yapıdır. Kitabesinde Karamanoğlu II. İbrahim Bey tarafından 1433 yılında bir külliye şeklinde yaptırıldığı yazılıdır. Cepheden sağ iki renkli, kesme taştan, şerefe altı stelaktitli, gövdesi firuze ve turkuaz renkte çiniler ile geometrik biçimli palmet frizi ve halat motifleri ile dekore edilmiş yüksek minaresi, batısında İbrahim Bey ve iki oğlunun sandukalarının bulunduğu türbe, kuzeyinde de zengin dekorlu çeşmesi yer alır.

Çinili mihrabı İstanbul Çinili Köşkte, geometrik bitkisel motiflerle süslü, ortasında aslan ve insan figürü bulunan iki kanatlı ahşap kapısı İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesindedir (Karaman ve Sezgin, 2008: 10).

IV.2.1.13. Dikbasan Camii

Karamanoğulları Devrinde 1437 yılında yaptırılan cami enine plan gösteren ve kûfe tipinde bir yapıdır. Düz tavan doğrudan on iki yığma sütun üzerine oturur. Kemerleri taşıyan sütunların yan taraflarına konsol ve stelaktitler işlenmiştir. Minberi ahşap malzeme ile birbirine geçmeli olarak geometrik tezyinlidir. Şerefesinin altı mukarnas süslü tuğla minaresi sonradan yapılmıştır (Karaman ve Sezgin, 2008: 10).

IV.2.1.14. Araboğlu Camii

Karaman merkezde bulunan cami 1374- 1420 yılları arasında Karamanoğulları Devrinde inşa edilmiştir. Çatısı eskiden düz iken günümüzde kiremitle kaplanmıştır. Caminin kemerleri bitkisel süslemelidir. Minaresi kısa olan caminin kenarında sülüs yazı bulunan mihrabı taştandır. Yağmur sularının akması için yapılan çörlenler ejder başı şeklindedir. Altı tane olan çörlenlerden günümüzde sadece bir tanesi bulunmaktadır.

IV.2.1.15. Hacı Beyler Camii

1356 yılında Seyfettin Hacıbeyler tarafından yaptırılmıştır. Kûfe tipinde, enine üç sahnalı, yığma sütunlar üzerine oturan düz çatısı sonradan kiremitle kaplanmıştır. Basık kemerli portalinde kitabesinin çevresi halat motifi ile dekore edilmiş, altı da grift bitkisel ağ süsü ile doldurulmuştur (Karaman ve Sezgin, 2008: 11).

IV.2.1.16. Karabaş Veli Külliyesi

Karamanoğulları devrinde yapılan külliye, cami, tekke, imaret ve türbeden oluşur. Kesme taş malzeme ile iki bölümlü yapılmıştır.

IV.2.1.17. Yeni Minare Camii

Osmanlı Döneminde 1522 yılında Cambazzade Kadı Abdurrahman Efendi tarafından yaptırılmıştır. Merkezi büyük kubbeli ve kesme taştandır. Son cemaat yerinde bulunan üç küçük kubbesi yıkılmıştır.

IV.2.1.18. Nuh Paşa Camii

Osmanlı döneminde 1596 yılında Nuh Paşa tarafından yaptırılmıştır. Kesme taştan inşa edilmiş ve kubbeye geçiş dıştan sekizgen tambur, içten Selçuklu üçgenleri ile sağlamıştır (Karaman ve Sezgin, 2008: 12).

IV.2.1.19. Akçaşehir Camii

Karamanoğulları Devrinde kesme taştan yapılmış olan cami Karaman'ın Akçaşehir kasabasında. Kible planına paralel uzanan sahnlar kûfe plan gösterir. Alçı mihrabı zengin stelaktit süslüdür (Karaman ve Sezgin, 2008: 12).

IV.2.1.20. Yollarbaşı Ulu Camii

Karaman'ın Yollarbaşı kasabasında bulunan cami, kesme taştan enine planlı bir yapıdır. Giriş kapısı sedef kakmalı olup cevizden yapılmıştır. Alçı mihrabın üzerinde iki mavi göbek çinisi ile yedi sekiz parça halinde Karamanoğulları çinileri bulunmaktadır. Karamanoğulları Devrinde yapılan caminin son cemaat yerinde beş ahşap sütun bulunmaktadır (Karaman ve Sezgin, 2008: 11).

IV.2.1.21. Kazımkarabekir Büyük Camii

Karamanoğullarının en güzel eserlerinden birisi olan cami, Karaman'ın Kazımkarabekir ilçesindedir. Enine planlı bir yapı olan cami, ilçeye özgü taşlarla yapılmıştır. Üst örtüyü tutan silindir ve kare formlu sütunlar kible duvarına üç paralel sahn halinde

uzanır. Minberin korkulukları ajur tekniğinde işlenmiş ve yanlarına nesih yazılar yazılmıştır (Karaman ve Sezgin, 2008: 11).

IV.2.1.22. Ermenek Ulu Camii

Karaman'ın Ermenek ilçesinde bulunan cami, Karamanoğullarının ilçedeki en eski ve en büyük yapılarından (Türsab Ar-Ge Departmanı, 2006). 1302 yılında yapılan caminin çınar ağacından yapılmış olan kapısının üzerinde güzel hat sanatı örneği vardır. 1543 yılında bazı eklemeler yapılmış olan caminin alçı mihrabına mavi renkli çiniler serpiştirilmiştir (Karaman ve Sezgin, 2008: 12).

IV.2.1.23. Hatuniye Medresesi

Medrese, Osmanlı Sultanı Murat Hüdâvendigar'ın kızı, Karamanoğlu Alâeddin Bey'in eşi Nefise Sultan'ın isteği üzerine yaptırılmıştır. Kapalı avlulu, tek eyvanlı, avlunun her iki tarafında öğrenci hücreleri ve revakları bulunan bir yapıdır. Medrese 1382 yılında Mimar Numan Bin Hoca Ahmet tarafından yapılmıştır.

IV.2.1.24. Tol Medrese

Karamanoğulları dönemindeki ilk büyük medrese olan Tol Medrese, Karaman'ın Ermenek ilçesindedir. Medrese, dönemin alçı ve çini bezeme sanatının en güzel örneklerindedir. Medrese 1339 yılında Karamanoğulları hükümdarlarından Emir Musa Bey tarafından yaptırılmıştır (Türsab Ar- Ge Departmanı, 2006).

IV.2.1.25. Cambazkadı Türbesi

Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in kadı askeri Cambaz kadı için yaptırılan türbe Karaman merkezde bulunmaktadır. Kesme taştan yapılan türbe içerisinde nesih yazılı mermer bir sanduka bulunmaktadır (Karaman ve Sezgin, 2008: 13).

IV.2.1.26. Demirgömlük Türbesi

Karamanoğullarının son emirlerinden Emüdidin Bey için yaptırıldığı düşünülen türbe, kesme taştan, kare planlı ve kubbeli olarak yapılmıştır. Giriş kapısı basık kemerli, pencereleri sivri kemerli olan türbe Karaman merkezde bulunmaktadır.

IV.2.1.27. Kaya Halil Türbesi

Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in baş kadısı olan Kaya Halil adına 1409'da yaptırılmıştır. Karaman merkezde bulunan türbede Kaya Halil ve eşinin mezarları bulunmaktadır (Karaman ve Sezgin, 2008: 13).

IV.2.1.28. İbrahim Bey Türbesi

Karaman merkezde bulunan türbede II. İbrahim Bey'in, oğlu Kasım Bey'in ve Alâeddin Bey'in alçıdan sandukaları bulunmaktadır.

IV.2.1.29. Kızlar Türbesi

Türbe Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in oğlu İshak Bey'in kızı için yapıldığı düşünülmektedir. Kesme taştan, sekizgen planlı, oval kubbeli olarak yapılmıştır. Dış yüzey beyaz ve kırmızımtırak taşlarla dekore edilmiştir.

IV.2.1.30. Karaman Bey Türbesi

Karaman Ermenek ilçesinde bulunan türbe; cami, medrese ve imareten oluşan külliye'nin günümüze ulaşan tek yapısıdır. Türbe de Karaman Bey ve yakınlarına ait mezarlar bulunmaktadır (Karaman ve Sezgin, 2008: 14).

IV.3. Karaman’da Yerel Halkın İnanç Turizmine Olan İlgilerini Belirlemeye Yönelik Araştırma

IV.3.1. Araştırmanın Amacı

İnanç turizmi özellikle 2000 yılından sonra önemi gittikçe artan bir turizm çeşididir. Dünyadaki inanç çekim merkezlerinin birçoğu ülkemizde bazıları da Karaman’da bulunmaktadır. Karaman’ın coğrafi konum olarak, inanç turizmi açısından gelişmiş şehirlerimizden Konya’ya ve Nevşehir’e yakınlığı da ayrıca bir avantaj oluşturmuştur. Bununla birlikte, ülkemizde ve Karaman’da sahip olunan bu potansiyelin değerlendirildiğini söylemek zordur.

Bir bölgedeki turizmin gelişimi, bölge halkının tutum ve davranışlarıyla doğru orantılıdır. Dolayısıyla halkın davranışlarındaki tutarlılık ve çeşitlilik turistlerle ilişkileri belirlemekte ve geliştirmektedir. Bölge halkının inanç turizmine bakışı olumlu ise, inanç turizminin gelişimini destekleyecek, aksi bir durum söz konusu ise inanç turizminin gelişimine büyük oranda direnç gösterecektir.

Bu nedenle araştırmanın amacı, dünyadaki ve ülkemizdeki inanç turizmi potansiyelini irdelemek, Karaman il’inin inanç turizmi potansiyeli açısından ülkemizdeki konumunu göstermektir. Karaman merkezinde yaşayan yerel halkın inanç turizmine ve turiste bakış açılarını belirlemek, şehrin sahip olduğu inanç turizmi potansiyelinin farkında olup olmadıklarını tespit etmektir. Ayrıca inanç turizminin şehir ekonomisine katkısı, Karaman’ın inanç turizmi sorunları ve bu sorunlara çözüm yolları ve şehrin inanç turizmi açısından avantajları ve dezavantajları incelenecektir.

Karaman’da inanç turizmini konu alan bu çalışmada, aşağıdaki soruların yanıtları aranmaktadır:

H1: Karaman halkı inanç turizmini tehdit olarak görmektedir.

H1a: Cinsiyet ile inanç turizminden endişe duyma arasında bir ilişki yoktur.

H1b: Yaş ile inanç turizminden endişe duyma arasında bir ilişki yoktur.

H1c: Medeni hal ile inanç turizminden endişe duyma arasında bir ilişki yoktur.

H1d: Eğitim ile inanç turizminden endişe duyma arasında bir ilişki yoktur.

H1e: Siyasi görüş ile inanç turizminden endişe duyma arasında bir ilişki yoktur.

H2: Karaman halkı inanç turizmini yararlı görmektedir.

H2a: Cinsiyet ile inanç turizminin olumlu katkısı arasında bir ilişki yoktur.

H2b: Yaş ile inanç turizminin olumlu katkısı arasında bir ilişki yoktur.

H2c: Medeni hal ile inanç turizminin olumlu katkısı arasında bir ilişki yoktur.

H2d: Eğitim ile inanç turizminin olumlu katkısı arasında bir ilişki yoktur.

H2e: Siyasi görüş ile inanç turizminin olumlu katkısı arasında bir ilişki yoktur.

IV.3.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma iki aşamada gerçekleşmiştir. İlk aşamada literatür taraması yapılmış ve tezin teorik çerçevesi tamamlanmıştır. İkinci aşamada ise iki bölümden oluşan bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın birinci bölümünde Karaman Valisi, İl Kültür ve Turizm Müdürü, Belediye Başkanı ve tur operatörleri ile mülakatlar yapılmıştır.

İkinci bölümde ise iki farklı anket çalışması yapılmıştır. Birinci kısım anket; Karaman'ın turizm aktivitesine ilişkin halkın görüşlerinin alınmasına yönelik bir çalışma olmuştur. Ankette olasılıklı örnekleme türü kullanılmıştır. Olasılıklı örneklemede her bir bireyin örnekleme dâhil olma olasılığı eşittir. Bu eşitliği sağlamak için seçim tesadüfi olarak yapılmıştır. Örneklemin belirlenmesinde 2011 yılında il merkezinde yaşayan nüfus dikkate

alınmış olup hedef kitledeki birey sayısı (N) 138.135 kişidir (karaman.pol.tr). %95 güven düzeyinde örneklem büyüklüğü (n) 400 kişi olarak belirlenmiştir.

Geliştirilen anket dört farklı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Karaman halkının turizmin ekonomik boyutuna ilişkin beklentileri, ikinci bölümde sosyo kültürel boyutuna ilişkin beklentileri, üçüncü bölümde inanç turizmine ilişkin görüşler ve son bölümde tanımlayıcı (demografik özelliklerine ilişkin) sorular sorularak anket tamamlanmıştır. Bu sorularda katılımcıların “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “ne katılıyor ne katılmıyorum”, “katılıyorum”, ve “kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir.

İkinci kısım anket ise, zaman kısıtlılığından dolayı 82 yerli ve yabancı turiste yapılmış ve Karaman’da turizm ve inanç turizmine bakışına ilişkin görüşleri alınmıştır. Geliştirilen anket 17 sorudan oluşmuştur. 15 tanesi demografik ve seyahat özellikleri ile ilgilidir. Bir tanesi turistlerin ziyaretleri sırasındaki tatmin düzeyleri ile ilgilidir. Bu soruda katılımcılara ziyaretleri esnasında şehrin genel durumu hakkında “çok kötü”, “kötü”, “idare eder”, “iyi”, “çok iyi” gibi seçeneklerden birini işaretlemeleri istenmiştir. Son soru ise, şehrin inanç turizmine ait merkezlerin ziyaret edilip edilmediği ve ziyaret edildiyse tatmin düzeylerine yönelik “hiç beğenmedim”, “beğenmedim”, “kararsızım”, “beğendim” ve “çok beğendim” seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir.

Anketler iki şekilde uygulanmıştır. Birinci kısım anket Mayıs 2011 tarihinde Karaman halkına uygulanmıştır. İkinci kısım anket ise Haziran 2011’de Karaman’a gelen yerli ve yabancı turistlere uygulanmıştır.

IV.3.3. Verilerin Kodlanması, Düzenlenmesi ve Analizi

Anket formlarındaki cevaplar kodlanarak “SPSS (Statistical Package For Social Sciences-Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi) For Windows 16.0. Sürümü” ile analiz

edilmiştir. Analizlerde frekans ve yüzde dağılımı, ortalama ve standart sapma gibi istatistikler ile birlikte faktör analizi, t- testi ve ANOVA'dan yararlanılmıştır.

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel analizi yapılarak, şekiller ve tablolar yardımıyla açıklanacaktır.

IV.3.4. Araştırmaya Katılanlar Hakkında Genel Bilgiler

İlk anket çalışmasında, araştırmaya dâhil olan katılımcıların profili Tablo 3.1'de gösterilmiştir. İlk anket çalışmasına katılanların 226'sı erkek, 174'ü kadındır. Katılımcıların %34,2'si 25-34 yaş grubu ile ilk sırada yer alırken, ikinci olarak %23,5 ile 15-24 yaş ve akabinde %22,5 ile 35-44 yaş grubu yer almaktadır. 55 ve üzeri yaş grubu ise %6,2'lik oranla son sırada yer almaktadır. Genel olarak katılımcıların genç ve orta yaş grubuna dâhil oldukları söylenebilir.

Tablo 3.1. I. Ankete Katılanların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Demografik Özellik Seçenekleri	Frekans	Oran (%)
Cinsiyet	Erkek	226	56,5
	Kadın	174	43,5
Yaş	15-24	94	23,5
	25-34	137	34,2
	35-44	90	22,5
	45-54	54	13,5
	55 ve üzeri	25	6,2
	Medeni Durum	Evli	221
	Evli Değil	179	44,8
Gelir Düzeyi (TL)	1000 tl altı	89	22,2
	1000-1500	105	26,2
	1501-2000 tl	79	19,8
	2001-2500 tl	43	10,8
	2501-3000 tl	31	7,8
	3000 tl üstü	53	13,2
Eğitim	Okula Gitmemiş	6	1,5
	İlkokul	49	12,2
	Orta/Lise	120	30,0
	Üniversite	188	47,0
	Y.Lisans/Doktora	37	9,2

Ankette medeni durumu belirtilmiş olan 400 katılımcıdan 221'i evli, 179'u evli değildir. Katılımcıların gelirle ilgili soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde, katılımcıların yarısından fazlası (%68,2) 2000 TL'nin altında aylık gelire sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum ankete katılanların %19,2'sinin öğrenci, %15,'inin öğretmen ve %24,2'sinin memur olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir.(Tablo3.2) 400 katılımcıdan sadece 53'ü 3000 TL'nin üzerinde gelire sahip olduğunu ifade etmiştir.

Ankete katılanların eğitim düzeyi incelendiğinde ise; %9,2'sinin y.lisans/doktora; %47,0'nın üniversite, %30,0'nın orta/lise, %12,2'sinin ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Ayrıca %1,5'nin de hiç okula gitmemiş olduğu görülmektedir. Bu durum ankete katılan halkın eğitim seviyesinin yüksek olduğunu, buna rağmen her gruptan eğitim seviyesine sahip katılımcıların olduğunu göstermektedir.

Tablo.3.2. I. Ankete Katılan Halkın Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslek	Frekans	Oran (%)
Öğrenci	77	19,2
Çiftçi	10	2,5
Emekli	7	1,8
Öğretmen	60	15,0
Esnaf	48	12,0
Ev hanımı	42	10,5
Memur	97	24,2
Serbest	26	6,5
Avukat	6	1,5
İşsiz	17	4,2
Tüccar	5	1,2

Tablo 3.2'de katılımcıların meslek dağılımları görülmektedir. 400 kişinin frekans dağılımına bakıldığında ise, memurların ve öğrencilerin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Tablo 3.2 incelendiğinde ankete hemen her meslek grubundan kişilerin katıldığı görülmektedir.

Tablo.3.3 I. Ankete Katılan Halkın Siyasi Görüşüne Göre Dağılımı

Siyasi Görüş	Frekans	%
Dindar/ Muhafazakâr	102	25,5
Milliyetçi/ Muhafazakâr	117	29,2
Sosyal demokrat	31	7,8
Sosyalist	19	4,8
Liberal/ demokrat	41	10,2
Diğer	90	22,5
Toplam	400	100,0

Araştırmaya katılan halkın % 29,2'si kendisini milliyetçi/muhafazakâr, % 25,5'i dindar/muhafazakâr, % 10,2'si liberal/demokrat, % 7,8'i sosyal demokrat ve % 4,8'i de sosyalist olarak tanımlamışlardır. % 22,5'i de siyasi görüşünü belirtmemiştir.

Tablo 3.4. I. Ankete Katılan Halkın Karaman'da İkamet Etme Süresi

Karaman'da ikamet etme süresi	Frekans	%
Doğma büyüme Karamanlıyım	168	42,0
1-5 yıldır Karaman'dayım	109	27,2
6-10 yıldır Karaman'dayım	28	7,0
10 yıldan fazla zamandır Karaman'dayım	95	23,8
Toplam	400	100,0

Araştırmaya katılan halkın %42'si doğma büyüme Karamanlıdır. %27,2'si 1-5 yıldır Karaman'da yaşadığını ifade etmektedir. %23,8'i de 10 yıldan fazla zamandır Karaman'dadır, 6-10 yıldır Karaman'da olanların oranı ise %7'dir.

I. Ankete Katılan Halkın Turistik Amaçlı Yaptıkları Gezi Dağılımı

Tablo 3.5.1. Yurtdışı Turistik Amaçlı Gezi

Yurtdışı turistik amaçlı gezi	Frekans	%
Evet	104	26,0
Hayır	296	74,0
Toplam	400	100,0

Araştırmaya katılan 400 kişiden 104'ü turistik amaçlı olarak yurtdışına gitmiştir. 296'sı ise yurtdışına turistik amaçlı olarak gezi düzenlememiştir.

Tablo 3.5.2. Yurtiçi Turistik Amaçlı Gezi

Türkiye turistik amaçlı gezi	Frekans	%
Evet	339	84,8
Hayır	61	15,2
Toplam	400	100,0

Türkiye içinde turistik amaçlı gezi yapılma oranı ise 339 dur. Araştırmaya katılan halkın 61'i ise Türkiye içinde dahi turistik amaçlı gezi yapmamıştır.

Tablolardan da anlaşılacağı üzere halkın çoğunluğu turistik gezi için Türkiye'yi tercih etmiştir. Yapılan gezilerde bölgenin inanç turizmiyle ilgili eserlerinin ziyaret edilip edilmediği sorusuna halkın % 76'sı evet, % 24'ü ise hayır cevabını vermiştir. Bu durum halkın inanç turizmine olan ilgisini göstermektedir.

Tablo 3.6. İnanç Turizmi Eserlerini Ziyaret

İnanç turizmi eserlerini ziyaret	Frekans	%
Evet	304	76,0
Hayır	96	24,0
Toplam	400	100,0

IV.3.4.1. Karaman Halkının Turizmin Ekonomik Boyutuna İlişkin Beklentileri

Araştırmamızda ilk olarak halkın turizmin ekonomik boyutuna ilişkin görüşleri sorulmuştur. Değişkenleri daha sağlıklı bir şekilde belirlemek amacıyla, verilere faktör analizi (Principal Component Analysis) uygulanmıştır.

Tablo 4.1. Faktör Analizi I

Faktör analizi	1	2
	Ekonomik Etkiler	Fiyatlara Etkisi
Karaman'da turizmin gelişmesi, bölgede yeni istihdam olanaklarının oluşturulmasını sağlar.	,798	
Karaman'da turizmin gelişmesi, bölgeye yönelik yatırım artışı sağlar.	,769	
Karaman'da turizmin gelişmesi, Karaman halkının kişi başına düşen geliri arttırır.	,745	
Karaman'da turizmin gelişmesi, yöreye yönelik döviz girişini arttırır.	,737	
Karaman'da turizmin gelişmesi, yabancı sermaye girişine yol açarak zenginliği arttırır.	,732	
Karaman'da turizmin gelişmesi, bölgenin alt ve üst yapı olanaklarını gelişmesini sağlar.	,727	
Turistlerin alışverişi şehir esnafını olumlu etkileyecektir.	,709	
Turizm yöre halkına büyük oranda istihdam sağlayacaktır.	,679	
Turizm, yöredeki el sanatları ürünlerinin pazarlanmasına katkı sağlayacaktır.	,672	
Karaman'da turizmin gelişmesi, şehirde mal ve hizmet fiyatlarının artmasına neden olacaktır.		,865
Turizm gayrimenkul kiralarının ve fiyatlarının yükselmesinde etkili olacaktır.		,857

Turizmin ekonomik etkilerine bakışı etkileyecek iki faktör tespit edilmiştir. Bunlar genel ekonomik faktörler ile fiyatlarla ilgili faktörler olarak sınıflandırılmıştır. Ekonomik faktörlerin güvenilirliği (cronbach α =0,90) ve fiyatlarla ilgili faktörlerin güvenilirliği (cronbach α =0,719) dır.

IV.3.4.2. Karaman Halkının Turizmin Sosyal ve Kültürel Boyutuna İlişkin Beklentileri

Tablo 4.2. Faktör Analizi II

Faktör analizi	1	2	3
	Ahlaki ve Kültürel Bozulmaya Etki	Sosyal Hayata Olumlu Etki	Doğa ve Çevreye Olumlu Etki
Turizm yöre halkının aile yapısının bozulmasına neden olacaktır.	,865		
Turizm genel olarak ahlaki yozlaşmaya sebep olacaktır.	,840		
Turizm yöre halkının kültürel değerlerini kaybetmesine neden olacaktır.	,824		
Turizm yörede suç işleme (hırsızlık, fuhuş, kumar vb) oranının artmasına neden olacaktır.	,778		
Turizm yöre halkının başka kültürden insanlara karşı bakış açısını olumlu yönde değiştirecektir.		,845	
Turizm yöre halkının sosyalleşme düzeyinin yükselmesini sağlayacaktır.		,811	
Turizm yöre halkının yaşam standartlarını yükseltecektir.		,785	
Turizm çevre bilincinin gelişmesini sağlayacaktır.			,836
Turizm parkların ve yeşil alanların artmasını sağlayacaktır.			,816
Turizm doğal, kültürel ve tarihi kaynakların korunmasını sağlayacaktır.			,728

Turizmin sosyal ve kültürel açıdan bakışa ilişkin sorular 3 alt boyutta toplanmıştır. Ahlaki ve kültürel bozulmaya etki, sosyal hayata olumlu etki, doğa ve çevreye olumlu etki adı altında sınıflandırılmıştır. Ahlaki ve kültürel bozulmaya etki faktörünün güvenilirliği (cronbach $\alpha= 0,849$), sosyal hayata olumlu etki faktörünün güvenilirliği (cronbach $\alpha= 0,792$), doğa ve çevreye olumlu etki faktörünün güvenilirliği (cronbach $\alpha= 0,765$) dir.

IV.3.4.3. Karaman Halkının İnanç Turizmine Bakışına İlişkin Beklentileri

Araştırmamızda son olarak halkın inanç turizmine ilişkin görüşleri sorulmuştur.

Değişkenleri daha sağlıklı bir şekilde belirlemek amacıyla, verilere faktör analizi (Principal Component Analysis) uygulanmıştır.

Tablo 4.3. Faktör Analizi III

Faktör analizi	1	2
	İnanç turizminden duyulan endişe	İnanç turizminin olumlu katkıları
İnanç turizmi adı altında misyonerlik faaliyeti yapılmaktadır.	,764	
İnanç turizmi, geliştikçe Karaman halkının diğer inançlara ilgisini arttıracaktır.	,728	
Hıristiyanlara ait tarihi mekânların restore edilmesinden endişe duyuyorum.	,679	
Rum ve Ermenilere ait tarihi eserlerin restorasyonu yabancıların burada hak iddia etmesine yol açar.	,671	
İnanç turizmi geliştikçe, Karaman halkının davranışı değişecektir.	,642	
Karaman'daki inanç turizminin dinler arası diyaloga katkısı olacağını düşünüyorum.		,756
Yabancı ülke makamlarının (Papalık, UNESCO) Karaman'daki tarihi kalıntıların restorasyonuna katkı yapmasını memnuniyetle karşılarım.		,735
İnanç turizmi, Karaman'ın inanç kültürünün gelişmesine katkı sağlayacaktır.		,688
Dünya barışının sağlanmasında ve ülkelerin birbirleriyle yakınlaşmalarında turistik hareketliliğin etkisi olduğunu düşünüyorum.		,673

İnanç turizmine bakışa ilişkin sorularda yapılan faktör analizi sonucu değerlerimiz iki faktöre ayrılmıştır. Birinci faktör inanç turizminden duyulan endişe ve ikinci faktör inanç turizminin olumlu katkıları adı altında sınıflandırılmıştır. İnanç turizminden duyulan endişe faktörünün güvenilirliği (cronbach α = 0,736), inanç turizminin olumlu katkıları faktörünün güvenilirliği (cronbach α = 0,691) dir.

IV.3.4.4. Hipotezler ve Testleri

H1: Karaman halkı inanç turizmini tehdit olarak görmektedir.

Test değeri= 3				
	Ortalama	ss	t	p
İnanç tehdit	2,93	0,908	-1,497	0,135

Karaman halkının inanç turizmini tehdit olarak görüp görmediği konusunda yapılan tek ana kütle t testi sonucunda, kıyas değeri olan 3'ten anlamlı derecede farklılaşmadığı görülmektedir. ($p>0,05$) Dolayısıyla H1 hipotezi, Karaman halkının inanç turizmini tehdit olarak görmesi reddedilmiştir.

Ancak bu boyutun çeşitli demografik faktörlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek için varyans analizine başvurulmuş ve ilgili hipotezler test edilmiştir.

H1a: Cinsiyet ile inanç turizminden endişe duyma arasında bir ilişki yoktur.

	Cinsiyet	Sayı	Ortalama	Ss	t	p
İnanç tehdit	Erkek	226	2,93	0,94	0,107	0,915
	Kadın	174	2,92	0,85		

Karaman halkının inanç turizmini tehdit olarak algılaması ile cevaplayıcının cinsiyeti arasında bir ilişki tespit edilememiştir. ($p>0,05$) Buna göre erkekler ve kadınların inanç turizminden benzer şekilde endişe duyduğu söylenebilir. Bu durumda H1a hipotezi kabul edilmiştir.

H1b: Yaş ile inanç turizminden endişe duyma arasında bir ilişki yoktur.

	Yaş	Sayı	Ortalama	ss	F	p
İnanç tehdit	15-24	94	3,0128	0,91196	,748	,560
	25-34	137	2,8803	0,88996		
	35-44	90	2,9356	0,97189		
	45-54	54	3,0148	0,93312		
	55+	25	2,7200	0,68799		

Karaman halkının inanç turizmini tehdit olarak algılaması ile cevaplayıcının yaşı arasında bir ilişki tespit edilememiştir. ($p>0,05$) Buna göre yaş gruplarının inanç turizminden benzer şekilde endişe duyduğu söylenebilir. Tablodan da görüldüğü gibi 45-54 ve 15-24 arası yaş grubunun ortalama 3 değerine daha yakın olduğu görülmektedir. Bu grupların dini inançlarında daha hassas davrandıkları düşünülebilir. Bu durumda H1b hipotezi kabul edilmiştir.

H1c: Medeni hal ile inanç turizminden endişe duyma arasında bir ilişki yoktur.

	Medeni hal	Sayı	Ortalama	ss	F	p
İnanç tehdit	Evli	221	2,94	0,91	0,061	0,806
	Evli değil	179	2,91	0,90		

Karaman halkının inanç turizmini tehdit olarak algılaması ile cevaplayıcının medeni hali arasında bir ilişki tespit edilememiştir. ($p>0,05$) Bu durumda evli ve evli olmayan katılımcıların inanç turizminden endişe duymadıkları görülmüştür. H1c hipotezi kabul edilmiştir.

H1d: Eğitim ile inanç turizminden endişe duyma arasında bir ilişki yoktur.

	Eğitim	Sayı	Ortalama	ss	F	p
İnanç tehdit	okula gitmemiş	6	2,4667	0,27325	5,118	0,000
	ilkokul	49	3,2082	0,86791		
	orta/lise	120	3,0650	0,86507		
	üniversite	188	2,8851	0,94036		
	y.lisans/ doktora	37	2,4486	0,78089		

Karaman halkının inanç turizmini tehdit olarak algılaması ile cevaplayıcının eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır. ($p < 0,05$) Dolayısıyla H1d hipotezi reddedilmiştir. Tablodan da görüldüğü üzere okula gitmeyen ve yüksek lisans/doktora yapan katılımcılarla diğer eğitim grubundaki katılımcılar arasında farklılık vardır. Eğitim seviyesinin yüksek olması inanç turizminden duyulan endişeyi azaltmakla birlikte, hiç eğitim almamış kişilerin de endişe duymaması konuyla ilgili fikirlerinin olmadığını bir göstergesi olabilir.

H1e: Siyasi görüş ile inanç turizminden endişe duyma arasında bir ilişki yoktur.

	Siyasi görüş	Sayı	Ortalama	ss	F	p
İnanç tehdit	dindar/ muhafazakar	102	3,0941	0,89651	1,599	0,159
	milliyetçi/ muhafazakar	117	2,9487	0,90216		
	sosyal demokrat	31	2,7548	0,78266		
	Sosyalist	19	3,1263	0,96197		
	liberal/ demokrat	41	2,8195	0,99680		
	Diğer	90	2,7978	0,90068		

Karaman halkının inanç turizmini tehdit olarak algılaması ile cevaplayıcının siyasi görüşü arasında bir ilişki tespit edilememiştir. ($p > 0,05$) Dolayısıyla hangi siyasi görüşten olursa olsun katılımcıların inanç turizminden duydukları endişe benzer şekildedir. Bu durumda H1e hipotezi kabul edilmiştir.

H2: Karaman halkı inanç turizmini yararlı görmektedir.

Test değeri= 3				
	Ortalama	ss	t	p
İnanç fırsat	3,65	0,85	15,226	0,000

Karaman halkının inanç turizmini tehdit olarak görüp görmediği konusunda yapılan tek ana kütle t testi sonucunda, kıyas değeri olan 3'ten anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir. ($p < 0,05$) H2 hipotezimiz, Karaman halkının inanç turizmini fırsat olarak görmesi kabul edilmiştir.

Bu boyutun çeşitli demografik faktörlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek için varyans analizine başvurulmuş ve ilgili hipotezler test edilmiştir.

H2a: Cinsiyet ile inanç turizminin olumlu katkısı arasında bir ilişki yoktur.

	Cinsiyet	Sayı	Ortalama	ss	t	p
İnanç fırsat	Erkek	226	3,54	0,85	-2,828	0,005
	Kadın	174	3,79	0,84		

Karaman halkının inanç turizmini fırsat olarak algılaması ile cevaplayıcının cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p < 0,05$) Buna göre erkekler ve kadınların inanç turizmini fırsat olarak algılamalarında farklılık vardır. Tablodan da görüldüğü gibi kadınların ortalaması daha yüksektir. Bu durum erkeklerin inanç turizmine karşı daha temkinli yaklaştığının bir göstergesi olabilir. Dolayısıyla H2a hipotezi reddedilmiştir.

H2b:Yaş ile inanç turizminin olumlu katkısı arasında bir ilişki yoktur.

	Yaş	Sayı	Ortalama	ss	F	p
İnanç fırsat	15-24	94	3,4894	0,86983	2,689	0,031
	25-34	137	3,7828	0,78638		
	35-44	90	3,7111	0,86433		
	45-54	54	3,4537	0,99773		
	55+	25	3,8000	0,74302		

Karaman halkının inanç turizmini fırsat olarak algılaması ile cevaplayıcının yaşı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p < 0,05$) 55 yaş ve üzeri kişiler 45-54 ve 15-24 yaş grubundaki kişilere göre inanç turizmini fırsat olarak görmektedirler. Bu durumda H2b hipotezi reddedilmektedir.

H2c: Medeni hal ile inanç turizminin olumlu katkısı arasında bir ilişki yoktur.

	Medeni hal	Sayı	Ortalama	ss	F	p
İnanç fırsat	Evli	221	3,6109	,89165	1,267	,261
	Evli değil	179	3,7081	,81742		

Karaman halkının inanç turizmini fırsat olarak algılaması ile cevaplayıcının medeni hali arasında bir ilişki tespit edilememiştir. ($p > 0,05$) Bu durumda evli ve evli olmayan katılımcıların inanç turizmini benzer şekilde fırsat olarak algıladıkları görülmüştür. H1c hipotezi kabul edilmiştir.

H2d: Eğitim ile inanç turizminin olumlu katkısı arasında bir ilişki yoktur.

	Eğitim	Sayı	Ortalama	ss	F	p
İnanç fırsat	okula gitmemiş	6	3,1667	,37639	4,077	,003
	ilkokul	49	3,6684	,77626		
	orta/lise	120	3,6604	,82426		
	üniversite	188	3,5665	,89873		
	y.lisans/ doktora	37	4,1419	,77401		

Karaman halkının inanç turizmini fırsat olarak algılaması ile cevaplayıcının eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır. ($p < 0,05$) Dolayısıyla H1d hipotezi reddedilmiştir. Yüksek lisans/doktora eğitimi almış kişiler inanç turizmini fırsat olarak görürken okula gitmemiş kişilerin bu fikre katılmadıkları görülmektedir.

H2e: Siyasi görüş ile inanç turizminin olumlu katkısı arasında bir ilişki yoktur.

	Siyasi görüş	Sayı	Ortalama	ss	F	p
İnanç fırsat	dindar/ muhafazakar	102	3,6029	,77584	3,151	,008
	milliyetçi/ muhafazakar	117	3,4722	,91901		
	sosyal demokrat	31	3,9435	,73516		
	Sosyalist	19	3,4737	,96067		
	liberal/ demokrat	41	3,9146	,85624		
	Diğer	90	3,7694	,83819		

Karaman halkının inanç turizmini tehdit olarak algılaması ile cevaplayıcının siyasi görüşü arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p < 0,05$) Sosyal demokratlar inanç turizmini fırsat olarak görürken sosyalistler bu fikre katılmamışlardır. H2e hipotezi reddedilmiştir. Sosyal demokratlar inanç turizmi ile farklı kültürlerin birbirlerine adapte olabileceğini düşünüyor olabilirler.

IV.3.5. Araştırmanın İkinci Bölümü: Karaman’da Turizm ve İnanç Turizmine Yönelik Turistlerin Bakışına İlişkin Anket Çalışması

Araştırmanın ikinci kısmında Karaman’a gelen yerli ve yabancı turistlerin şehir ve şehrin turizm merkezleri hakkında fikirleri sorulmuş, ziyaret ettikleri mekânların tatmin düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır.

IV.3.5.1. Araştırmaya Katılan Ziyaretçilerin Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan 82 katılımcının cinsiyet dağılımına bakıldığında erkeklerin kadınlardan fazla olduğu görülmektedir. %70,7 erkek katılımcı oranı iken, %29,3 kadın katılımcı oranıdır.

Ziyaretçilerin yaş gruplarına bakıldığında 35- 44 yaş grubu % 32,9 ile ilk sırada yer alırken, 15- 24 yaş grubu % 22,0 ile ikinci sırada, 25-34 yaş grubu % 20, 7 ile üçüncü sırada ve akabinde 45- 54 yaş grubu % 19,5 ile dördüncü sırada ve son olarak da 55 ve üzeri yaş grubu % 4,9 ile son sırada yer almaktadır.

Ankette medeni durumu belirtilmiş olan 82 katılımcıdan 32’si evli, 50’si evli değildir.

Eğitim durumu incelendiğinde ziyaretçilerin % 63,4’ünün üniversite mezunu olduğu anlaşılmaktadır. % 13,4’ü orta lise eğitim düzeyindedir. % 9,8’i yüksek lisans-doktora eğitimi almış, % 8,5’i ilkokul ve % 4,9’u hiç okula gitmemiştir. Buna göre turistlerin eğitim düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 5.1. II. Ankete Katılanların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Demografik Özellik Seçenekleri	Frekans	Oran %
Cinsiyet	Erkek	58	70,7
	Kadın	24	29,3
Yaş	15-24	18	22,0
	25-34	17	20,7
	35-44	27	32,9
	45-54	16	19,5
	55 ve üzeri	4	4,9
Medeni Durum	Evli	32	39,0
	Evli Değil	50	61,0
Gelir Düzeyi (TL)	1000tl altı	9	11,0
	1000- 1500	24	29,3
	1501- 2000tl	27	32,9
	2001- 2500tl	10	12,2
	2501- 3000tl	5	6,1
	3000tl üstü	7	8,5
Eğitim	Okula Gitmemiş	4	4,9
	İlkokul	7	8,5
	Orta/Lise	11	13,4
	Üniversite	52	63,4
	Y.Lisans/ Doktora	8	9,8

Gelir dağılımına bakıldığında ise, % 8,5'inin 3000 TL ve üzeri, % 73,2'sinin 2000 TL ve altı gelire sahip olduğu görülmektedir. Sonucun bu doğrultuda çıkmasına ziyaretçiler arasında öğrenci, emekli ve memurların olmasının sebebiyet verdiği düşünülebilir.

Tablo 5.2'de ziyaretçilerin meslek dağılımları görülmektedir. 82 kişinin meslek dağılımına bakıldığında öğrencilerin ve serbest çalışanların ağırlıkta olduğu görülmektedir. Üçüncü sırada sanayicilerin geldiği görülmektedir. Tablo incelendiğinde Karaman'a ziyarete gelen turistlerin hemen her meslek grubundan kişilerin olduğu görülmektedir.

Tablo 5.2. II. Ankete Katılanların Meslek Dağılımları

Meslek	Frekans	Oran
Öğrenci	16	19,5
Serbest	14	17,1
Sanayici	12	14,6
Memur	12	14,6
Öğretmen	10	12,2
İşçi	6	7,3
Emekli	3	3,7
Esnaf	3	3,7
İşsiz	3	3,7
Tüccar	2	2,4
Ev Hanımı	1	1,2

IV.3.5.2. Araştırmaya Katılan Ziyaretçilerin Karaman ile İlgili Seyahat Özellikleri

Tablo 5.3.1'e göre araştırmaya katılan ziyaretçilerin % 78,0'nin Karaman'a daha önce geldiği dikkat çekmektedir. Daha önce kaç kez geldikleri sorulduğunda % 68,3 ile 1-2 kez, %18,3 ile 5 ve daha fazla, diğerleri ise 3-4 kez geldiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcılar yerli ve yabancı ziyaretçiler olarak değerlendirildiğinde, %7,3'ünün yerli %42,7'sinin yabancı olduğu görülmektedir.

Karaman'a gelmeden önce Karaman hakkında bilgi topladınız mı sorusuna evet olarak cevap verenlerin sayısı hayır diyenlerden biraz daha fazla olmakla birlikte, yarıya yakını bilgi toplamamıştır. Turistlerin bilgi kaynakları en fazla internet ve arkadaşlarıdır.

Karaman'a kiminle geldiniz sorusuna % 34,1 arkadaşım/la/la ile cevabını vermişlerdir. Ziyaretçiler genel olarak arkadaşları ile seyahat etmekte. Yalnız ve aileleriyle seyahat eden ziyaretçilerin oranı da birbirlerine yakın görünmekte. % 30,5'i yalnız seyahat etmekle birlikte, % 29,3'ü aileleriyle birlikte seyahat etmektedirler.

Tablo 5.3.1. II. Ankete Katılanların Karaman İle İlgili Seyahat Özellikleri

	Seçenekler	Frekans	Oran
	Yerli	47	57,3
	Yabancı	35	42,7
Karaman'a daha önce geldiniz mi?	Evet	64	78,0
	Hayır	18	22,0
Geldiyeniz kaç kez geldiniz?	1-2	56	68,3
	3-4	11	13,4
	5+	15	18,3
Karaman'a kiminle geldiniz?	Yalnız	25	30,5
	Eşimle	5	6,1
	Ailemle	24	29,3
	Arkadaşım/la- Arkadaşlarımla	28	34,1
Karaman'a gelmeden önce Karaman hakkında bilgi topladınız mı?	Evet	42	51,2
	Hayır	40	48,8
Bilgi kaynakları	İnternet	30	36,6
	Diğer	26	31,7
	Arkadaşlar	10	12,2
	Radyo	6	7,3
	Televizyon	4	4,9
	Seyahat dergileri	2	2,4
	Akrabalar	2	2,4
	Meslektaşlar	1	1,2
	İş arkadaşları	1	1,2

Anket çalışmamıza katılan ziyaretçilerin 47'si Karaman'a gezi-eğlence amacıyla geldiğini ifade ederken, 18'i akraba ziyareti için ve 11'i de geçerken uğradığını ifade etmiştir.

Sadece 4 kişi inanç merkezlerini ziyaret için gelmiştir. Bu durum Karaman'ın inanç turizm potansiyelinin yeterince bilinmediğinin bir göstergesidir. Yeterince tanıtım yapılmaması, var olan inanç turizm potansiyelinin değerlendirilmemesi turistlerin Karaman'a inanç turizmi için gelmemelerinin sebebi olabilir.

Karaman'da ortalama ne kadar harcama yaptınız sorusuna 28 kişi 250-500TL, 23 kişi 100-250TL, 19 kişi ise 0-100TL arasında harcama yaptıklarını belirtmişlerdir. 500,00TL ve üzerinde harcama yapan sadece 12 kişidir. Karaman'a gelen turistlerin harcamaları şehrin ekonomisi için önemli bir durum olmasına rağmen, çok fazla harcama yapmadıkları görülmektedir.

Ziyaretçilerin 26'sı Karaman'da 3 gece konakladığını ifade ederken, 25'i 4 gece konaklamıştır. 12 kişi ise günü birlik ziyaret yapmıştır.

Ziyaretçilerin yarısından fazlası konaklama tesisi olarak oteli tercih ederken, en az tercih edilen tesisin misafirhane olduğu görülmektedir.

Tablo 5.3.2. II. Ankete Katılanların Karaman İle İlgili Seyahat Özellikleri II

	Seçenekler	Frekans	Oran
Karaman'a hangi amaçla geldiniz?	Gezi -eğlence	47	57,3
	Akraba ziyareti	18	22,0
	İnanç merkezlerini ziyaret	4	4,9
	Geçerken uğradım	11	13,4
Karaman'da ortalama ne kadar harcama yaptınız?	0-100	19	23,2
	100-250	23	28,0
	250-500	28	34,1
	500+	12	14,6
Karaman'da kaç gece konakladınız?	Günü birlik	12	14,6
	1	7	8,5
	2	5	6,1
	3	26	31,7
	4	25	30,5
	5+	7	8,5
Karaman'da konakladığınız tesis türü?	Otel	48	58,5
	Misafirhane	3	3,7
	Pansiyon	6	7,3
	Akraba yanı	13	15,9
	Diğer	12	14,6

IV.3.5.3. Araştırmaya Katılan Ziyaretçilerin Karaman Ziyareti Sırasındaki Tatmin Düzeyleri

Araştırmada Karaman'a gelen turistlerin Karaman seyahatleri sırasında karşılaşmış olabilecekleri çeşitli hususlardan edindikleri tatmin düzeyleri de öğrenilmek istenmiştir. Bu nedenle kendilerine 8 madde sunulmuş ve “çok kötü”, “kötü”, “idare eder”, “iyi” ve “çok iyi” seçeneklerini işaretlemeleri istenmiştir. Tablo 5.3.2 de katılımcıların bu hususlara verdikleri yanıtlar frekans ve yüzde dağılımı olarak verilmiş ve ayrıca ortalama ve standart sapma değerleri de gösterilmiştir.

Tablo 5.3.3 Araştırmaya Katılan Ziyaretçilerin Karaman Ziyareti Sırasındaki Tatmin Düzeyleri

	Toplam sayı	Toplam %	$\bar{x}$	ss
Lokantalar, yeme içme yerleri	82	100	3,1585	1,39195
Cadde ve sokakların temizliği	82	100	3,0366	1,08235
Şehir içi ulaşım	82	100	3,3049	,85619
Esnafın davranışı	82	100	3,0488	1,20598
Halkın davranışı	82	100	3,3293	1,05474
Tarihi ve turistik yerlerin durumu	82	100	3,3780	,92483
Alışveriş yerleri	82	100	3,2683	,94345
Genel olarak izleniminiz	82	100	3,5244	,77341

Tatmin düzeyleri arasında en az beğenilen cadde ve sokakların temizliği ve esnafın davranışdır. Bu durum, Karaman esnafının farklı kültürlere çok açık olmadığına bir göstergesi olabilir. Lokantalar, yeme içme yerleri de genel izlenim değerinin altında kalmıştır.

Tarihi ve turistik yerlerin durumu ise (3,37) ile genel izlenime yakın bir değerdir. Karaman'da tarihi ve turistik yerler genellikle kamu eliyle yürütülmekte, bundan dolayı diğer değerlere bakarak daha iyi olduğu görülmekte; cadde ve sokakların temizliği ve esnaf davranışı genel değerlendirmenin altında kalması özel sektörün bu konuda daha başarılı olmadığını göstermektedir.

Tablo 5.3.4 Tatmin Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırması

	Erkek			Kadın			t Testi	
	N	x	Ss	N	x	ss	t	p
Lokanta yeme içme	58	3,01	1,456	24	3,50	1,17	-1,438	,154
Cadde temizlik	58	2,96	1,107	24	3,20	1,02	-,923	,359
Şehir içi ulaşım	58	3,27	,874	24	3,37	0,82	-,475	,636
Esnaf davranışı	58	3,15	1,151	24	2,79	1,31	1,246	,216
Halkın davranışı	58	3,43	,993	24	3,08	1,17	1,365	,176
Tarihi yerlerin durumu	58	3,48	,903	24	3,12	0,94	1,609	,111
Alışveriş yerleri	58	3,41	,879	24	2,91	1,01	2,223	,029
Genel izlenim	58	3,56	,774	24	3,41	0,77	,810	,421

Tablo 5.3.4'de tatmin düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırması gösterilmektedir. Buna göre alışveriş yerleri hariç maddelerin hiçbirinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Alışveriş yerlerinin durumu sorulduğunda kadınların erkeklere göre daha az memnun oldukları görülmektedir. Bu durum kadınların erkeklere göre alışveriş merkezlerinde daha fazla vakit harcadıklarından ve alışverişini daha fazla önemsediklerinden kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 5.3.5'de turistlerin tatmin düzeylerinin eğitim gruplarına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine bakmak için yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları yer almaktadır. Bu analiz sonucunda cadde ve sokakların temizliği, şehir içi ulaşım, esnaf davranışı ve halkın davranışı açısından eğitim grupları arasında anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5.3.5 Tatmin Düzeylerinin Eğitim Gruplarına Göre Karşılaştırılması

	Eğitim durumu	N	x	Ss	F	p
Lokanta yeme içme	Okula gitmemiş	4	3,50	1,73205	1,330	,266
	İlkokul	7	3,85	1,46385		
	Orta/lise	11	3,63	1,12006		
	Üniversite	52	2,90	1,38987		
	Ylisans/doktora	8	3,37	1,40789		
Cadde temizlik	Okula gitmemiş	4	1,50	1,00000	2,882	,028
	İlkokul	7	2,71	1,25357		
	Orta/lise	11	3,00	1,48324		
	Üniversite	52	3,23	,83114		
	Ylisans/doktora	8	2,87	1,35620		
Şehir içi ulaşım	Okula gitmemiş	4	2,50	1,00000	2,831	,030
	İlkokul	7	3,00	,81650		
	Orta/lise	11	2,90	1,30035		
	Üniversite	52	3,51	,64140		
	Ylisans/doktora	8	3,12	,99103		
Esnaf davranışı	Okula gitmemiş	4	1,00	,00000	6,458	,000
	İlkokul	7	2,42	1,51186		
	Orta/lise	11	2,45	1,21356		
	Üniversite	52	3,34	,98786		
	Ylisans/doktora	8	3,50	1,19523		
Halkın davranışı	Okula gitmemiş	4	2,25	1,50000	5,220	,001
	İlkokul	7	2,42	1,13389		
	Orta/lise	11	3,00	1,26491		
	Üniversite	52	3,46	,85087		
	Ylisans/doktora	8	4,25	,70711		
Tarihi yerlerin durumu	Okula gitmemiş	4	2,75	1,25831	1,868	,125
	İlkokul	7	2,85	,89974		
	Orta/lise	11	3,63	,67420		
	Üniversite	52	3,50	,87447		
	Ylisans/doktora	8	3,00	1,19523		
Alışveriş yerleri	Okula gitmemiş	4	2,0000	,81650	4,844	,002
	İlkokul	7	2,7143	,48795		
	Orta/lise	11	4,0000	1,00000		
	Üniversite	52	3,2885	,87080		
	Ylisans/doktora	8	3,2500	,88641		
Genel izlenim	Okula gitmemiş	4	2,2500	,95743	4,748	,002
	İlkokul	7	3,0000	,81650		
	Orta/lise	11	3,7273	,90453		
	Üniversite	52	3,6346	,65765		
	Ylisans/doktora	8	3,6250	,51755		

Cadde ve sokakların temizliği incelendiğinde okula gitmeyen ziyaretçilerle ($x=1,50$) üniversite eğitimi almış ($x=3,23$) ziyaretçiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır. [$F_{(4-77)}=2,882, p<0,05$]

Şehir içi ulaşımında [$F_{(4-77)}=2,831, p<0,05$] yine okula gitmeyen ziyaretçilerle ($x=2,50$) üniversite eğitimi almış ziyaretçiler ($x=3,51$) arasında anlamlı farklılık vardır.

Esnaf davranışı değerlendirildiğinde [$F_{(4-77)}=6,458, p<0,05$], okula gitmeyen ziyaretçilerle ($x=1,00$) y.lisans/doktora eğitimi almış ziyaretçiler ($x=3,50$) ve üniversite eğitimi almış ziyaretçiler ($x=3,34$) arasında anlamlı bir farklılık vardır. Okula gitmeyen ziyaretçiler alışveriş için daha çok Karaman esnafı ile üniversite ve y, lisans/doktora eğitimi almış kişilere göre daha fazla muhatap oldukları için esnafın davranışlarını beğenmedikleri görülmektedir.

Halkın davranışı değerlendirildiğinde [$F_{(4-77)}=5,220, p<0,05$], y.lisans/doktora eğitimi almış ziyaretçilerle ($x=4,25$), okula gitmemiş ziyaretçiler ($x=2,25$) ve ilkokul eğitimi almış ziyaretçiler ($x=2,42$) arasında anlamlı bir farklılık çıkmıştır. Y.lisans/doktora eğitimi almış ziyaretçiler Karaman'ı farklı illerle kıyaslayarak halkın davranışını olumlu buldukları gözlenmektedir.

Alışveriş yerlerinin durumuna bakıldığında [$F_{(4-77)}=4,844, p<0,05$], okula gitmeyen ziyaretçilerle ($x=2,00$) orta/lise ($x=4,00$) eğitimi almış ziyaretçiler arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Genel izlenime bakıldığında ise [$F_{(4-77)}=4,748, p<0,05$], okula gitmemiş ziyaretçilerle orta/lise ($x=3,72$), üniversite ($x=3,63$) ve y.lisans/doktora ($x=3,62$) eğitimi almış ziyaretçiler arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu durumun eğitim, kültür ve sosyo- ekonomik gelişmişlik durumlarına göre farklılık oluşturduğu düşünülmektedir.

Tablo5.3.6 Tatmin Düzeylerinin Ziyaret Yerlerine Göre Karşılaştırılması

		Ziyaret						t testi	
		Ettim			Etmedim			t	p
		N	x	ss	N	X	ss		
Yunus Emre Camii/Türbesi	<i>Temizlik</i>	70	3,50	1,05	4	3,50	,577	,000	1,00
	<i>Ulaşım</i>	70	3,44	1,08	4	3,50	,577	-,104	,917
	<i>Bilgi Edinme</i>	70	3,30	1,04	4	3,00	1,15	,558	,578
	<i>Genel</i>	70	3,74	,828	4	3,50	,577	,576	,566
Aktekke Camii	<i>Temizlik</i>	68	3,48	1,07	6	3,66	,51	-,408	,684
	<i>Ulaşım</i>	68	3,45	1,09	6	3,33	,51	,269	,788
	<i>Bilgi Edinme</i>	68	3,30	1,05	6	3,00	,89	,694	,490
	<i>Genel</i>	68	3,73	,839	6	3,66	,51	,196	,845
Karadağ/Binbir Kilise	<i>Temizlik</i>	52	3,48	1,16	22	3,54	,670	-,244	,808
	<i>Ulaşım</i>	52	3,44	1,12	22	3,45	,911	-,045	,964
	<i>Bilgi Edinme</i>	52	3,46	,999	22	2,86	1,03	2,327	,023
	<i>Genel</i>	52	3,82	,759	22	3,50	,912	1,592	,116
Derbe	<i>Temizlik</i>	51	3,47	1,17	23	3,56	,662	-,361	,719
	<i>Ulaşım</i>	51	3,43	1,13	23	3,47	,897	-,175	,862
	<i>Bilgi Edinme</i>	51	3,45	1,00	23	2,91	1,04	2,106	,039
	<i>Genel</i>	51	3,82	,766	23	3,52	,897	1,485	,142
Manazan Mağaraları/Taşka le	<i>Temizlik</i>	59	3,47	1,11	15	3,60	,632	-,416	,679
	<i>Ulaşım</i>	59	3,47	1,11	15	3,33	,816	,458	,649
	<i>Bilgi Edinme</i>	59	3,44	1,02	15	2,66	,899	2,679	,009
	<i>Genel</i>	59	3,84	,783	15	3,26	,798	2,553	,013
Karaman Müzesi	<i>Temizlik</i>	60	3,48	1,11	13	3,53	,660	-,172	,864
	<i>Ulaşım</i>	60	3,51	1,11	13	3,07	,759	1,355	,180
	<i>Bilgi Edinme</i>	60	3,38	1,05	13	2,76	,832	1,960	,054
	<i>Genel</i>	60	3,85	,777	13	3,15	,800	2,912	,055
Hatuniye Medresesi	<i>Temizlik</i>	58	3,50	1,11	16	3,50	,730	,000	1,00
	<i>Ulaşım</i>	58	3,53	1,11	16	3,12	,806	1,374	,174
	<i>Bilgi Edinme</i>	58	3,37	1,07	16	2,93	,853	1,517	,134
	<i>Genel</i>	58	3,87	,751	16	3,18	,834	3,185	,002

Tablo5.3.6’da ziyaretçilerin memnuniyetlerinin ziyaret yerlerine göre tatmin düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak için yapılan t testi sonuçları yer almaktadır. Tabloda $p < 0,05$ şartıyla 5 maddede farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Karadağ Binbir kilisede bilgi edinme konusunda ziyaret edenlerin tatmin düzeyi (3,46) ile daha yüksektir. Derbe bilgi edinme hususunda ziyaret edenlerin tatmin düzeyi (3,45) ile daha

yüksektir. Manazan Mağaraları/Taşkale de hem bilgi edinme hem de genel olarak anlamlı farklılık vardır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Karaman, ülkemizin önemli turizm merkezlerine yakın olmasına rağmen istenilen turizm potansiyeline sahip olamamış bir şehirdir. Karaman camileri, kiliseleri, müzesi ve kalesi gibi tarihsel, yöresel kıyafetleri, yemekleri gibi kültürel değerler açısından oldukça zengin bir turizm çekiciliğine sahiptir. Buna rağmen bu değerler istenilen düzeyde değerlendirilememiştir.

Kentin ekonomisine olumlu yönde katkı yapacak en önemli sektörün inanç turizmi olacağı düşünülmektedir. Karaman mevcut inanç turizmi varlıklarıyla önemli bir turizm merkezi haline gelebilir. Bu amaçla işbirliği, araştırma ve kaliteli servise önem veren kültür projeleri hazırlanıp hayata geçirilmelidir.

Çok eski çağlardan kalan dinsel yapıların bugün de yeterince korunamadıkları görülmektedir. Karadağ, Binbir Kilise tarihi eserleri buna örnek verilebilir. Aynı zamanda Karamanoğullarına başkentlik yapmış bir şehirde var olduğu bilinen birçok tarihi eserin günümüze ulaşmadığı da bilinmektedir. Oysaki tarihi ve kültürel zenginliklerin iyi korunması, tahribinin önlenmesi, çevresindeki çirkin yapılaşmalara izin verilmemesi ve var olanların ise bir an önce temizlenmesine dikkat edilmesi gerekmektedir.

Tarihi eserleri restore ederek günümüzde de asli işlevini görmese bile başka amaçlar için kullanmak onların yıkılarak kaybolmasını önleyecektir. Buna örnek olarak Karaman'da Çeşmeli Kilise verilebilir. Çeşmeli Kilise bugün, çeşitli toplantıların yapıldığı ve değişik türde sergilerin açıldığı salon görevini görmektedir.

Karaman'da inanç turizmini konu alan bu çalışma, literatür taramasından sonra ilki yöre halkına, ikincisi yerli ve yabancı turistlere uygulanmak üzere iki farklı anket çalışması yapılmıştır. Yöre halkına yapılan anket çalışması 400 kişinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların %56,5'i erkek, %43,5'i kadındır.

Önermelere ilk olarak faktör analizi yapılmıştır. Turizmin ekonomik boyutuna ilişkin sorular “ekonomik etkiler” ve “fiyatlara etki” olmak üzere iki faktöre ayrılmıştır. Turizmin sosyal ve kültürel boyutuna ilişkin sorular “ahlaki ve kültürel etkiler”, “sosyal hayata etkiler” ve “tabiat ve çevre etkisi” olarak üç faktöre ayrılmıştır. Son olarak inanç turizmine bakışa yönelik önermeler “inanç turizminden duyulan endişe” ve “inanç turizminin olumlu katkıları” adı altında iki faktöre ayrılmıştır.

Halkın turizmin ekonomik boyutuna ilişkin görüşleri genel olarak ekonominin canlanacağı, gelişeceği yönündedir. Kadınlar ve erkekler turizmin gelişmesinin bölgeye yönelik yatırım artışı sağlayacağını düşünmektedirler. Aynı zamanda şehirde turizmin gelişmesi mal ve hizmet fiyatlarının artması demektir. Yerli ve yabancı turistler ekonomiye canlılık kazandıracağı gibi fiyatların yükselmesine de neden olacaklardır.

Turizmin sosyal ve kültürel etkileri irdelendiğinde, halk turizmin yöre halkının aile yapısının bozulmasına neden olmayacağını düşünmemektedirler. Halk turizmin gelişmesini istemekle ve desteklemekle birlikte turizmin gelişmesinin aile yapısının bozulmasına neden olup olmayacağı konusunda kararsızdırlar.

Turizm kültürel, doğal ve tarihi kaynakların korunmasında etkili bir araçtır. Karaman’da dini ve tarihi tesislerin yanı sıra yayla turizmi, mağara turizmi, rafting turizmi, doğa yürüyüşleri rahatlıkla yapılabilecek ve geliştirilebilecek alternatif turizm çeşitleridir. Son birkaç yıldır Karadağ’da yapılan yamaç paraşütü faaliyetleri Karaman’ın özellikle dış basında tanıtılmasına katkısı olmuştur. Yamaç paraşütüyle pilotlar uzun mesafeler kat etmişlerdir. Bu faaliyetler sırasında Karaman’a gelen yabancı basın mensupları şehrin tanıtımına katkıda bulunmuşlardır. Özellikle internet aracılığı ile tanıtımda önemli mesafeler alınmıştır.

Halkın inanç turizmi ile ilgili görüşleri ise genel olarak olumlu yöndedir. Halk, Hıristiyanlara ait tarihi mekânların restore edilmesinden endişe duymamaktadır. Karadağ Binbir Kilise ve Derbe’nin hac merkezi ilan edilmesi turist sayısının 100.000-200.000’lere

çıkması demek olur. Günümüzde Karaman'a gelen yıllık yerli ve yabancı turist sayısının 40.000'lerde olduğunu düşündüğümüzde bu rakamın ne kadar önemli olduğu görülmektedir.

Rum ve Ermenilere ait tarihi eserlerin restorasyonu halk nezdinde rahatsızlık oluşturmayacaktır. Şehirde tarihi eserlerin hangi milletin kültüründen kalırsa kalsın bu topraklara ait olduğu fikri benimsenmiştir. Aynı zamanda, yabancı ülke makamlarının (papalık, UNESCO) şehirdeki tarihi kalıntıların restorasyonuna katkı yapması fikri olumlu karşılanmış, halkın bu konuda herhangi bir tepkisi olmamıştır.

Yöre halkı inanç turizminin gelişmesinin, dinler arası diyaloga katkısı olacağını düşünüyor. Ancak dinler arası diyalog pratik hayata geçirilerek kültürler arası barışın bunun üzerine bina edilmesi mümkün değildir. Avrupa'da her geçen gün farklı millet ve dinlere karşı ırkçılık ve hoşgörüsüzlüğün arttığı gözlenmektedir.

Halk, inanç turizmi adı altında misyonerlik faaliyeti yapılmadığını düşünmemektedir. 15-24 yaş grubu arasındaki kişilerin bu fikre kesinlikle katılmadıkları görülürken, 45-54 yaş grubundakilerin bu konuda kararsız kaldıkları görülmektedir. Yaş grupları arasındaki farklılıklar yaşadıkları yaş çağının dünyadaki misyonerlik faaliyetleri ile ilgili olduğunu göstermektedir. Genellikle 45-54 yaş grubu arasındaki kişiler II. Dünya Savaşı sonrası dinler arası olumsuz ve hoşgörüsüz bir propagandanın tesiri altında kalmışlardır.

İkinci araştırmada Karaman'a gelen yerli ve yabancı ziyaretçilerin profili ve ziyaretleri sırasındaki tatmin düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya katılan ziyaretçilerin %57,3'ü yerli %42,7'si yabancıdır. Turistlerin %78,0'i Karaman'a daha önce geldiğini belirtmiştir. Ayrıca Karaman'a gelmeden önce şehir hakkında bilgi toplayan ziyaretçiler bilgi kaynağı olarak en çok interneti tercih etmişlerdir. Bu durum internetin reklam, tanıtım açısından kişiler üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Karaman'a gelen turistlerin sadece %4,9'u inanç merkezlerini ziyaret amacıyla gelmiştir. Bu durum Karaman'daki inanç çekim merkezlerinin yeterince tanıtımının

yapılmadığını, öneminin fark edilerek değerlendirilmeye alınmadığını gösteriyor. Karaman'a gelen ziyaretçilerin %34,1'i 250-500TL arası harcama yapmışlardır. Şehir ekonomisini canlandırmak için, gelen turist sayısını arttırmamız önemlidir. Ziyaretçilerin yaklaşık %60'ı şehirde 3-4 gün konaklamışlardır. En çok tercih edilen konaklama tesisi ise otel olmuştur.

Araştırmada Karaman'a gelen turistlerin seyahatleri sırasında karşılaştıkları olabilecekleri çeşitli hususlardan edindikleri tatmin düzeyleri de öğrenilmek istenmiştir. Cadde ve sokakların temizliği ve esnaf davranışı en az beğenilen hususlardır. Cinsiyete göre karşılaştırma yaptığımızda ise alışveriş yerlerinde kadınların erkeklere göre daha az memnun oldukları görülmektedir.

Eğitim durumları ile cadde ve sokakların temizliği, şehir içi ulaşım, esnaf davranışı, halkın davranışı, alışveriş yerleri ve genel izlenimi karşılaştırdığımızda ise genellikle üniversite mezunlarının ilkökul mezunu ve okula gitmeyen kişilere göre daha fazla memnun oldukları görülmektedir. Bu durum eğitim seviyesi yüksek kişilerin farklı şehirleri görerek karşılaştırma yapma imkânı bulmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Yunus Emre Camii ve Türbesi ile Aktekke Camii şehre gelen turistler tarafından en çok ziyaret edilen yerler arasındadır. Genel olarak beğenilmekle birlikte Yunus Emre Camisi ve Türbesinin çevre düzeninin istenilen seviyede olmadığı görülmektedir. Şu anda Yunus Emre Camii ve çevre düzeni yeniden restore edilmektedir. Derbe ve Karadağ daha az kişi tarafından ziyaret edilmiştir. Bu da tanıtımın yeteri kadar yapılmadığını göstermektedir.

Karaman'da inanç turizminin gelişmesi var olan potansiyelin ortaya çıkarılması için öncelikle, Karaman halkına ve yöneticilerine inanç turizminin önemi çeşitli sempozyum, çalıştay gibi etkinlikler ile, makale, dergi, kitap ve broşür vs gibi materyallerle anlatılmalıdır. Ayrıca bu konuda yazılı ve görsel medyadan da gereği kadar faydalanmak gerekir. Yine inanç turizmine konu olan tarihi eserlerin bakım ve onarımlarının kaliteli şekilde yapılması gerekir.

Toprak altında bulunan Derbe Höyüğü gibi tarihi değerlerin kazılar yapılarak turizmin hizmetine sunulması gerekir.

Karaman'ı turizm yörelerine bağlayan yolların daha sağlıklı bir şekilde yapılarak ulaşımın kolaylaştırılması Karaman'daki inanç turizminin de canlanmasını sağlayacaktır.

Karaman'da rekreasyon alanlarının geliştirilmesi, konaklama tesislerinin çoğalması ve hizmet kalitelerinin artırılması turizmi canlandıracaktır. Karaman halkının yeniliğe açık olmadığı görüntüsü yanlış bir algı olarak devam ettiğinden turizmin canlanmasının önündeki engel olarak çeşitli çevrelerce gösterildiği halde durumun hiç de öyle olmadığı gözlemlenmiştir. Şehirde turizme yönelik restoran, cafe gibi mekânların açılması turizmin canlandığını göstermektedir.

Karaman'da çeşitli fuarların açılması hem ekonomik hem de kültürel anlamda turizmin canlanmasını sağlayacaktır.

Karaman'da vali, belediye başkanı, kültür ve turizm müdürü gibi yöneticilerle yaptığım mülakatlarda Karaman İl'inde turizmin gelişmesi için büyük gayret ve çaba harcandığını gördüm. Yine sanayi ve ticaret odası gibi sivil toplum kuruluşlarının inanç turizmi konusunda gayretli çalışmalarının olduğunu gözlemledim. Belediyenin şehrin geleceğiyle ilgili imar faaliyetlerinde önemli mesafeler aldığı görülmektedir. 1/100.000'lik çevre düzen planının yaptırıldığı, 1/25.000'lik çevre düzen planı ile 1/5.000'lik uygulama imar planlarının da yapılmakta olduğu görülmüştür. Bir şehrin her yönüyle gelişmesi için bu planların yapılarak uygulanabilir olması önemlidir. Düzenli şehirleşmede daha fazla turist çekileceği muhakkaktır.

KAYNAKÇA

- Aydın, M. (2002),Dinler Tarihine Giriş, Din Bilimleri Yayınları, Konya
- Aydın, M. (1995), Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara
- Akış, A. Alanya'da Turizm ve Turizmin Alanya Ekonomisine Etkisi, (www.sosyalbil.selcuk.edu.tr), (erişim tarihi: 15.10.2010)
- Bayer, M. Z. (1992), Turizme Giriş, İstanbul
- Batman, O., Uluşan, Y, (2010), Alternatif Turizm Çeşitlerinin Konya Turizmine Etkisi Üzerine Bir Araştırma Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi • 23 /
- Bedük, S. A. (2011), İdarecinin Sesi, Türk İdareciler Derneği Yayını, Sayı 144, Ankara
- Bingöl, Z. (2007), Gelenekten Evrensel Anadolu'da İnanç Turizmi, Detay Yayıncılık, Ankara
- Bilmen, Ö. N. , (1986), Büyük İslam İlmihali, Bilmen Basım ve Yayınevi, İstanbul
- Bozok, D., Köroğlu, A. , (2007) Akdeniz Ülkelerine Yönelik Uluslararası Turizm Hareketleri, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi Yıl: 2007 Sayı: 1
- Canan. İ. (2004), Hadis Ansiklopedisi Kütüb-i Sitte,Akçağ Yayınevi, Cilt 17, İstanbul
- Cassia, P. S. (1999), Tradition, Tourism and Memory in Malta, *The Journal of the Royal Anthropological Institute, Vol. 5, No. 2 (Jun., 1999), pp.247-263,*
- Cengiz, A. (2009), 18. Yüzyılda Lârende (Karaman) Şehrinin Fiziki ve Sosyo- Ekonomik Yapısı, T.C. Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
- Çakmak, M.(2007),Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodolojik Bir Yaklaşım -Seyahate Dayalı Tasavvufi İrşad Metodu- I. Din Hizmetleri Sempozyumu (Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara)

- Çelik, M. (1987), Süryani Kilisesi Tarihi, cilt 1, Yaylacık matbaası, İstanbul
- Çeken, H. (2008), Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme, Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. (C.X, S II, 2008).
- Çelik, A. (2008). Kültür Turizmi Çerçevesinde İnanç Turizmi Diyarbakır ili örneği. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi.
- Çorabatır, S.(2010), Resort Aylık turizm ve Seyahat Endüstrisi Dergisi, Aralık, İstanbul, 97
- Collins, N. (2010),Researching Pilgrimage Continuity and Transformations,*Annals of Tourism Research, Vol. 37, No. 2, pp. 440–456,*
- Cohen, E. (1984), The Sociology of Tourism: Approaches, Issues, and Findings, *Annual Review of Sociology, Vol. 10 (1984), pp. 373-392*
- Dallı, M. (2001), Fotoğraflarla Karaman, Karaman Valiliği, Artı 5 Ajans ve Matbaacılık, Ankara,
- Dearden, P. (1991). Tourism and Sustainable Development in Northern Thailand *Geographical Review, Vol. 81, No. 4 (Oct., 1991), pp. 400-413,*
- Dilay, S. (2012), Kültürel ve Tarihi Açından Karaman'daki Hatuniye Medresesi'nin Yeri, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (23): 1-4,*
- Dikici, E., Sağır, A. (2012), Antalya'da İnanç Turizminin Sosyolojik Çözümlemesi: Demre-Myra Örneği, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (22): 35-43,*
- Duru, A. T. (1999), Karaman'ın Yakın Tarihteki Kültürü ve Gelenekleri, Arı Ofset Matbaacılık
- Duru, A. T. (2004), Belgelerle Yunus Emre, Altun Arı Ofset, Konya
- Duru, R. (2010), Karaman ve Turizm, (www.karaman.org/kose-yazilari/142-misafir-yazarlar/8937-karaman-ve-turizm.html), (erişim tarihi: 20.10.2010)

- Duru, R., Karadağ'ın Gizemli Konuğu Gertrude Bell, Duru Sarrafiye Kültür Yayınları 3, Karaman
- Ekinci, A. (2006), Müze Şehir Urfa, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Şehir Kitaplığı Dizisi:3, Şanlıurfa
- Eralp, Z. (1983), Genel Turizm, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları 3,
- Emekli, G. Avrupa Birliği'nde Turizm Politikaları ve Türkiye'de Kültürel Turizm, Ege Coğrafya Dergisi, 14 (2005), 99-107, İzmir
- Erbaş,A. (2002), İslam Dışı Dinlerde Hac, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 5
- Evliyaoğlu,S. (1989), Genel Turizm Bilgileri,Ankara
- Erdoğan, E., Kuter, N. (2006), Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kenti Ve Çevresinin Peyzaj Özellikleri ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi DergisiSeri: A, Sayı: 1, ISSN: 1302-7085, Sayfa: 111-123
- Güngör, H. İ., (1991), Devlet Arşivlerindeki Belgelerle Yunus Emre, Karaman Valiliği, Karaman
- Gür, S. (2007), İlk İnsandan Selçukluya Anadolu Uygarlıkları ve Antik Şehirler, Alfa Yayınları, İstanbul
- Güler, Ş. (1978), Turizm Sosyolojisi, Gündüz Matbaacılık, Ankara
- Güzel, F. Ö. (2010), Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Yeni Bir Dinamik: İnanç Turizmi, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner DergisiC.2, S.2. s.87-100
- Gülcan, D.A., (1992), Yunus Emre'nin Kökeni ve Yöresi, Karaman Valiliği Yayınları, Karaman
- Hidayetoğlu, A. S. (2005), Hazreti Mevlana Hayatı ve Şahsiyeti, T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Konya

- Hurç, R. (2002), Dinler Arası diyalog Bağlamında Hz. Muhammed'in Hıristiyanlarla İlişkileri, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 2, Sayfa: 367-394, Elazığ
- Kaynak, İ.H., Sezgin, M. (2008), İnanç Turizmi Kapsamında Dinlerde Seyahat, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, Cilt 11, Sayı 1- 2, Sayfa 349 -359
- Karaca, F. Heteredoks İnanç ve Davranışlar Ölçeği Üzerine Bir Deneme, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,
- Karaman Tarım İl Müdürlüğü,(2006), Karaman Tarım Master Planı,
- Karaman Valiliği Yayını, (2004), Karaman Dil-Kültür ve Sanat Dergisi, Ankara
- Karaman Valiliği Yayını, (2010), "Yunus Emre'yi Anlamaya Doğru Bildiriler Kitabı", I. *Ulusal Yunus Emre Sempozyumu* (22-23 Mayıs 2009), Komsan Ofset, Karaman
- Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, (2005), Karaman Tarihi ve Kültürü III
- Karaman Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, (2000), Karaman Tarih Kültür Sanat, Arı Ofset Matbaacılık, Konya
- Karaman, A., Sezgin. M. (Yay. Haz.) (2008), Karaman İli Turizm Stratejik Planı, Karaman Valiliği
- Kahraman, S. (2011), Köşe Bucak Karaman, Karaman Valiliği Yayını, Sayı 3, Konya
- Kaya, H. (2007), İznik İnanç Turizmi ve Planlamaya Etkisi, (<http://bursatime.blogcu.com/iznik-inanc-turizmi-ve-planlamaya-etkisi/907858>), (erişim tarihi: 15.10.2010)

- Kaynak, İ.H. (2004). Anadolu ve İnanç Turizmi, Tablet Yayınları, Konya
- Karakaş, A. (2012), Eğil İlçesi Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (23): 5-18*,
- Kaypak, Ş. (2012), Ekolojik Turizm ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (22): 11-29*,
- Konyalı, İ.H. (1967), Abideleri ve Kitabeleri ile Karaman Tarihi Ermenek ve Mut Abideleri, Baha Matbaası, İstanbul
- Koç, E., Altınay, G. (2007), An analysis of seasonality in monthly per person tourist spending in Turkish inbound tourism from a market segmentation perspective, *Tourism Management 28, 227–237*,
- Kurtoğlu, M. (2006). Kültür Şehri Urfa, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları Şehir Kitaplığı Dizisi.4, Şanlıurfa
- Köktaş, M. E., (1997), Din ve Siyaset, Siyasal Davranış ve Dindarlık, Vadi Yayınları, Ankara
- Lanquar, R. (1991), Turizm – Seyahat Sosyolojisi, (Çev. Gülsen ÖztunalıKayır) İletişim Yayınları, İstanbul
- Liu, A.(2005), Tourism in rural areas: Kedah, Malaysia, *Tourism Management 27, 878–889*
- Maccannell (2002), The Ego Factor in Tourism, *The Journal of Consumer Research, Vol. 29, No. 1 (June 2002), pp. 146-151*,
- Nance, S. (2007), A Facilitated Access Model and Ottoman Empire Tourism, *Annals of Tourism Research, Vol. 34, No. 4, pp. 1056–1077*,
- Nevevi, İ., Talu, M. (Yayına Haz.) (2007), Riyaz'üs Salih'in Tercümesi, Sağlam Yayınevi, İstanbul
- Ongun, U. (2004), Krizlerin Antalya Turizmine Etkisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

- Oğuzsoy, C. M. (2008). Turizmdeki yeni eğilimler ışığında turizmin çeşitlenmesi ve gelişiminde bölgesel turizm planlaması: Dalaman turizm kenti örneği. Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi.
- Okuyucu, A. (2011), Osmaneli İlçe Merkezinde Kültürel Mirasın Korunması ve Turizm Amaçlı Kullanımına Yönelik Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi SBE Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara,
- Oter, Z., Ozdoğan, O. N. , Kültür Amaçlı Seyahat Eden Turistlerde Destinasyon İmajı: Selçuk-Efes Örneği, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2,
- Özukan, B. (2008), Türkiye'nin Kutsal Mekanları, Boyut Yayıncılık, İstanbul
- Özgen, H. (2006) , Zamanın Kapıları Karaman, Mart Matbaacılık
- Öztuna, Y. (1977), Büyük Türkiye Tarihi, Ötüken Yayınevi, Cilt 2, İstanbul
- Öztürk, Y., Yazıcıoğlu, İ. Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi,
- Özdemir, S. (2012), Kırsal Kalkınmada Kırsal Turizmden Yararlanma Olanakları: Gökçeada Örneği, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 14 (23): 19-21,
- Sargın, S. (2006), Yalvaç'ta İnanç Turizmi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt: 16, Sayı: 2 Sayfa: 1-18, Elazığ
- Sezgin, O. M. (1995), Genel Turizm, Tutibay Yayınları, Ankara
- Selçuk, G. N. , Başar, S. (2006), Turizm Uydu Hesapları, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7/2 Sayfa 53- 70
- Sezer, M. S. (2010), Türkiye Turizm Sektöründe Müze Turizminin Payının Değerlendirilmesi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,
- Solmaz, B., Çapçioğlu, İ. (2006), Din Sosyolojisi, Klasik ve Çağdaş yaklaşımlar, Çizgi Kitabevi, Ağustos 2006 Konya,

Schimmel, A. (1955), *Dinler Tarihine Giriş*, Güven matbaası, Ankara

Simpson, F. *The Geographical Journal*, Vol.165,No. 2, July 1999, pp. 173-183

Sharpley, R. Ve Jepson, D. (2011), *Rural Tourism A Spiritual Experience?*, *Annals of Tourism Research*, Vol. 38, No. 1, pp. 52–71,

Shuo, S., Ryan, C. ve Liu, G. (2008), *Taoism, temples and tourists: The case of Mazu pilgrimage tourism*, *Tourism Management* 30 (2009) 581–588

Şaman, E. (2009). *Mersin ili inanç turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi: Mersin’de inanç turizmine katılanların profili üzerine bir araştırma*. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Şen, N. (2010), *İnanç ve Turizm*, (www.turimgazetesi.com/articles/article.aspx?id=56152), (erişim tarihi: 22.10.2010)

Tapur, T. (2009), *Karaman Şehir Coğrafyası, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya*

Tanyu, H. *Dinler Tarihi Araştırmaları*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları,

T.C. Karaman Valiliği Yayını, (2004), *Karaman Dil Kültür ve Sanat Dergisi*, TBMM Basımevi, Ankara

Topal, C. (2007), *Karaman Kültür Envanteri*, Komsan Ofset, Karaman

Topal, C. (2007), *Karaman, Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü*, Karaman

Tunç, A. , Saç, F. (1998), *Genel Turizm Gelişimi- Geleceği*, Detay Yayıncılık, Ankara

Tümer, G., Küçük, A. (1997), *Dinler Tarihi*, Ocak yayınları, 3. baskı Ankara

Tümer, G., Küçük, A. (1988), *Dinler Tarihi*, Ocak yayınları, Ankara

Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, (2001), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, DPT, Ankara

Uğurlu, K. (2007), Karaman Şehrengizi, Karaman Belediyesi Kültür Yayınları, Karaman

Uzunçarşılı, İ. H. (1975), Osmanlı Tarihi, TTK Yayınları, Cilt 1- 2, Ankara

Uysal, A. , Alodalı, N. , Demirci, M. (1995), Dünü ve Bugünü ile Karaman (Kültür, Tarih, Coğrafya), Karaman Yunus Emre Kültür Derneği Yayını, No 2, Karaman

Ünal, T. (1986), Karamanoğulları Tarihi, Arı Basımevi, Konya

Yalduz, A.(2003), Konsillerin Hıristiyanlık Tarihindeki Yeri ve İznik Konsili, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Cilt: 12, Sayı:2, s. 257-296

Yakar, C. (1988), İnanç ve Tutumlar, Gazi Üniversitesi Yayın No 115. Ankara

Yazır, E.H., (2009), Kur'an-ı Kerim Renkli Kelime Meali, Düzey Matbaası, İstanbul

Yazgan, Ş., Kanadalı, E. (2012), Ağrı İlinin Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (22): 5-10*,

Yavuzaslanoğlu, E., Yavuz, M. (2012), Karaman' ın Tarım Turizmi Yönünden Potansiyeli, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (22): 31-33*,

Yang ve Wall (2008), Ethnic tourism: A framework and an application, *Tourism Management 30 (2009) 559–570*

Yeşiltaş, M. , Öztürk, İ., Bölgesel Kalkınma Çerçevesinde Alternatif Turizm Faaliyetlerine Yönelik Bir Değerlendirme: Sivas Örneği, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 9, Sayı 1, 2008*

Kültür ve Turizm Bakanlığı, (<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/belge/1-98113/inanc-turizmi.html>),(erişim tarihi:28 Şubat 2012)

http://tvarsivi.com/turkiyeden-100-bin-haci-adayi-kutsal-topraklara-ulasti-02-11-2011-izle-i_2011110064724.html, (erişim tarihi 28.02.2012)

(<http://nethaberci.com/sondakika-guncel-haberleri/bu-yil-27-milyon-musluman-haci-oldu-141388.html>), (erişim tarihi 28.02.2012)

<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70056/bizans-donemi.html>, (erişim tarihi 06.03.2012)

http://www.islamiyet.gen.tr/peygamberlerimiz/hz_davut.php, (erişim tarihi, 07.03.2012)

http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye'de_Yahudilik, (erişim tarihi, 07.03.2012)

<http://www.ispartakulturturizm.gov.tr/belge/1-74788/st-paul-aziz-paulus.html>, (erişim tarihi, 07.03.2012)

<http://hadis.resulullah.org/index.php?s=oku&id=2253>, (erişim tarihi, 07.03.2012)

<http://www.tourismlifeinturkey.com/newsdetail/475-DuNYATURiZMiVETuRKiYE.html>, (erişim tarihi, 09.03.2012)

<http://www.bilesim.com.tr/yazdir.php?t=3&id=7649&sn=2>, (erişim tarihi, 09.03.2012)

<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/442444.asp> (erişim 09.03.2012)

<http://www.buyuyenturkiye.com/haber/turkiye-ayinlerden-35-milyon-euro-kazandi>, (erişim tarihi: 09.03.2012)

<http://www.karamankulturturizm.gov.tr/>, (erişim tarihi: 09.03.2012)

[http://tr.wikipedia.org/wiki/Karaman_\(il\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Karaman_(il)), (erişim tarihi: 13.03.2012)

<http://www.tr52.org/d/doc/48-turizm-sektor-raporu--taslak-.pdf>, (erişim tarihi: 13.03.2012)

<http://www.tr52.org/d/doc/48-turizm-sektor-raporu--taslak-.pdf>, (erişim tarihi: 13.03.2012)

www.baskent.edu.tr/~matemel/courses/ornekleme_notlari.doc, (erişim tarihi: 13.03.2012)

<http://www.karaman.pol.tr/Karaman/nufus.asp>, (erişim tarihi: 13.03.2012)

www.agri.ankara.edu.tr/peyzaj/1353_Turizm_ders.doc, (erişim tarihi: 13.03.2012)

www.belgeler.com/.../ataturk-donemi-1923-1938-fener-rum-patrikha..., (erişim tarihi:
13.03.2012)

EKLER**EK-1:** Yerel Halka Uygulanan Anket Soruları**EK-2:** Turistlere Uygulanan Anket Soruları

EK-1: Yerel Halka Uygulanan Anket Soruları

Karaman'da Turizm ve İnanç Turizmine Yönelik Halkın Bakışına İlişkin

Anket Çalışması

Sayın katılımcı,

Bu anket çalışması Karaman şehrindeki turizm aktivitesine ilişkin sizlerin görüşlerinin alınması ve bu çerçevede gerek devlet gerekse özel sektördeki Turizm ilgililerinin dikkatine sunulmak üzere Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yürütülen bir Yüksek Lisans tezi için gerçekleştirilmektedir.

Zaman ayırıp vereceğiniz cevaplar ve katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Prof. Dr. H. Bahadır Akın- Tez Danışmanı

Tuba Şahiner- Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Kısım: Turizmin Ekonomik Boyutuna İlişkin Sorular

(Verilen yargı cümlesine katılıp katılmadığınızı ilgili kutuyu işaretleyerek

1: Kesinlikle Katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Ne katılıyor ne katılmıyorum, 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle Katılıyorum aralığında görüşünüzü belirtiniz.)

Karaman Halkının Turizmin Ekonomik Boyutuna İlişkin Beklentileri					
Karaman'da turizmin gelişmesi, yöreye yönelik döviz girişini artırır.	1	2	3	4	5
Karaman'da turizmin gelişmesi, yabancı sermaye girişine yol açarak zenginliği artırır.	1	2	3	4	5
Karaman'da turizmin gelişmesi, bölgeye yönelik yatırım artışı sağlar.	1	2	3	4	5
Karaman'da turizmin gelişmesi, Karaman halkının kişi başına düşen geliri artırır.	1	2	3	4	5
Karaman'da turizmin gelişmesi, bölgede yeni istihdam olanaklarının oluşturulmasını sağlar.	1	2	3	4	5
Karaman'da turizmin gelişmesi, bölgenin alt ve üst yapı olanaklarını gelişmesini sağlar.	1	2	3	4	5
Turistlerin alışverişi şehir esnafını olumlu etkileyecektir.	1	2	3	4	5
Turizm yöre halkına büyük oranda istihdam sağlayacaktır.	1	2	3	4	5
Karaman'da turizmin gelişmesi, şehirde mal ve hizmet fiyatlarının artmasına neden olacaktır.	1	2	3	4	5
Turizm gayrimenkul kiralarının ve fiyatlarının yükselmesinde etkili olacaktır.	1	2	3	4	5
Turizm, yöredeki el sanatları ürünlerinin pazarlanmasına katkı sağlayacaktır.	1	2	3	4	5

2. Kısım: Turizmin Sosyal ve Kültürel Boyutuna İlişkin Sorular

(Verilen yargı cümlesine katılıp katılmadığınızı ilgili kutuyu işaretleyerek **1: Kesinlikle Katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Ne katılıyor ne katılmıyorum, 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle Katılıyorum** aralığında görüşünüzü belirtiniz.)

Karaman Halkının Turizmin Sosyo Kültürel Boyutuna İlişkin Beklentileri					
Turizm yöre halkının sosyalleşme düzeyinin yükselmesini sağlayacaktır.	1	2	3	4	5
Turizm yöre halkının başka kültürden insanlara karşı bakış açısını olumlu yönde değiştirecektir.	1	2	3	4	5
Turizm yöre halkının yaşam standartlarını yükseltecektir	1	2	3	4	5
Turizm yörede suç işleme (hırsızlık, fuhuş, kumar vb) oranının artmasına neden olacaktır.	1	2	3	4	5
Turizm yöre halkının aile yapısının bozulmasına neden olacaktır.	1	2	3	4	5
Turizm doğal, kültürel ve tarihi kaynakların korunmasını sağlayacaktır	1	2	3	4	5
Turizm parkların ve yeşil alanların artmasını sağlayacaktır.	1	2	3	4	5
Turizm çevre bilincinin gelişmesini sağlayacaktır.	1	2	3	4	5
Turizm aşırı nüfus artışı ve göçlere neden olacaktır.	1	2	3	4	5
Turizm kültürel varlıkların ticarileşmesine neden olacaktır.	1	2	3	4	5
Turizm yöre halkının kültürel değerlerini kaybetmesine neden olacaktır.	1	2	3	4	5
Turizm genel olarak ahlaki yozlaşmaya sebep olacaktır.	1	2	3	4	5

3. Kısım: İnanç Turizmine Bakışa İlişkin Sorular

(Verilen yargı cümlesine katılıp katılmadığınızı ilgili kutuyu işaretleyerek

1: Kesinlikle Katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Ne katılıyor ne katılmıyorum, 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle Katılıyorum aralığında görüşünüzü belirtiniz.)

Karaman'da İnanç Turizmine İlişkin Görüşler	1	2	3	4	5
Karaman'da inanç turizmi yöre halkının gelen turistlerin kültürel özelliklerinden etkilenmesine sebep olacaktır.	1	2	3	4	5
Hıristiyanlara ait tarihi mekânların restore edilmesinden endişe duyuyorum.	1	2	3	4	5
İnanç turizmi geliştikçe, Karaman halkının davranışı değişecektir.	1	2	3	4	5
İnanç turizmi adı altında misyonerlik faaliyeti yapılmaktadır.	1	2	3	4	5
İnanç turizmi, geliştikçe Karaman halkının diğer inançlara ilgisini arttıracaktır.	1	2	3	4	5
İnanç turizmi, şehirdeki eğlence kültürünün değişmesine neden olacaktır.	1	2	3	4	5
Karamandaki inanç turizm merkezleri Türkiye'de ve dünya da yeterince tanınmamaktadır.	1	2	3	4	5
Turizm bilincini oluşturmak için Karaman halkının konu ile ilgili bilgilendirilmesine önem verilmelidir.	1	2	3	4	5
İnanç turizmi varlıklarının halka daha iyi tanıtılması amacıyla programlar düzenlenmelidir.	1	2	3	4	5
Karadağ Binbir Kilise tarihi eserlerin restorasyonun yapılarak turizme kazandırılmasını olumlu buluyorum.	1	2	3	4	5
Dünya barışının sağlanmasında ve ülkelerin birbirleriyle yakınlaşmalarında turistik hareketliliğin etkisi olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
Karaman'daki inanç turizminin dinler arası diyaloga katkısı olacağını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
Eski dönemlere ait eserler hepimizin ortak mirasıdır.	1	2	3	4	5
Yabancı ülke makamlarının (Papalık, UNESCO) Karaman'daki tarihi kalıntıların restorasyonuna katkı yapmasını memnuniyetle karşılarım.	1	2	3	4	5
İnanç turizmi, Karaman'ın inanç kültürünün gelişmesine katkı sağlayacaktır.	1	2	3	4	5
Aktekke Camii şehrin inanç turizmi açısından önemlidir.	1	2	3	4	5
Rum ve Ermenilere ait tarihi eserlerin restorasyonu yabancıların burada hak iddia etmesine yol açar.	1	2	3	4	5
Karadağ şehrin inanç turizmi açısından önemlidir.	1	2	3	4	5
Derbe tarihi kalıntılarının kazılarak turizme kazandırılmasını olumlu buluyorum	1	2	3	4	5
Çeşmeli kilisenin tamir edilerek turizme açılmasını olumlu buluyorum.	1	2	3	4	5
Karamanı tanıtım amaçlı programlar düzenlenirse katılmak isterim.	1	2	3	4	5

TANIMLAYICI SORULAR

- 1-Cinsiyetiniz:** ( )Erkek ( )Kadın
- 2-Yaşınız Kaçtır?** ( )15-24 ( )25-34 ( )35-44
( )45-54 ( )55 ve üzeri
- 3-Medeni durumunuz:** ( )Evli ( )Evli Değil
- 4-Eğitim Durumunuz:** ( )Okula gitmemiş ( )İlkokul ( )Orta/
Lise ( )Üniversite ( )Yüksek Lisans/ Doktora
- 5-Mesleğiniz Nedir?** ( )Öğrenci ( )Çiftçi ( )Emekli( )Öğretmen
( )Esnaf ( )Ev Hanımı( )Memur ( )Serbest
( )Avukat ( )İşsiz ( )Tüccar ( )Sanayici
- 6-Siyasi Görüşünüz aşağıdakilerden hangisine en yakındır:**
( ) Dindar/ Muhafazakâr ( ) Milliyetçi/ Muhafazakâr ( ) Sosyal
Demokrat ( ) Sosyalist ( ) Liberal/ Demokrat ( ) Diğer .....
- 7-Ailenizin toplam aylık geliri TL olarak ne kadardır?**
( )1000TL altı ( )1000-1500 TL ( )1501-2000TL
( )2001-2500 TL ( )2501-3000TL ( )3000TL +
- 8-Daha önce turistik amaçlı gezi yaptınız mı?**
Yurtdışı ( ) Evet ( )Hayır
Türkiye ( ) Evet ( ) Hayır
- 9- (8. sorunun cevabı evet ise) bu gezilerde bölgenin inanç turizmiyle ilgili eserlerini ziyaret ettiniz mi?**
( ) Evet ( )Hayır
- 10. Ne kadar bir süredir Karaman'da yaşıyorsunuz?**
( ) Doğma Büyüme Karamanlıyım ( ) 1-5 yıldır Karaman'dayım
( ) 6-10 Yıldır Karaman'dayım ( ) 10 yıldan fazla zamandır Karaman'dayım
- 11. Belirtmek istediğiniz bir görüş varsa lütfen yazınız:**

Teşekkürler.

EK-2: Turistlere Uygulanan Anket Soruları

Karaman'da Turizm ve İnanç Turizmine Yönelik Turistlerin

Bakışına İlişkin Anket Çalışması

Sayın katılımcı,

Bu anket çalışması Karaman şehrindeki turizm aktivitesine ilişkin sizlerin görüşlerinin alınması ve bu çerçevede gerek devlet gerekse özel sektördeki Turizm ilgililerinin dikkatine sunulmak üzere Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yürütülen bir Yüksek Lisans tezi için gerçekleştirilmektedir.

Zaman ayırıp vereceğiniz cevaplar ve katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Prof. Dr. H. Bahadır Akın- Tez Danışmanı
Tuba Şahiner- Yüksek Lisans Öğrencisi

1-Karaman'a hangi amaçla geldiniz?

- ( ) Gezi/ Eğlence ( ) Akraba Ziyareti ( ) İnanç merkezlerini ziyaret
( ) Geçerken Uğradım

2-Karaman'da ortalama ne kadar harcama yaptınız?

- ( ) 0- 100 ( ) 100- 250 ( ) 250- 500 ( ) 500 +

3-Karaman'da kaç gece konakladınız?

- ( ) günü birlik ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5 +

4-Karaman'da konakladığınız tesis türü nedir?

- ( ) Otel ( ) Misafirhane ( ) Pansiyon ( ) Akraba Yanı ( ) Diğer

5-Karaman'a yaptığınız ziyaretten genel olarak tatmin düzeyinizi belirtiniz.

	Çok Kötü	Kötü	İdare eder	İyi	Çok İyi
Lokantalar, yeme içme yerleri					
Cadde ve sokakların Temizliği					
Şehir içi ulaşım					
Esnafın davranışı					
Halkın davranışı					
Tarihi ve turistik yerlerin durumu					
Alışveriş yerleri					
Genel olarak izleniminiz					

6-Cinsiyetiniz:

- ( ) Erkek ( ) Kadın

7-Yaşınız Kaçtır? ( )15-24 ( )25-34 ( )35-44

( )45-54 ( )55 ve üzeri

8-Medeni durumunuz: ( )Evli ( )Evli Değil

9-Eğitim Durumunuz: ( )Okula gitmemiş ( )İlkokul ( )Orta/
Lise ( )Üniversite ( )Yüksek Lisans/ Doktora

10-Mesleğiniz Nedir? ( )Öğrenci ( )Çiftçi ( )Emekli ( )Öğretmen

( )Esnaf ( )Ev Hanımı ( )Memur ( )Serbest
( )İşsiz ( )Tüccar ( )Sanayici ( )İşçi

11-Ailenizin toplam aylık geliri TL olarak ne kadardır?

( )1000TL altı ( )1000-1500 TL ( )1501-2000TL

( )2001-2500 TL ( )2501-3000TL ( )3000TL +

12-Karaman'a daha önce geldiniz mi? ( )Hayır ( )Evet

13-Daha önce geldiyseniz kaç kez geldiniz? ( )1-2 ( )3-4 ( )5 veya daha fazla

14-Karaman'a kiminle geldiniz?

( )Yalnız ( )Eşimle ( )Ailemle ( )Arkadaşım-la-Arkadaşlarımla

15-Karaman'a gelmeden önce Karaman hakkında bilgi topladınız mı?

( )Evet ( )Hayır

16- (15.soruya "evet" dediyseniz) Karaman hakkında hangi bilgi kaynaklarından yararlandınız?

( )Televizyon ( )Radyo ( )internet ( )Seyahat
dergileri ( )Gazete
( )Arkadaşlar ( )Akrabalar ( )Meslektaşlar ( )İş Arkadaşları
( )Diğer

	ZİYARET		DAHA ÖNCE		TATMİN DÜZEYİ				
	ETTİM	ETMEDİM	GÖRDÜM	GÖRMEDİM	HİÇ BEĞENMEDİM	BEĞENMEDİM	KARARSIZIM	BEĞENDİM	ÇOK BEĞENDİM
YUNUS EMRE CAMİİ /TÜRBESİ									
	TEMİZLİK								
	ULAŞIM								
	BİLGİ EDİNME								
AKTEKKE CAMİİ									
	TEMİZLİK								
	ULAŞIM								
	BİLGİ EDİNME								
KARADAĞ/BİNBİR KİLİSE									
	TEMİZLİK								
	ULAŞIM								
	BİLGİ EDİNME								
DERBE									
	TEMİZLİK								
	ULAŞIM								
	BİLGİ EDİNME								
MANAZAN MAĞARALARI/TAŞKALE									
	TEMİZLİK								
	ULAŞIM								
	BİLGİ EDİNME								
KARAMAN MÜZESİ									
	TEMİZLİK								
	ULAŞIM								
	BİLGİ EDİNME								
HATUNİYE MEDRESESİ									
	TEMİZLİK								
	ULAŞIM								
	BİLGİ EDİNME								
	GENEL								

